

קונמרם

אאלפך חכמה

בלבבי משכן אבנה

אוצר האותיות

ערך בכיה

תורה לשמה

תורת שעשועים

לא מונה כלל

נשמח לקבל הערות והארות,
וכן תוספות קצרות על
הקונטרס, על מנת לתקן
ולהוסיף במהדורה הבאה
בע"ה.

כמו כן, המעוניין לסייע להגיה
את הקונטרס כל שבוע לפני
צאתו, יפנה למערכת.

להאזנה לשיעור בקול הלשון

073-295-1245 ישראל
USA 605-313-6660

ומקישים: כוכבית [*]
< [#] סולמית
< [מספר שיעור]
סולמית [#]

© כל הזכויות שמורות

מידי שבוע יוצא לאור קונטרס
'אאלפך חכמה',
שכל שבוע עוסק בתיבה אחרת.
המעוניין להצטרף לרשימת התפוצה
(דרך המייל/פקס)
ישלח בקשה במייל
bilvavi231@gmail.com
מדרכי הקדושה עדיף לשלוח בקשה
דרך הפקס
03-5480529

ללקיחת חלק בהוצאות
הגדולות של הדפסת הספרים
לזיכוי הרבים, ניתן ליצור קשר
עם מערכת
'בלבבין משכן אבנה'
טלפון: 052.763.8588
פקס: 03-5480529
ת.ד. 34192 ירושלים 9134100
bilvavi231@gmail.com

תוכן העניינים

"בא אל התיבה"

ערך בכיה

עבודה

- אוצר האותיות מקור הבכי בנפש האדם..... ז
- אוצר האותיות כיצד לעורר את עצמו לצער ובכי..... טז
- אוצר האותיות בכי ושמחה בתשעה באב..... כ
- אוצר האותיות בכי באלול..... כח

מחשבה

- בלבביפדיה מחשבה בכי..... לה
- אוצר האותיות שתיה רחיצה ובכי בתשעה באב..... מח
- אוצר האותיות בכי ביסוד הבית..... נח
- סוגיות במחשבה בכיה..... סו

ר"א שערים

- צירוף ב-כ / ב-י / ב-ה / כ-י / כ-ה / י-ה..... סט

קבלה

- בלבביפדיה קבלה בכיה..... עו
- מילון ערכים בקבלה בכיה..... פ

ארמית

- מילון ערכים בארמית בכי - בעל בכי - אלית -
נדבך - כליבי - נבוכדנצר - בזכי..... פג

מדור עבודה

אוצר האותיות

מקור הבכי בנפש האדם

אוצר האותיות

כיצד לעורר את עצמו לצער ובכי

אוצר האותיות

בכי ושמחה בתשעה באב

אוצר האותיות

בכי באלול

אוצר האותיות

מקור הבכי בנפש האדם

- כח הבכי וכח המצחק בבת אחת - אלו שני דברים הסותרים זה את זה!

ט' באב הוא הכח שמתגלה בו ה"הם בוכים והוא מצחק", יש בו גילוי לשניהם בכפיפה אחת, וכפי שנבאר.

חז"ל מלמדים אותנו, שהשורש של ט' באב הוא חטא המרגלים, ולכן הוקבע יום החורבן דוקא ליום ט' באב: "ותשא כל העדה ויתנו את קולם ויבכו העם בלילה ההוא. אמר רבה אמר רבי יוחנן: אותו לילה ליל תשעה באב היה. אמר להם הקב"ה: אתם בכיתם בכיה של חנם - ואני קובע לכם בכיה לדורות". כאן גילו לנו חז"ל את שורש הבכי על חורבן בית המקדש, שהוא נקרא "בכיה של חנם".

והנה מצד ההסתכלות החיצונית, ההלכה היא ש"על בשורות טובות אומר: ברוך הטוב והמטיב, ועל בשורות רעות אומר: ברוך דיין האמת" (ברכות נד ע"א), כלומר: הטוב מוליד שמחה, הרע מוליד עצבות.

אך יותר בעומק, "כל דעביד רחמנא לטב עביד" (ברכות ס ע"ב), ולעתיד לבוא נברך גם על הרע "הטוב ומיטיב", כי שניהם שווים. אם כן, לכאורה המבט של "הם בוכים" הוא מצד המבט של העוה"ז, והמבט של "רבי עקיבא מצחק" הוא מבט מצד העתיד. אין כאן, אפוא, סתירה. זוהי שאלה של זמנים: בזמן הזה מברכים "ברוך דיין האמת", ולעתיד לבוא נברך "ברוך הטוב והמטיב".

אבל באמת, דברים סותרים זה את זה זוהי התכללות של שני דברים בבת אחת, וא"כ

"בכיה של חנם" - מאוצר מתנת חנם
 "על זה היה דוה לבנו על אלה חשכו עינינו, על הר ציון ששמש שועלים הלכו בו" (איכה ה, יז). וידוע המעשה המובא בגמ' (מכות כד), ברבי עקיבא וחבריו ש"היו עולין לירושלים. כיון שהגיעו להר הבית, ראו שועל שיצא מבית קדשי הקדשים, התחילו הן בוכין ורבי עקיבא מצחק".

והנה, כשם שהיתה שם מחלוקת בין חכמים לרבי עקיבא, ו"אלו ואלו דברי אלקים חיים" - כן בנפש האדם קיימים שני כוחות אלו: "הם בוכים והוא מצחק" - כח של "בוכים" וכח של "מצחק"!

מהו שורש הבכי ומהו שורש הצחוק באותה בחינה ממש?

כפי שכבר הוזכר לעיל, "יושב בסתר עליון" הכוונה שקוב"ה יושב בסתירה, וסתירה כוללת שתי משמעויות - סתירת הבנין, ודברים הסותרים זה את זה.

בחורבן בית המקדש, סתירת הבנין היתה ההתראות בפועל, ובהכרח שבמקום שהסתירה של הבנין היא בגילוי כל כך, גם הסתירה של 'דברים הסותרים זה את זה', יש לה גילוי ברור, גילוי מובהק.

"הם בוכים והוא מצחק" זו תולדה מעצם סתירת הבנין, וכמו כן "הם בוכים והוא מצחק" אלו הם דברים הסותרים זה את זה. כשהדבר מתראה בכמה נפשות - יש לנפש בזה יותר ניחא, אבל כשבנפש עצמה ישנם שני הכוחות

מהנגיעה של פעולת הנבראים שיכולים להשפיע ולפעול - שם כביכול הקב"ה מנהיג את עולמו כשלעצמו, בלי התערבות מעשה הנבראים, וממילא שם שייך מהלך של מתנת חנם.

מאותו היכל יוצאת גם ה"בכיה של חנם". ישנו עולם הנקרא "חנם", ובו ישנה "מתנת חנם" וכמו כן "בכיה של חנם". שורש בכי זה, אינו מצד המעשים והפעולות. זהו עולם עליון יותר, גבוה הרבה יותר.

"בכה תבכה בלילה" - מהנקודה הבלתי מושגת

"בכה תבכה בלילה ודמעתה על לחיה" (איכה א, ב). דרך הבוכים שבוכים בלילה, כמו שאמרו חז"ל.

"להגיד בבוקר חסדך ואמונתך בלילות" (תהלים צב, ג), עיקר האמונה טמון בנקודת ההסתרה, בחושך. אם כן, "בכה תבכה בלילה" פירושו שהבכי, שורשו מעולם של חושך, מעולם של הסתר. באותה נקודה שהעיניים מפסיקות לראות - בנקודה זו הן נחסמות ומורידות דמעות, ואז מגיע המצב של "בכה תבכה בלילה".

נקודת החושך היא נקודת הבכי. "אותי נהג ויולך חושך ולא אור" (איכה ג, ב). בכי הוא מאותו מקום של "ישת חושך סתרו" (תהלים יח, יב). החושך שלמעלה מן האור הוא המקום שממנו שורש הבכי. הבכי ששורשו כ"ב, הוא כנגד כ"ב האותיות של הכ"ב אורות, ובביטול של ההארה הזו - וכפי שהמגילה מסודרת בסדר של א'-ב' [חלק מהפרקים] - שם טמון גילוי ההתבטלות כביכול של האותיות, התבטלות האורות, וגילוי ה"חושך ולא אור".

"בכה תבכה בלילה", הכוונה שהבכי מגיע מאותה נקודה שאין בה השגה, אין בה תפיסה,

גם מצד הבחינה של רבי עקיבא גופא, ישנה בחינה של "הם בוכים"! כלומר, אין הכוונה שמצד רבי עקיבא יש רק מצחק ומצד חכמים יש רק בוכים, אלא גם מצד המבט של העתיד ישנם שני החלקים: "הם בוכים והוא מצחק".

אין אלו שני דברים נפרדים, אלא יש כאן מהלך של התכללות ההווה בעבר ובעתיד, וממילא זהו מבט של עתיד שכולו טוב - ואעפ"כ יש מקום לבכי!

והדברים מופלאים לשעצמם: מצד המבט של העתיד, שאז גם על הרע אומר הטוב והמטיב, א"כ מה מקום יש לבכי?

כאן באו חז"ל וגילו לנו את הסוד: "אתם כיתם בכיה של חנם". לכאורה, במבט הפשוט נראה, שבכי על חורבן בית המקדש איננו בגדר "בכיה של חנם". ודאי יש על מה לבכות: חרב הבית, נסתלקה השכינה וכו'. אבל חז"ל מגלים לנו, ששורש הבכי נקרא "בכיה של חנם". לא בכי מחמת סיבה ומסובב, שחורבן מוליד בכי, אלא שורש הבכי כמות שהוא בעצמו, הוא למעלה מנקודת חורבן הבית! בכי ממקור עליון יותר, משורש עליון יותר. וחז"ל הגדירוהו כ"בכיה של חנם".

מה פשרם של דברים?

בדברי חז"ל מצאנו את המושג "מתנת חנם": "כך אמר הקב"ה למשה: וחנותי את אשר אחון אמר לו מי שיש לו בידי ורחמתי במדת רחמים אני עושה עמו, ומי שאין לו ביד, וחנותי - במתנת חנם אני עושה עמו" (דברים רבה ב, א).

מתנת חנם זו הנקודה שהיא למעלה מעולם השכר, למעלה מעולם העבודה. ממילא, אם אין שם עבודה, אין שם שכר, ואין גם פגם, חטא ועוון. כי אם יש חטא ויש עוון - יש דין ויש דיין, יש שכר ויש עונש. אבל באותה נקודה עליונה הנקראת "מתנת חנם", שהיא למעלה

הבחינה של "הם בוכים", אלא שאין הבנה ואין השגה להבין מפני מה יש מהלך של הם בוכים. זוהי אותה נקודה של "ישת חושך סתרו", נקודה שאין מקום להבינה! כי אכן מה מקום יש לבכי כאשר כל מאי דעביד רחמנא לטב עביד!

סוד ה"אמונתך בלילות" - אמונה בסתירות

ננסה קצת לבאר את שורש הבכי במקורו. בכי נולד באותה נקודת חסר של עצבות ומרירות בנפש, והעצבות כה חזקה, שהיא מתפשטת בבכי.

"עצבים" כידוע זו עבודה-זרה. סוד הכפירה הוא סוד העצבות, סוד העצבים. ובאמת, יש להתבונן: כיון שהוא ית' אמת ופעולתו אמת, והוא ברא את העבודה-זרה בעולם, אם כן, מהו סודו של הרע?

יתירה מזו, ידועה דרשת חז"ל "טוב זה יצר טוב, טוב מאד זה יצר הרע" (ב"ר ט, ז), שכן הקב"ה ברא את הנבראים, והוא אמת ופעולתו אמת, וא"כ מובן היטב שהכל אלוקות, והכל לטוב. אבל אם כן, איך אפשר לקרוא לדבר זה "רע"?

הקב"ה בעצמו כבר העיד כי "יצר לב האדם רע מנעוריו" (בראשית ח, כא), ואף שלמה המלך קרא תגר על כל מעשה בראשית ואמר: "הכל הבלים הכל הבל!" הכיצד? הרי הקב"ה ברא את הכל. הבל כיצד ורע כיצד?

אלא שכאן מגיע הסוד של "אמונתך בלילות", וטמון בזה עומק לפנים מעומק!

"אמונתך בלילות" כפשוטו, הכוונה להאמין שהכל לטובה. אבל אחרי שאדם מאמין שהכל לטובה, מגיעה אמונה עמוקה יותר - "אמונתך בלילות"! הוא מאמין שאף שזה טוב - זה רע, והוא מאמין שאף שרבי עקיבא מצחק, יש

ואין בה אחיזה. מאותה נקודה של "אתם בכיתם בכי של חינם".

"בכיה של חינם", כפי שביארנו, הכוונה היא, שבמקום ששכרו של האדם מגיע מצד הפעולה - שם מגיעה נקודת ההשגה שלו, ועל כן הוא מקבל על פעולתו שכר. היכן שמסתיימת נקודת ההשגה - שם זהו אוצר מתנת חינם.

אוצר מתנת חינם אינו במקרה חינם. הוא חינם מצד עצמותו, שלא שייך לקבל אותו בשכר, כי לנברא אין נגיעה והשגה מצד עבודתו בעולם זה, במעלת מדרגה זו. זהו אותו עולם שלמעלה מתפיסת הנבראים בעצם, ובהכרח שאפשר לקבל אותו רק מצד מתנת חינם.

הנהגת מידה כנגד מידה - כלומר שכר ועונש - מתייחסת לפעולות האדם, לאופנים שנברא יכול לתפוס ולהשיג. מה שאין כן האוצר מתנת חינם - זוהי מתנה שאדם מקבל ואין לו בה שום שייכות ותפיסה, ובהכרח, אפוא, שהיא לא מגיעה לו מכח עצם הפעולות שלו.

"אתם בכיתם בכיה של חינם" פירושו, שהסוד של הבכי שבוכים בתשעה באב הוא למעלה מן השכל, למעלה מהתפיסה ולמעלה מהבנת בן אנוש!

אי אפשר להבין בשכל האנושי למה צריך לבכות בתשעה באב. ואף שודאי חרב הבית וכו', אך כשאדם קובע באמיתת לבבו פנימה באמונת אומן ש"כל מאן דעביד רחמנא לטב עביד", הרי שאם "לטב עביד", מה מקום יש לבכי?!

"רבי עקיבא מצחק". איך, אם כן, הוא בכה בתשעה באב?

כאן מגיע הסוד הגדול של האמונה! רבי עקיבא מצחק והם בוכים אלו לא שני דברים. אותו ר' עקיבא ש"מצחק", גם בו קיימת

ישנו חסר וישנה כביכול מניעה בהתגלות הבורא בכך שהבית אינו בנוי.

שלמה המלך כבר אמר: "הנה השמים ושמי השמים לא יכלכלוך אף כי הבית הזה אשר בניתי" (מ"א ח, כז), ועם כל זאת אמר הקב"ה ששלמה המע"ה: "הוא יבנה בית לשמי" (ש"ב ז, יג). הכיצד? הן לכאורה זו סתירה מיניה וביה? מצד אחד "השמים ושמי השמים לא יכלכלוך" זו האמונה בבלתי בעל גבול, ומצד שני, ה"אכן אתה תבנה בית לשמי" זו האמונה בגבול, האמונה שהקב"ה איזה למכון לשבתו, הקב"ה יצר כביכול מקום מוגדר ששם הוא נמצא. ואף שזו אכן סתירה מיניה וביה, שאיך הבלתי בעל גבול ישכון בגבול? אבל כאן סוד האמונה!

נמצא, שלא רק מצד חורבן הבית בלבד מוכרחים להגיע לאמונה בצמצום, אלא בעצם הבנין של הבית מונחת האמונה בצמצום, והאמונה בחורבן היא שנחסר לנו הגילוי שמצד הצמצום.

כלומר, הבריאה בנויה בשתי מערכות: אין עוד מלבדו, אין סוף, מצד הבלתי בעל גבול, ומצד זה - כל מאן דעביד רחמנא לטב עביד, אין שום מקום לצער ולבכי, הכל שמחה, וזהו "רבי עקיבא מצחק". ויחד עם זאת יש לנו אמונה בגבול, ומצד זה יש מקום לחורבן הבית ויש מקום גם לבכי.

בעומק, הבכי מגיע מצד האמונה שהגבול נכלל בבלתי בעל גבול. כי מצד האמונה שכל מאן דעביד רחמנא לטב עביד ששורשו בבלתי בעל גבול, אין מקום לבית ואין מקום לחורבן. כלומר, לא רק שאין חורבן, אלא אין מקום בשורש לבנין הבית ואין מקום לחורבן.

אבל מצד האמונה שהגבול נכלל בבלתי בעל גבול, וכשם שהבלתי בעל גבול אמת כן הגבול אמת - אכן יש ענין בבית ויש חסר בחורבן.

גם מהלך של "הם בוכים", והוא מאמין שאף שקוב"ה ממלא כל עלמין, מסובב כל עלמין, בתוך כל עלמין - עם כל זאת יש חלל שהוא כביכול פנוי מיניה. ואכן זהו תרתי דסתרי מיניה וביה, שאם הוא ממלא ומסובב כל עלמין והוא ברא גם את החלל הפנוי ממנו ית', א"כ היכן יש חלל פנוי? אבל אם אין מקום לחלל פנוי, הרי ח"ו אין תורה ואין נבראים, והכל ח"ו טעות!

אבל האמת היא שפועל אמת שפעולתו אמת, וזוהי האמונה בסתירה, וכפי שהארכנו לבאר לעיל. אדם מאמין שלית אתר פנוי מיניה ואין עוד מלבדו כפשוטו, ומצד שני הוא מאמין שיש חלל פנוי ויש נבראים. וסוד החלל הפנוי הוא סוד שורש הע"ז, סוד הכפירה, סוד העצלות, סוד העצבים, ושם מושרשת נקודת הבכי של תשעה באב, ונקודת סוד הצמצום של החלל.

אם אדם מאמין שאין עוד מלבדו, ופועל אמת שפעולתו אמת וכל מאן דעביד רחמנא לטב עביד - אין מקום לצער, אין מקום לבכי. אבל האמונה, כפי שביארנו, כוללת את הגבול ואת הבלתי בעל גבול גם יחד. כשם שמאמינים שאין עוד מלבדו והוא ית' אין סוף, כך מאמינים שיש בריאה ויש גבול ויש סוף. ומאותה אמונה שיש גבול ויש חלל ויש צמצום - משם מגיעה נקודת הבכי של תשעה באב.

במילים "אתם בכיתם בכיה של חינם", מונח השורש העמוק של הבכי. מצד האמונה שאין עוד מלבדו וכל מאן דעביד רחמנא לטב עביד, בעצם לא מובן מה מקום לבכי יש? הרי הכל לטובה, וכשם שהבנין היה לטובה כן החורבן הוא לטוב. אבל כאן מגיע סוד האמונה, שצריך להאמין שהחורבן הוא רע, וצריך לבכות על החורבן מכח האמונה שהבכי הוא בכי אמיתי.

השגת הלב לפני שהופנם בו ה"וידעת היום", גם היא אמת!

זוהי נקודה עמוקה מאד. אדם תופס שהאמת היא אחת, ואם בשכלו הוא משיג אמת אחת והלב משיג אחרת, הרי שהאמת נמצאת רק במח, ואילו הלב אינו משיג את האמת. אבל באמת אינו כן! "ישת חשך סתרו", כל הסתר שדיברנו עד כה, נמצא אצל כל אדם ואדם בנפשו, והוא חי יום עם סתירות; המח תופס כך, והשגת הלב תופסת אחרת. אלא שבפשיטות נראה לנו שעלינו להשוות את השגת המוחין להשגת הלב וליישב את הסתירות, וגם זה אמת.

אבל בעומק, הרי לעולם המוחין הם למעלה מההשגת הלב, וא"כ תמיד חי האדם עם סתירות, אלא שעבודת האדם להתאים את הלב למח, ואז הוא מקבל מוחין חדשים ונוצרת אצלו שוב סתירה.

נמצא, שעצם צורת בנין האדם היא סתירה. המוחין במדרגה אחת, והלב במדרגה אחרת. ה"רצוא" בנקודה אחת, וה"שוב" בנקודה שניה. ועלינו לדעת שסתירה זו שאנו מדברים עליה אינה סתירה רק ביחס הכללי, אלא שזוהי המציאות הפנימית של כל יחיד ויחיד!

וכשאדם אינו תופס את סוד הסתירה, קשה לו מאוד! פעם רואה שהוא כאן, פעם רואה שהוא שם. אבל עליו לדעת נאמנה, שכשם שהמוחין אמת כך הלב אמת, והסתירה הזו, היא צורת הבנין בעצם!

עתה נבין, כי גם כאשר אדם מאמין ש"כל מאן דעביד רחמנא לטב עביד", עם כל זה הוא מסוגל לבכות. ולמה? כי המקיפים - המוחין - מאמינים בזה, ואילו הלב אינו מאמין. הלב, מצד השבירה, אכן נמצא למטה מהשגת האמונה, אבל בעומק, בשורש השורשים של

עלינו לדעת ש"הם בוכים והוא מצחק" אלו לא שני עולמות, אלא עולם אחד ממש. הוא מצחק מצד בחינת הבלתי בעל גבול, והם בוכים מצד בחינת הגבול.

הסתירות - עצם צורת בנין האדם

כאן צריך להגיע לנקודה עמוקה מאד בעבודה הכללית של האדם.

כידוע, האדם מורכב מ"אור פנימי" ו"אור מקיף". ובלשון יותר פשוטה: ה"וידעת היום" הוא האור המקיף את האדם ונמצא מחוצה לו, ואילו ה"והשבות אל לבבך" זהו האור הפנימי, ההשגות המושגות בתוך הלב פנימה.

כדוגמא שבדבר: אדם משיג בשכלו ש"כל מאן דעביד רחמנא לטב עביד", ועם כל זאת כשמגיע לכלל מעשה, הוא חש צער. ישנה כאן סתירה בין השגת הלב לידיעת המח: המח משיג לכאורה מה שאנו קוראים "אמת". הוא יודע ש"כל מאן דעביד רחמנא לטב עביד". ועם זאת, הלב משיג הפוך! ובפשטות אנו תופסים שעבודתנו היא להשיב אל הלב את האמונה, וודאי שכל זה אמת.

אבל ישנו סוג נוסף של עבודה, עמוק יותר. ה"וידעת היום" אלו המקיפים, זהו השורש במקיף, בעיגול, בבלתי בעל גבול, כפי שבררנו. וה"והשבות אל לבבך" זהו האור הפנימי, הקו הישר המושג לאדם שהוא הגבול.

הכח של הבלתי בעל גבול והכח של הגבול נמצאים במוחו ובלבו של כל אדם ואדם. כח הגבול נמצא בלבו, וכח הבלתי בעל גבול נמצא [ביחסיות למה שהוא משיג ומושג בן], ב'מקיפים' שלו, ב'מוחין' שלו.

ודאי שראשית העבודה היא "וידעת היום והשבת אל לבבך כי ה' הוא האלקים... אין עוד", אבל עם זאת צריך להבין שכשם שאנו מאמינים שה"וידעת היום" הוא אמת, כך גם

אך למעלה מזה ישנה מדרגה נוספת, והיא כמו שביארנו לעיל, שהאדם מכח הדבקות וההתקשרות לקב"ה הוא מגיע למצב של בכי, אך הוא בוכה ואינו יודע למה הוא בוכה! הבכי במדרגות הקודמות הוא בכי של הבנה, בכי של דעת - או מצד השבירה לגמרי, או מצד האמונה שצריך לבכות - אבל המדרגה העליונה בבכי הוא בכי המגיע מן השמים!

בכי מן השמים הוא אותו בכי שאינו מגיע מצד השגת האדם כלל, אלא הוא בוכה ואינו יודע למה בוכה. זהו בכי מצד ה"לא ידע" הנובע מכח ההתקשרות בשורש לחיבור של הגבול והבלתי בעל גבול, וכשם שהבלתי בעל גבול אמת, כך הגבול אמת.

אבל כל זאת בתנאי שנפשו מקושרת באמת לחי החיים והוא כולל את הגבול בבלתי בעל גבול. או אז ישנו מהלך של "הם בוכים והוא מצחק" בבת אחת; הם בוכים מצד הגבול והוא מצחק מצד הבלתי בעל גבול ושניהם נכללים בבת אחת, כי הגבול והבלתי בעל גבול "כהדין קמציין דלבושיה מיניה וביה", אין נפרדות, יש אחדות פשוטה. השמחה והצער, הבכי והשמחה כרוכים זה בזה.

ובעומק יותר מצד ההתכללות הגמורה, האחדות הפשוטה, אי אפשר לשייך את הבכי לגבול ואת השמחה לבלתי בעל גבול דייקא, כי הכל אחד ממש!

התפיסה שיש רבי עקיבא בפני עצמו ויש חכמים לעצמם, יש עולם הזה לעצמו ויש עולם הבא לעצמו, כאן בכי ושם שמחה, אצלם בכי ואצלם שמחה - תפיסה זו תפיסה של נפרדות. ההבנה בעומק היא, שהכל "זא דאחד", שהבכי שווה בשורשו לשמחה. אבל לא בכי מצד הדעת, כי בכי מצד הדעת אין לו מקום כלל, שכן "כל מאן דעביד רחמנא לטב עביד", אלא זהו בכי שלמעלה משורש השגת הנבראים.

הדבר, בכיו של הלב הוא מצד "אתם בכיתם בכיה של חינם!"

אין זה דבר מקרי שדוקא הלב בוכה. ודאי שראשית העבודה היא "וידעת היום והשבת אל לבבך", אבל צריך לדעת שהשורש של הלב הוא בנקודה השווה להשגת המח. וכשם שהמוחין אמת - כל מאן דעביד רחמנא לטב עביד - כך גם כשאדם בוכה ברגע של צער, הוא בוכה מחמת "אתם בכיתם בכיה של חינם", שהוא סוד האמונה בגבול, כפי שביירנו.

אלא שכאשר האדם משייך את הבכי שלו לקליפה, לשבירה, לחוסר האמונה - הרי שכך באמת הוא נתפס. אבל כאשר יאמין אדם שהבכי המגיע מלבו, הוא מצד השורש של "אתם בכיתם בכיה של חינם", הרי העלה בעצם את מדרגת הלב שלו למוחין.

זהו סוג חדש של עבודה כיצד להשוות את מדרגת הלב למדרגת השכל.

בכי במדרגה הגבוהה - בכי המגיע מן השמים

בצורה המעשית של הדברים, ישנם שלשה אופנים כיצד אדם בוכה בכי, ושנים מהם הינם בכי של אמת, ונבאר.

המדרגה הנמוכה ביותר בענין, היא הבכי הנובע מחמת חוסר אמונה כפשוטו.

מדרגה גבוהה יותר היא, כשאדם בידיעת השכל יודע שכל מאן דעביד רחמנא לטב עביד, ועם כל זאת הוא יודע שישנה גם מצוה לבכות - כגון על חורבן הבית - ואז הוא מנסה להסיח דעת מהאמונה ועי"ז מגיע לבכי.

וכן מסופר על הצדיק מקומראנא זצ"ל, שבמיתת בנו רח"ל הסיח את נפשו מהדבקות בקב"ה, כי אילו היה דבוק בו ית', לא היה מרגיש כלל צער מהמיתה, ומחמת שהבין שרצונו ית' שיצטער, הסיט את נפשו מהדבקות והאמונה, וירד למדרגת הלב שהיא הבכי.

מפורים. מדוע? כי שם טמון אורו של משיח, האור של ה"לא ידע". בתשעה באב נולד משיח. מהי השייכות של שניהם? בשניהם ישנו חורבן! בפורים זהו חורבן של "עד דלא ידע", ביטול המוחין, ביטול ה"בחכמה יבנה בית וכו'", ובתשעה באב יש את הביטול של הבפועל של הבית - חרב הבית בפועל. נמצא שבסך הכל, פורים ותשעה באב הם הראשית והאחרית של הביטול.

מצד החיצוניות, בתשעה באב ישנם דיני אבלות, אבל בעומק נולד בו משיח. מדוע? כי דוקא כאן טמונה נקודת הביטול של הגבול, וגילוי נקודת הבלתי בעל גבול.

אלא שאם כן, לכאורה היה צריך להיות תשעה באב יום שמחה, שהרי נולד בו משיח, ומדוע נוהגים בו דיני אבלות? ואם יש בו דין אבלות - מדוע דוקא אז נולד משיח?

כאן הדברים שדברנו: כשם שיש בלתי בעל גבול, יש גבול. ומצד בלתי בעל גבול - שהוא נעלם בגבול - ישנה שמחה בתשעה באב, כי חורבן הבית שארע בו נותן מקום לגילוי הבלתי בעל גבול. "הן השמים ושמי השמים לא יכלכלוך", בתשעה באב התגלה שאין מקום לבית!

אבל מצד הגבול - "אכן אתה תבנה בית לשמי". מי יבנה? - שלמה המלך ע"ה, החכם מכל אדם. כי המוחין הם הם הבונים את הבית! "בחכמה יבנה בית" ואכן הוא בנה בית. ובתשעה באב יש לבית זה חורבן, ומצד זה ישנה עצבות. ואם תשאל: זו האמת או זו האמת? התשובה היא: "יושב בסתר עליון!" כשם שיש אמונה בבלתי בעל גבול כך יש אמונה בגבול.

וביום זה של תשעה באב מתאחדים שתי הבחינות. לכל אחת משתי הסתירות הללו יש ביטוי משלה. מצד הבלתי בעל גבול אין לך יום של גילוי גדול מתשעה באב, כי תמיד הגבול כביכול הוא הלבוש לבלתי בעל

כשם שאיננו יכולים להבין את סוד הצמצום, שהרי אם אין עוד מלבדו כפשוטו, איך יש צמצום? - כך בדיוק איננו יכולים להבין את סוד הבכי, שהרי הבכי הוא עצב, וזהו שורש העבודה-זרה שהיא הצמצום.

כח העונג כולל בתוכו את השמחה והבכי בבת אחת

בהלכות שבת ישנה הלכה, שאם הבכי עונג לו, מותר לו לבכות. ביו"ט ישנו איסור לבכות אלא אם כן זהו בכי של שמחה, געגועים, בכי דבקות, משא"כ בשבת נפסק בשו"ע שמותר לבכות בכי של עונג. ולאו דוקא שמחה של דבקות, אלא גם בכי המוליד באדם רוגע וכדו', מותר לבכות, כי עונג הוא לו [וכידוע שהשבת היא עונג, והיו"ט - שמחה].

כח העונג הוא אותו כח הכולל בקרבו גם את הבכי וגם את השמחה בבת אחת. שבת הוא יום שמחה, ועם כל זאת יש בו מקום לבכי שמוליד עונג.

יש כאן את נקודת ההתכללות, שהשמחה והבכי מתכללים זה בזה בשבת. אין נפרדות, ישנה אחדות אחת פשוטה, "רזא דאחד". הבכי והשמחה אינם שני דברים נפרדים, אלא הכל אחד! "כהדין קמצין דלבושין מיניה וביה", השמחה והעצבות, העצבים, הצמצום, הגבול והבלתי בעל גבול - "רזא דאחד".

פורים ות"ב -

הראשית והאחרית של הביטול

"בחכמה יבנה בית ובתבונה יתכונן, ובדעת חדרים ימלאו כל הון יקר ונעים" (משלי כד, ג-ד). ראשית הבנין הוא ע"י המוחין - החכמה, הבינה והדעת - עד שבפועל נבנה הבית. החורבן יכול להיות מצד שני פנים: או מצד השורש העליון - מצד חורבן וביטול המוחין, או מצד ה"בפועל" שהבית נחרב.

זהו סוד הפורים ותשעה באב. על פורים נאמר כי לעתיד לבוא כל המועדים בטלים חוץ

שאמרנו שהגבול הוא נקודת החורבן, הכוונה שהוא נותן מקום לבניית הבית לשמו של הקב"ה, אבל הגבול הוא חלק מהבלתי בעל גבול, הוא איננו נקודה עצמית של גבול.

כפי שאמרנו, גם הגבול עצמו הוא אמונה, לא ניתן להשגה, לא נתפס בשכל. כשם שהבלתי בעל גבול לא נתפס, כך גם בגבול אין לנו הבנה, כי הגבול הוא אמונה. "אין עוד מלבדו" וא"כ איך יש מקום לגבול? - בהכרח שזוהי אמונה! וממילא, על החורבן "אראלים צעקו חוצה", צעקו שאין לו מקום מצד השכל האנושי.

ואכן אין מקום לכלום, אין אין לנו השגה לא בבנין, לא בחורבן ולא באין סוף. אבל יש לנו חיבור של דבקות ע"י התבטלות, ומצד זה יש לנו את ה"הוא מצחק והם בוכים"!

כל השאלות שיישאלו בעולם, כדוגמא: איך יש מקום לחורבן? מה שייך להבין את הצרות? התשובה עליהן אחת ויחידה: באמת לא שייך! אין מקום בשכל האנושי להבין זאת. כשקוראים את כל אגדות החורבן, ורואים את כל הצרות שעברו עליהם באותה תקופה, וכן הצרות שבאו על הכלל-ישראל בתקופות מאוחרות יותר לאורך כל הדורות, עומדים ותמהים: וכי זהו בעל הרחמים?!!

ודאי שבספרים ישנם הרבה תירוצים: שהרע מביא לטוב וכו', אבל סוף כל סוף אין הדעת סובלתם! איך אפשר לצער כל כך הרבה אנשים כל כך הרבה שנים? צריך להיות אכזר שבאכזרים - לפי התפיסה האנושית - כדי לצער כל כך הרבה!

באמת אין מקום להבין בדעת איך אפשר שיש ייסורים בבריאה, שיש רע, שיש חורבן! כל זה אבל מוליד לנו את ההבנה הפנימית שהשורש של הכל נמצא למעלה מההשגת הגבול, למעלה מההשגת הדעת האנושית.

כשאדם מבין את כל זאת, הוא יודע שהצער של תשעה באב אינו מצד ההתחברות לגבול כפשוטו, אלא ההתחברות לנקודה הרבה יותר

גבול, הוא מעלים את הבלתי בעל גבול, אבל בתשעה באב שחורב הבית - אז נולד משיח, כי היה כאן גילוי לבלתי בעל גבול, התגלה כי אכן "השמים ושמי השמים לא יכלכלוך", אין מקום לבית. אבל מצד הגבול זהו יום של חורבן, יום של צער.

היסורים - למעלה מההשגת בן אנוש!

זהו סוד האבלות המבואר בפסוקים בפרשת יעקב שנתן לעשו עדשים שאין להם פה. מדוע אין להם פה? בפשוטו אין לו פה לדבר מפני תוקף צערו, אבל בעומק "דעת גנוז בפומיה", כמש"כ בתיקוני זהר.

כידוע, במצרים הדעת היתה בגלות, וכשנגאלו הגיעו למדרגת "פה סח", נוצר גילוי לדעת בדיבור. ובאבלות, שמתבטל המוחין, מתבטלת הדעת - שם יש גילוי לנקודה העליונה יותר. אבל זוהי אותה נקודה שאין דיבור, אין דעת. אז מתגלה ה"לא ידע", מתגלה אורו של משיח.

גם הגאולה וגם הגלות, שניהם לשון "גל", כאן "גאל" ושם "גלה". זה עם "א", זה עם "ה", כמש"כ המהר"ל. אבל שניהם בבחינת גלגל, וזהו סוד העיגולים. יש גילוי לעולם העיגולים, לעולם של הבלתי בעל גבול, של ה"לית מחשבה תפיסא ביה", ומצד זה כולם שווים [שהרי זוהי בחינת העיגולים, כמו שזכרנו].

"הן אראלים צעקו חוצה", וביארו המפרשים שחורבן הבית הוא דבר שהדעת אינה סובלתו! כיצד יתכן שרחמי הקב"ה נותנים מקום לאכזריות כביכול וצער כה נורא לנבראים. אין מקום בשכל האנושי להבין את החורבן. אבינו אב הרחמן, איה רחמך? איה חסדך? הרי אפילו בשר ודם קשה להבין שיפעל כך, ק"ו מלך מלכי המלכים הקב"ה אב הרחמן - איך פועל הוא כך עם בניו?

נמצא, שמצד הגבול, מצד מידת הרחמים המוכרת לנו - אין לנו השגה איך יכולה להיות מציאות של חורבן, כי באמת החורבן הוא למעלה מנקודת הגבול המושגת לנו. ומה

להם מהלך מצד ה"ידע" כמות שהוא, אלא מצד האמונה של ה"לא ידע" ב"ידע".

נמצאנו למדים, שמציאות הנבראים המקבלת גילוי ביום תשעה באב, היא נקודת הגילוי של ה"אין עוד מלבדו", של החיבור של הגבול בבלתי בעל גבול, וההכרה ששניהם אין נפרדות ביניהם כלל אלא "רזא דאחד", "כהדין קמצין דלבושין מיניה וביה".

אם נגיש אדם לתשעה באב באותה נקודה של אמונה גמורה שצריך לבכות, בכוחו להתחבר לשורש הבכי העליון. כאשר אדם מגיע רק עם מבט של "רבי עקיבא מצחק", הרי שכביכול בדקות הוא כופר ב"הם בוכים". האם באמת סבור הוא שחכמים לא השיגו ור' עקיבא השיג? אם כן, נמצא שכביכול ר' עקיבא צודק והם טועים, ובדקות הוא כפר ב"הם בוכים", ומהיכן יכל לינוק בכי?

אבל כאשר מגיע אדם לנקודה של השתוות פשוטה, שכשם שהוא מאמין שהכל לטובה אעפ"י שהוא רואה הפוך, כך הוא מאמין שצריך לבכות - אז יכול הוא לקבל יניקה אמיתית של בכי.

סוף דבר: אף אם אדם מרגיש שהוא בוכה מצד נקודת החיצוניות, עליו להאמין שהבכי בעומק נפשו בא מצד ה"לא ידע" ולא מצד הדעת, ואז - הן מצד השמחה הטמונה ביום הזה, שהוא גילוי הבלתי בעל גבול כמות - אורו של משיח - והן מצד הבכי, יקבל התקשרות ברורה בקב"ה למעלה מן הדעת האנושית.

עליונה. זהו בכי שמגיע בלי דעת ולא בכי שמגיע מדעת.

גם לחיצוניות של ת"ב אין מקום מצד הדעת

כאן מונח עומק נפלא.

בפשיטות, תשעה באב מתחלק לשניים: הפנימיות היא אורו של משיח, ה"לא ידע", והחיצוניות זו העצבות, החורבן, הדעת.

אבל כאשר מבינים שהחורבן עצמו אין לו מקום מצד הדעת, שהדעת אינה סובלת ענין זה כלל - כאן מבינים שבין הפנימיות שזו לידת משיח, ובין החיצוניות שזו החורבן - שניהם בבחינת "לא ידע", ואין מקום לדעת כפשוטו כלל!

לא רק הפנימיות היא בבחינת "לא ידע", אלא גם החיצוניות נכללת בלא ידע, ואין מקום לא לפנימיות ולא לחיצוניות מצד הדעת האנושית.

נמצא אם כן, שבין החיצוניות של תשעה באב ובין הפנימיות של תשעה באב - הכל גילוי של הקב"ה. אין כאן העלם וגילוי כפשוטו, אלא אלו שני ביטויים של צורת גילוי של "לא ידע". המשיח הוא גילוי עצמי של "לא ידע" והחורבן הוא גילוי ע"י צורה של ייסורים שאין הדעת סובלתם, והוא מביא את האדם למצב של "לא ידע".

מצד השכל האנושי אין מקום לבית וגם אין מקום לחורבן! "הנה השמים ושמי שמים לא יכללוך", בשום הבנה שכלית לא ניתן לתפוס מה הכוונה "בית אשר תבנה לשמי".

"מעילי פילא בקופא דמחטא" (ב"מ לח ע"ב), "פילא" מלשון נפלא, מלשון פלא, ואותו מכניסים "בקופא דמחטא", איך אפשר לעשות זאת? "לא ידע"!

נמצא, שאף ש"בחכמה יבנה בית, ובתבונה יתכונן, ובדעת חדרים ימלאון", אבל עצם מציאות בנין הבית והשכנת הקב"ה בתוכו - זהו "לא ידע" גמור! וממילא בפועל יוצא שגם החורבן הוא "לא ידע". ובין גילוי משיח מצד הפנימיות ובין החורבן מצד החיצוניות, אין

כלכבי-ט 007 מקור הבכי בנפש האדם
מספר שיעור בקול הלשון 35403935

אוצר האותיות

כיצד לעורר את עצמו לצער ובכי

ולהשתייך להרגשת האבלות. ונפשו רחוקה ואינה מכרת את עומק וגודל ההעדר. אף שכל אחד יודע מדברי חז"ל בענייני החורבן, וכל מאמרי חז"ל בהוד וההדר שבזמן היות בית המקדש עומד בתפארתו. אך כל ידיעות הללו נשארים אצל האדם בידיעתו בלבד. אך אפילו אם יחזור וישנה בקריאת הדברים, קשה מאוד לנפש להגיע לצער ויגון בלב, עד שיבוא האדם לידי בכי.

ונבוא לנסות ולבאר האופן שבו יהיה ביד הנפש והלב להשתייך ולגעת בצער החורבן, ולזכות ולהוריד ולו דמעה אחת, על השכינה שבגלות וחורבן בית המקדש.

ג. התעוררות הלב לצער החורבן בעבודה מן החוץ אל הפנים.

יש לאדם שני מהלכים בעבודתו לקרב אל ליבו את עניין הימים הללו.

המהלך הראשון הוא באופן של עבודה מן החוץ אל הפנים. שעל ידי שמיעה קריאה של ריבוי מאמרי חז"ל וכדו', על גודל ותקיפות הקדושה שהייתה בזמן הבית, ולעומת כן גודל ועומק הצער והיגון שהיה בישראל כאשר נחרב הבית. וסבור האדם שעל ידי כן, בריבוי וחריפות הדברים, ושינונם שוב ושוב, יהא בידו לבוא לידי צער אמיתי, ואף לידי בכי.

והנה רוב רובם של בני אדם, אף שמאמינים הם אמונה מוחלטת באמיתות דברי חז"ל. אין זו אמונה חושית הנתפסת בכלי הרגש והציור שבכח הדמיון של האדם, ואינו רואה אותם עומדים לנגד עיניו. ולפיכך אמונה זו אינה נוגעת בנימי הלב ומעמקי הנפש, על אף הכאב הגדול שיש לכל מי שיש הרגש דקדושה שעל

א. עבודת האברים ועבודת הלבבות.

העבודה המוטלת עלינו בימי בין המצרים, שייכת לעבודת האברים, הן במעשי אבלות מחד, והן מיעוט מעשי שמחה מאידך. וככל שקרבים יותר לתשעה באב, עד עיצומו של יום הולכים ומוסיפים מנהגי אבלות. ובנוסף עיקר העבודה היא בלב, ומשם נמשכת העבודה לאברים. עבודת האברים חובתה ידיעת דקדוקי העניינים ופרטיהם, עד קיום הדין למעשה.

מאידך חובת העבודה שבלב, ישנו קושי גדול, והרבה מרגישים בזה, כאשר 'יתומים היינו ואין אב'. במה שאנו מצויים מרחק גדול מאוד מזמן שהיה הבית. ומחמת ריחוק זה, אין ביד הנפש לצייר ולהפשיט לאדם את בניין הבית עומד על היכלו. האור הקדושה והשפע שהיה בזמן שהבית היה קיים. עד שציורים אלו רחוקים מהנפש והדעת, עד שאפילו אין בכח הדמיון של האדם לחבר את האדם לדברים אלו.

ומפאת ריחוק זה, וחוסר יכולת הנפש לדמיין באופן זה עניין האבלות. קשה לנפש להצטער על דבר שהנפש לא ראתה בחוש ואף ציור בדמיון אין לה. וא"כ אין האדם יכול להתאבל צער אמיתי ועמוק.

ב. לעורר הרגשת הלב לצער אמיתי אין די בידיעה ובאמונה במאמרי חז"ל בענייני החורבן.

ואשר על כן בימים אלו, שהרגשת הצער היא היא עיקר עבודת הזמן, להרגיש בצד הפנימי ביותר שבלב, עד שיבוא האדם לידי בכי. כמעט ואין ביד האדם לקיים חובתו

ומתוך הבנה זו, האדם מתבונן על המדרגה בה הוא נמצא כעת, וילהיב עצמו את הרצון הקיים בו להתעלות מעלה מעלה. וכאב את הנפילות הפרטיות ביותר שלו. ומכיר האדם שעניינים הללו שייכים אצלו מתוך חסרון הקדושה שבעולם, מפאת חורבן בית המקדש. וזה אמת שאף בזמן בית המקדש היה עבודה רבה לאדם, אך היא עבודה בדברים היותר דקים ויותר מרוממים עד שאין שיעור ואין תיאור כלל במדרגת היהודי הפשוט שבפשוטים, וכדברי רבותינו. אך הקשיים והנסיונות בהם נפש כל אחד מצויה בימינו אנו, הם שפלים ולא היו קיימים אם היה לנו מאותה הארה מאור הקדושה מהשראת השכינה שבבית המקדש.

והרי, שהאבלות על מה שנחסר בחורבן בית המקדש, שנחרב בנין הבית, ואין לנו את ארון הקודש והשולחן הטהור ומזבח הפנימי ומזבח החיצון וכיור ושאר כלי המזבח. האופן שיהא ביד האדם להרגיש את הצער שבחסרון, אינה מתחלת בדמיון וציור על העבודה כתיקנה, שבכך לא יבוא האדם לידי צער עמוק ופנימי. אלא האופן הוא להתחיל מן הפנים - להתבונן בנפשו הפרטית, מתוך הרגשת הכאב במקומו השפל לעומת הקדושה המאירה והטהורה שבזמן בית המקדש. שיהא מכיר את מקומו ומדרגתו בתורה ביראה בקדושה וטהרה ושאר חלקי העבודה הפנימית. ומתוך כאב עמוק ושורשי זה מפאת שפלותו, מכיר ומרגיש שהקושי וההתמודדות הם תולדה מחסרון התגלות אור השכינה הקדושה בעולם מתוך עוצם ההארה שבבנין בית המקדש.

ומצירוף ב' התבוננויות הללו, במקום בו הוא נמצא לעומת המקום אליו הוא כוסף ומשתוקק להיות, מתחדד ועולה כאב גדול, שחזקה על המבקש פני ה' ית', והעמלים בתורה והחפצים בקרבת ה', שיתעורר בליבו התשוקה הגדולה לעלות ולהתקרב משפלותו

ידי קריאת מאמרי חז"ל הללו. ומכיוון שעיקר העבודה בימים הללו להגיע לתשעה באב מתוך כאב אמיתי ופנימי, שיכול ויביא את המצטער לידי בכי מתוך מעמקי הלב.

ד. התעוררות הלב לצער החורבן בעבודה מן הכאב הפרטי שבמעמקי הנפש וממנה אל החוץ.

המהלך השני הוא באופן של עבודה מן הפנים אל החוץ. והיינו שמוציא את ההרגשים מתוך מה שקיים בתוכו, ומתוך כך מבעיר בליבו גודל ותוקף הצער שבחורבן. וביאור הדבר, דהנה כל אחד ואחד מכיר את נפשו ומדרגתו בכל מידה ומידה. יודע הוא את מקומו במצוות ועבירות, מידות טובות ומידות רעות, יראת שמים קדושה וטהרה ושאר מעלות וחסרונות הקיימות בנפש האדם. הנה כל אדם ואדם מישראל, רוח אלוקים מפעפעת בקרבו משורש קדושת נשמות ישראל מי מעט ומי רב, יש לו תשוקה תמידית להוסיף וללכת מחיל אל חיל, לעלות ממדרגה למדרגה, ולהשיג עוד ועוד בעבודת ה'.

ובזמן שבית המקדש היה קיים בעולם, היה אור קדושה בכל העולם כולו, היוצא מהשראת השכינה בבית המקדש. וקדושה זו השפיעה על כל ליבות ישראל, ואומרים רבותינו (הגר"א ועוד) שאי אפשר לתאר ולשער מדרגה של יהודי הפשוט שבפשוטים שהיה בזמן שבית המקדש היה קיים. וק"ו במדרגת הגדולים שבישראל. והרי שמקדושה זו שמהשראת השכינה נקודת ההתחלה של עבודת האדם בעולמו הייתה במדרגה גבוהה לאין שיעור מאשר מדרגת האדם בזמנינו אנו. כאשר יבנה בית המקדש, באופן טבעי אור הקדושה שיהא בעולם יהפוך ליבות ישראל מן הקצה אל הקצה, ולא יהא האדם בתוך הנסיונות בהם שרוי במדרגתו השתא.

שבו אינה בוערת יומם ולילה. אף שזה וודאי שכואב לו בידיעתו גודל החסרון, אינו מרגיש באמונתו החושית בצער פנימי ועמוק בלב על חסרון כבוד הקב"ה שבעולם, ועל צרות כלל ישראל כולם. ואדם כזה, שרוצה וכוסף להתעלות, ולעבוד את עבודת האבלות כתיקנה, יש בידו פתח לשייך עצמו אל עיקר העבודה, וזהו כדברינו להכיר שנקודת ההתמודדות שלו השתא, במקומו השפל, שם בית המקדש חסר לו, שמחמתו יש לו כאב גדול ונורא שכזה. וכאב זה הוא פתח להרחיב ולהכיר ולהרגיש בצרת כלל ישראל, ובעיקר בחסרון השכינה שבעולם, שמתוך כך נמצא העולם במדרגה השפלה בה הוא נמצא השתא.

שבדרך העבודה, אם אדם מן השורה יתחיל להצטער את הצער והאבלות הגבוהה יותר, שאומנם אמיתית ושלמה יותר, בחסרון כבוד ה' שבעולם. כמעט ואין זה מן האפשר, ולא יהא זה צער אמיתי ואבלות שלמה. שרוב בני האדם אינם קרובים אמונה חושית לצייר ולדמות את צער השכינה. ובמשל אין כל אחד מישראל נכלל ב'שבעה קרובים' של האדם שמרגיש צער אמיתי ועמוק, ובוכה מגדול הצער. אך רובא דאינשי, צריכים למצוא פתח לשייך את עצמו לצער השכינה. ואמת היא שאף על ריחוק זה צריך להתאבל ולבכות. אך עבודת האבלות היא דרך המקום בו הוא מרגיש וכואב בחוש את מדרגתו השפלה, כמה שכוסף ומשתוקק לעלות ולהתעלות מפחת המדרגה בה נמצא הוא, מתוך ההכרה שהוא נמצא שם מחמת חורבן בית המקדש וסילוק השראת השכינה.

יכול אדם לקום ולומר כל לילה תיקון חצות, לבכות על חורבן הבית, כל אחד כפי מדרגתו והנהגתו שלו. אך בהכרח שיחד עם זה, יבכה ויצער צער פרטי לחבר עצמו לעצם הצער. שזהו הפתח להתחיל ולהרגיש מכח ההכרה

למקום מרומם וקדוש יותר. ויש ביד האדם לשייך כח הכאב הגדול הלזה, להכיר שהוא מכח חורבן בית המקדש.

ה. עיקר העבודה להכיר שנקודת ההתמודדות וכל מציאות האדם כעת נובעת מחסרון גילוי השכינה שעל ידי החורבן.

ועיקר העבודה הינה אך להתבונן התבוננות אמיתית ונוקבת, וכלשון החזו"א 'שעת השקט', לדעת ולהכיר מדרגתו האמיתית. ואם היא באמת התבוננות כנה ושלמה, מתחייב הדבר שיבוא לידי כאב, ואזי העבודה היא להפנות את הכאב להכרה באבלות ובצער חורבן בית המקדש, שכל מציאות העבודה, במידות ובהשגות, ובעצם מדרגת האדם, היא מסילוק אור השכינה. ואולי אפילו יזכה להוריד דמעה של יגון פנימי ועמוק.

ו. הפתח להיכנס לעיקר העבודה, והיא הצער על עצם חסרון אור השכינה, וחסרונה מכלל ישראל.

וזה וודאי שאין זה עצם ותכלית האבלות על החורבן, כאב על חסרון עצמו, אלא עיקר האבלות היא על חסרון אור השכינה הכללי בישראל. אבל על ידי כן יש ביד האדם פתח לשייך אל עצמו את עבודת האבלות שבצער הימים הללו. שבאמת אדם שחיייו הם חיי רוחניות בתכלית, וחי חיי קדושה ונפשו מלאה ושופעת אהבת ישראל. אזי כאבו הוא כאב על עצם נקודת ההסתר פנים וחסרון גילוי כבוד הקב"ה בעולם, מחסרון השראת השכינה, ועל צרתם של כלל ישראל כולם בריבוי הצרות בגשמיות בכלל וברוחניות בפרט, שתוספים וממלאים את מציאות העולם יום יום. וזוהי העבודה השלמה באבלות על עצם חורבן הבית.

אך לאדם שמדרגה זו רחוקה הימנו, שאינו חי במציאות רוחנית שלמה, ואהבת ישראל

לפי ערכו. ואותו אדם יתבונן ויכיר שכאבים הללו נובעים אף הם מאותו חסרון גילוי שכינה ואור הקדושה בבניין בית המקדש. שכל השפע שבעולם היה נשפע מכח עבודת בית המקדש, מכח השולחן הטהור. והיא סיבת חסרונותיו בגשמיות.

וכל אדם כפי מדרגתו, יכול להגיע על ידי התבוננות זו, לידי צער וכאב עמוק. הן במדרגה הגבוהה ביותר להצטער בצער השכינה וצערם של כלל ישראל. והן במדרגה של רובא דאינשי, להצטער בצער הפרטי שלו, ולהכיר שאף הוא נובע מחסרון גילוי שכינה ומחורבן בית השכינה. והן במדרגה הנמוכה ביותר, להכיר בכאבו במצבו הגשמי.

ומתוך פתח התבוננות זו, יכול האדם להיכנס יותר לפנים העבודה, שתהא הנפש ממרת בכי על העדר גילוי וכבוד הקב"ה בעולם, ועל צרתם של ישראל, כי רבה היא.

יתן ה' ונזכה יחד כל כנסת ישראל להצטער באמת על החורבן. וכל המתאבל על ירושלים וזכה ורואה בבניינה.

בחסרון גילוי השכינה, מתוך כך יהיה בידו להצטער מכח מה שמצטרף עצמו לשכינה.

ז. מתוך פתח שעל ידי כאבו הפרטי, ימשיך הרגשת הכאב לרעהו האהוב ביותר, וזה פתח להרגשה חסרון שבכל כלל ישראל.

והמשך מהלך העבודה. שכל זה דווקא אם האדם הגיע לנקודת צער עמוק ופנימי. ולאחר שמרגיש את עומק הצער, ואם זכה אף הוריד דמעה. ימשיך האדם ויתבונן מיהו האדם האהוב עליו ביותר בעולם הזה, שיברר ויאמת לעצמו כלפי מי יש לו את הרגש האהבה החזק ביותר. ואזי ימשיך את נקודת הצער הפרטי על מה שחסר לו ברוחניות מכח סילוק אור הקדושה, ינסה לקבוע בליבו צער על מה שלרעהו האהוב עליו עד מאוד, אף הוא נחסר ושפל מחמת סילוק השכינה. הן בגשמיות ובעיקר ברוחניות. ויעבוד להרגיש צער אמיתי חזק וכואב, על מה שזקוק חבירו.

ועומק המהלך הוא שכך האדם יוצא מהרגשת הנפש הבהמית הפשוטה שלו, ולגלות שאף כאבו הפרטי שייך לכאב מחמת חסרון גילוי השכינה. ולאט לאט בעבודתו מרחיב להרגש אף בכאב הפרטי של חברו, הנובע מאותה נקודת חסרון גילוי שכינה. ובזה יש תחילת פתח לאדם לצרף עצמו להרגיש בצער השכינה.

ח. התעוררות הלב במדרגה הפשוטה, מתוך הרגשת הכאב במציאות הגשמית.

ולאדם שדברים אלו אינם מדברים אליו, אפשר להתחיל פתח ממקום נמוך ופשוט יותר. שאף אם אינו כואב על שפל מדרגתו בענייני רוחניות, שאין מצבו מביאו לידי צער אמיתי, שידיעתו נמצאת אצלו בשכל אך אינה מגיעה למעמקי הלב. הרי שאין לך אדם שהגשמיות אינה כואבת לו, כל אחד ואחד

בין המצרים 008 תשעה באב
מיצד לעורר את עצמו לצער ובכי תשע"ב
מספר שיעור בקול הלשון 33514770

אוצר האותיות

בכי ושמחה בתשעה באב

מושרש חורבנו, וכמבואר במדרש (בר"ר סט, ז) הראהו הקב"ה את הבית בבניינו ובחורבנו.

יעקב יצא מבאר שבע והלך לחרן, וכמו שאומרים חז"ל (הובא ברש"י בראשית כח, יב), שקעה לו החמה שלא בעונתה. בית המקדש נקרא "אורו של עולם", וכתב הכלי יקר (בראשית כח, יא): "ויש עוד רמז נכון, במה שאמרו במדרש ילקוט (רמז קיח) ששקעה השמש שתי שעות קודם זמנה, ולמה דוקא שתי שעות, אלא שרמזו כאן על העתיד שככה תשקע שמשן של ישראל שתי שנים קודם זמנו כמו שפירש רש"י בפרשת ואתחנן (דברים ד, כה) שמיהר ה' את הגלות שתי שנים קודם הזמן, שנאמר (דניאל ט, יד) וישקוד ה' על הרעה, ואם כן בית המקדש שיבנה במקום זה סופו ליחרב שתי שנים קודם זמן שקיעה על כן בא הרמז אל יעקב בשקיעה זו, שיהיה סימן מסור בידו שלעתיד יחרב המקדש שתי שנים קודם הזמן, על כן ויקח מאבני המקום וישם מראשותיו".

דהיינו, כששוקעת שמשן של ישראל (יעקב), סימן הוא לחורבן הבית. לכן יעקב קורא למקום 'בית', על שם בית המקדש, אך גם 'שם' אבן מראשותיו, שהוא סימן לחורבן שמחמתו מניחים אבן תחת הראש בליל ט"ב.

הזמן בו יעקב אבינו חולם על בית המקדש, על בניינו וחורבנו, ושוקעת לו השמש - הוא הזמן בו יעקב אבינו יוצא מארץ ישראל לגלות. רמז הוא, כי גם לכלל ישראל יהיה חורבן הבית יחד עם יציאה לגלות. גם הגלות מלמד על מהותה, הרי 'חרן' - לשון 'חרון אף' (ילקוט"ש רמז קיט). יעקב יוצא מבאר שבע, מקור

בכי ושמחה - שורשם בעולם ובנפש
נעסוק בסייעתא דשמיא קצת בעניינים של הימים האלה, ויהי רצון שנזכה שבמהרה יהפכו לכלל ישראל לששון ולשמחה.

בחינת בית בבית המקדש וחורבנו
אמרו חז"ל (פסחים פח.): "לא כאברהם שכתוב בו ה', שנאמר אשר יאמר היום בהר ה' יראה, ולא כיצחק שכתוב בו שדה, שנאמר ויצא יצחק לשוח בשדה. אלא כיעקב שקראו בית, שנאמר ויקרא את שם המקום ההוא בית אל".

כשחרב בית המקדש, אבד ממקום מקדשנו שם 'בית'. המקום חזר להיות 'שדה', וכמו שכתוב "ציון שדה תחרש" (מיכה ג, יב). סדר הדרגות הוא הר-שדה-בית. כשנחרב הבית, חזר המקום להיות 'שדה', וכן חזר להיות 'הר', כמו שכתוב "על הר ציון ששמים" (איכה ה, יח). שם 'בית' מתלי תלי וקאי בקיומו של בית המקדש. הזמן בו התגלה שם 'בית' היה בבניין בית המקדש. מי שקרא להר המוריה 'בית' היה יעקב אבינו.

נתבונן מעט בעניין זה של קריאת שם בית על ידי יעקב.

חלומו של יעקב אבינו הוא המקור למנהג שבלייל ת"כ מניחים אבן תחת הראש, במקום כר וכסת, שהרי יעקב אבינו הניח אבן תחת מראשותיו (מובא ברמ"א או"ח תקנה, ב).

הסיבה בגללה לומדים מנהגי אבילות מהנהגותיו של יעקב בלילה שישן בהר המוריה, היא משום שבליילה הזה מונח השורש של 'בית אלוקים'. שם מושרש בניינו ושם

המקדש התחתון מכוון כנגד העליון, ושערי תפילה ננעלו.

יש להבין מה הכוונה שבית המקדש הוא 'שער השמים', מקום שתפילות מתקבלות.

ובפשטות נראה לומר כך. ידוע שיש בית ו'עליה'. הגמרא (ב"מ קז. ואילך) דנה במקרים רבים של 'בית ועליה', והצד השווה לכולם - כשנופל הבית נופלת גם העליה, משום שכל קיומה של העליה הוא על גבי הבית. וכשבונים בית ועליה - חייבת העליה להיות מכוונת אל מול הבית. כך גם בבניין המקדש - חייב המקדש העליון להיות מכוון כנגד התחתון. אם כן, יש להבין מה פשר העניין שחרב בית המקדש התחתון ולא העליון, והרי כרוכים הם זה בזה.

בגמרא (סוכה מה:): "ראיתי בני עליה והמה מועטים". 'בני עליה' פירושה אנשים שמצליחים להתרומם ולהתעלות אל מעבר למושגי הקומה התחתונית, ונכנסים הם ב'עליה' - בבית המקדש העליון, כביכול.

והנה, קי"ל שצריך האדם לכוון את תפילתו כנגד ארץ ישראל, ואם עומד הוא בארץ ישראל - כנגד ירושלים, וכן הלאה עד שאמרו שהעומד במקום המקדש - יכוון ליבו לקודש הקדשים (ברכות ל.). אולם מיום שחרב בית המקדש אין לאדם 'שער שמים', שהרי 'מחיצה של ברזל' מפסקת בין ישראל לאביהם שבשמים, ושוב לא יכולים להתפלל ולהעלות התפילות דרך שער השמים. אם כן צריך ביאור מדוע יש להתפלל לכיוון ירושלים, והרי גם במקום המקדש ננעל שער השמים.

נחدد את הקושיא. כידוע, השערים היחידים שנשארו פתוחים גם אחרי החורבן הם 'שערי דמעות' (ברכות לב:). על פניו שערי דמעות אינם תלויים במקום, ואין להם שייכות מסוימת עם

השפע, באר מים חיים - אל מקום שהוא חרון אף, כשם שעם ישראל יוצא מארץ ישראל, שהיא מקור השפע בבריאה, והולך לגלות, וכלשון הפסוק (דברים כט, כז): "ויתשם ה' מעל אדמתם באף ובחמה ובקצף גדול וישלכם אל ארץ אחרת כיום הזה".

בית המקדש - שער השמים

נוסיף להעמיק.

אברהם קראו הר ויצחק קראו שדה. ההר - מקום גבוה, והשדה - מקום נמוך. בדרך הטבע - זורעים את השדה, את המקום הנמוך. כתוב במדרש (מובא ברש"י בראשית כח, יז) שבית המקדש התחתון מכוון כנגד בית המקדש העליון. המציאות של 'בית מקדש עליון' היא מדרגת 'הר' - מקום גבוה. לעומתו - יש 'שדה', שהוא בית המקדש התחתון. אם חס וחלילה לא מכוון הבית התחתון כנגד העליון, אז מתקיים 'ציון כשדה תחרש'.

וחשוב להבין. בית המקדש של מעלה - לא חרב מעולם. אלא שאם הבית התחתון מכוון כנגד העליון, והמקדש העליון לא חרב - איך חרב הבית התחתון? אלא בהכרח כדלעיל - החורבן ארע בזמן שבו בית המקדש התחתון הפסיק להיות מכוון כנגד הבית העליון. רמז לזה אפשר למצוא במה שאמרו חז"ל (ברכות לב:): כי מיום שחרב בית המקדש - מחיצה של ברזל מפסקת בין ישראל לאביהם שבשמים. "גם כי אזעק ואשוע - סתם תפילתי" (איכה ג, ח). רש"י הביא את דרשת חז"ל על המילים 'זה שער השמים', משום שיעקב אבינו ידע 'אין זה כי אם בית אלוקים' משום 'זוה שער השמים', שכן התפילות עולות ומתקבלות דרך בית המקדש. אשר על כן, אם יש מחיצה של ברזל שמפסקת בין ישראל לאביהם שבשמים - אז אין בית

הקב"ה העיד והבטיח ש"ש שכל לפעולתך' - ששערי דמעות לא ננעלו. מכח דמעות אלו "ושבו בנים לגבולם" - עם ישראל עתיד לחזור לארצו, לירושלים ולבית המקדש.

פירוש הדבר הוא שהתפילות עולות יחד עם הדמעות. דמעות בפני עצמן אינן תפילה, וכשם שב'שער השמים' היו עולות תפילות, כך גם ב'שערי דמעות' צריכות לעלות תפילות. הדמעות הן ה'היכי תמצ' להעלות את התפילות, ואינן תכלית בפני עצמה. אמרו רבותינו שהתפילות עוברות דרך קבר רחל, שם יונקות את 'שערי דמעות לא ננעלו'.

מקומם של שערי דמעות אחרי החורבן

מעשה יש לבאר מדוע שערי דמעות לא ננעלו. מהו העומק בכך ששערים אלו נשארו פתוחים גם אחרי החורבן.

יש לבאר בזה, כי כשם שהמקדש הוא 'עולם קטן', כך גם האדם הוא 'עולם קטן', וידועים דברי הנפה"ח (ש"א פ"ד) שהאדם עומד בכוחותיו כנגד כל כוחות העליונים, שכולם נתנו בו איזה שהוא כח מכוחם, וכל סדרי הבריאה רמוזים בכוחות האדם ובאיבריו.

אם כן, כשם שיש בבריאה בית מקדש תחתון ובית מקדש עליון, כך גם בנפש האדם עצמה קיימים ב' בתי מקדש אלו, וכל הכוחות הכנוסים, כמוסים וגנוזים בב' בתי המקדשות הללו - קיימים בבחינה מסויימת גם אצל האדם. "גם על זאת יחרד לב האדם מעם הקודש שהוא כולל בתבניתו כל הכוחות והעולמות כולם כמושי"ת אי"ה להלן בפ"ו ובשער ב' פ"ה. שהן המה הקודש והמקדש העליון. והלב של האדם אמצעייתא דגופא הוא כללית הכל נגד הבית ק"ק אמצע הישוב אבן שתיה. כולל כל שורשי מקור הקדושות כמוהו". הא קמן

בית המקדש. בירושלמי יש מי שאומר שכוונת הלב צריכה להיות לבית המקדש העליון. אולם גם דבר זה אינו מובן, שכן התפילות עולות לבית המקדש של מעלה דרך ביהמ"ק של מטה, ומכיוון שחרב המקדש בטלה ממנו גם מדרגת 'מכוון כנגד ביהמ"ק העליון', וכדלעיל.

אך לכאורה האמור לעיל אינו נכון. יעקב אבינו ישן בהר המוריה ואמר על המקום 'זוה שער השמים'. בזמן יעקב אבינו לא היה מקדש על מכונו. אם חייבים את ביהמ"ק על מנת להעלות את התפילות ב'שער השמים', לא היה יעקב אבינו קורא למקום 'שער השמים', שהרי טרם נפתחו שם השערים, ובדוחק י"ל שע"ש העתיד אמר כן.

עוד יש להבין, שכן אמרו חז"ל (כדלעיל) סדר עליית התפילות הוא שהאדם מכוון את ליבו לבית המקדש, ודרך ביהמ"ק עולה התפילה ל'שער השמים'. מעתה, גם אם נניח ששערי דמעות לא ננעלו, עדיין יש להבין איך מעלים את התפילות אל שערי הדמעות, שכן אי אפשר להעלותם דרך בית המקדש, שהרי מיום שחרב המקדש אין את נקודת החיבור שבין שמים וארץ.

שערי דמעות - כוחו של בכי

תשובת הדבר היא, ש'שערי דמעות' נמצאים בקבר רחל. כשיצאו ישראל לגלות - עמדה רחל בבכיה וביקשה על בניה כי איננו. "קול ברמה נשמע, נהי בכי תמרורים, רחל מבכה על בניה, מאנה להינחם על בניה כי איננו. כה אמר ה' מנעי קולך מבכי ועיניך מדמעי, כי יש שכל לפעולתך... ושבו בנים לגבולם". רחל אמנו הצליחה לבקוע שערי שמים על ידי בכייתה, עד שקיבלה הבטחה מהקב"ה מנעי קולך מבכי כי יש שכל לפעולתך. ה'פעולה' של רחל אמנו היא אותו 'נהי בכי תמרורים'.

האדם אל מדרגה גבוהה יותר של שייכות ודביקות, וזה גופא המקדש העליון שבאדם.

זוכה ורואה בבניינו - בתוך הנפש

נראה לבאר הדברים בתוספת עמקות.

ידועים דברי הגמרא (סוכה מה:): 'ראיתי בני עליה והמה מועטים'. ובני העליה הם אותם מועטים שיכולים להצליח לעלות מה'בית' ל'עליה', מהמקדש התחתון לעליון. הגדרתו של בן עליה היא מי ש'דמעתו מצויה'. אך דמעה זו אינה כדמעת האשה ש'דמעתה מצויה' ו'אונאתה מצויה', אלא דמעה שמגיעה מתפיסה עליונה של חיי הפנים. אצל אדם שכזה - שערי דמעות לא ננעלו, והוא עצמו נמצא ב'עליה', בבית המקדש העליון.

אשר על כן, יום ט"ב הוא יום בכי. כמובן שגם הרובד הפשוט בבכי הוא אמת, וכדאי הוא בית אלוקינו לבכות על חורבנו. אולם יש בזה התבוננות מעמיקה יותר. מי שבוכה על חורבן הבית התחתון - זוכה ורואה בתוך נפשו שלו - את בית המקדש העליון, שמעולם לא נחרב.

הרי חז"ל אמרו "כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה". יש לתמוה, שהרי כבר אלפיים שנה שיש אנשים שמתאבלים על ירושלים, ולא זכו לראותה בשמחתה, שהרי הבית עדיין חרב. אמנם, כוונת חז"ל היא לראות את ביהמ"ק העליון, שלא חרב מעולם. ראה זו היא בתוך נפשו, שם (כמבואר) יש גם כן גילוי לאותו בית עליון.

האבילות על ירושלים מפורשת בפסוקי איכה - "בכה תבכה בלילה, ודמעתה על לחיה, אין לה מנחם מכל אוהביה" (איכה א, ב). הבכי הוא השער לבית המקדש העליון, שהרי 'שערי דמעות לא ננעלו'. חז"ל לא רק הבטיחו הבטחה עתידית, שיום יבוא וכל המתאבלים יראו

שלב האדם הוא קודש הקדשים, וכולל גופו גם את המקדש העליון.

בזמן שביהמ"ק היה קיים, היה 'שער השמים' שדרכו התפילות עולות מלמטה למעלה. ה'סולם' מוצב בבית המקדש התחתון 'ארצה', ו'ראשו מגיע השמימה' - אל המקדש העליון. כשאין בית המקדש קיים, צריך האדם להכניס את התפילות אל המקדש התחתון שבנפשו, ומשם להעלותן אל המקדש העליון שבנפשו. כל העבודה נעשית בתוך האדם עצמו.

שערי תפילה ושערי דמעות

אלא שדברים אלו צריכים ביאור. בשלמא ביחס לביהמ"ק - יכול האדם להבין שבכך שנעמד הוא בכיוון בית המקדש, ורוצה לחוש ולהרגיש כאילו עומד בבית ה', הרי שבוזה הוא מכון את תפילותיו את המקדש התחתון, ושם עולות הן דרך שער השמים אל המקדש העליון. אולם כשבנפש האדם עסקינן, יש להבין מהו הגילוי של המקדש התחתון והעליון, ובאיזה אופן מכניס אדם את תפילותיו אל המקדש התחתון שבנפשו, ומשם אל המקדש העליון.

ונראה פשוט, ש'שערי תפילה' הם המקדש התחתון, ו'שערי דמעות' הן שערים למקדש העליון. שהרי חז"ל אמרו שהמקדש התחתון נחרב, והעליון לא נחרב (שמו"ר נא, ה), ויחד עם זאת אמרו ששערי תפילה נסתמו ושערי דמעות לא ננעלו. מובן לכל מי שליבו נכון כי הסתימה היא במקום החורבן שהוא בבית התחתון, והבקיעה והעליה במקום השער הפתוח, בבית העליון. אם כן, יש באדם עצמו גילוי לב' המקדשות, וזאת בכח התפילה והבכי.

כשאדם מתפלל ובוכה בתפילתו, התפילה עצמה זוכה ל'עליה', שכן הבכי מביא את

אבל כשכית מקדש של מטה חרב, אין אפשרות מכוח התפילה להגיע לידי בכי. התפילה עצמה לא מביאה לבכי, אלא האדם מעורר את עצמו לבכות. כשהאדם מתעורר לבכות - הוא גם מעורר את המקדש העליון שבנפש.

ביאור דברי הירושלמי

מעשה אפשר להבין את דברי הירושלמי שאמרו שיכוון ליבו לבית המקדש של מעלה. חז"ל גילו שהאופן להעלות את התפילות הוא להגיע למקום של הבכי שנמצא במעמקי הנפש. הוראת הגמרא היא שככל שביהמ"ק קיים - יכוון ליבו למקדש התחתון, וכשביהמ"ק חרב - יכוון ליבו למקדש של מעלה שבנפשו, דהיינו שיתפלל מתוך בכי ודמעות [שכן פשוט שאין כוונתם שהאדם יחשוב 'ברצוני שהתפילות יגיעו למקדש של מעלה', אלא שהאדם יגלה בתוך נפשו את 'מקום המקדש של מעלה', וזאת בבכי].

כלל ישראל זכה פעמיים לביהמ"ק, ופעמיים חרב המקדש בעוונותינו. ביהמ"ק השלישי עתיד לרדת מן השמים. יש להבין מה פירוש שהוא 'ירד מן השמים', מה יוריד את בית המקדש. על פי המבואר, אפשר להבין את הדברים היטב. ב' ביהמ"ק שנבנו - היו מכח תפילה. המקדש השלישי ייבנה מכח דמעות. דמעות הן 'שער השמים', ובכוחן להגיע לביהמ"ק של מעלה, וממילא גם ירידתו תהיה בדמעות.

ידועים דברי החת"ס בספר "תורת משה - עניני המקדש והגלות" (עמוד 411) כי "בית המקדש של מעלה נבנה מדמעות שלנו, כל דמעה זו אבן, כל בכי וכל בקשה זו אבן נוספת" והם הם הדברים האמורים כאן.

בשמחת ירושלים, אלא הבטיחו את דבריהם על ההווה עצמו, שהרי אמרו זוכה ורואה, ולא אמרו 'זוכה ויראה'. ההבטחה לעתיד היא שבית המקדש השלישי ירד למטה, אך כבר עתה הוא קיים למעלה, ואפשר לראותו בתוך הנפש.

המתפלל על בניין בית המקדש פועל במהלך של 'גם כי אזעק ואשווע שתם תפילתי'. תפילה וקנינות שלא בבכי הם תפילה על גוף שערי התפילה שנסתמו. גם תפילה זו שייכת למערכה של 'מחיצה של ברזל'. הדרך לבקוע את אותם שערים היא להתאבל על ירושלים בבכי ובדמעה. הבוכה זוכה לפתיחת שערים בתוך נפשו שלו, ושם מתגלה לו בית המקדש העליון.

בכי של אבל ושל שמחה

בזמן שבית המקדש היה קיים, שערי תפילה היו פתוחים ודרכם היו עולות התפילות. כשהיה ביהמ"ק על מכוננו היתה עבודת הקורבנות בבית המקדש, ולויים בשירים וזמרים, ובדרך הטבע היו דמעות בני האדם יורדות מכח העבודה הטהורה. הדברים פשוטים מוכרחים - אם שערי דמעות הם השערים למקדש העליון, והמקדש התחתון מכוון כנגד העליון, הרי שכח הדמעות והבכי הוא המכוון בין בית המקדש התחתון לעליון. אמנם, כשהיו הכהנים בעבודתם ולויים בשירים וישראל במעמדם, היו הדמעות מגיעות מבכי של שמחה, של תענוג ואושר*. במקדש היה האדם מתפלל ובוכה, משום ש'שערי דמעות' היו פתוחים לפניו, והיו משפיעות עליו ופותחות את המעיין הפנימי של דמעתיו, ומרוב שהיו רגשותיו עולים על גדותיו, היה בוכה משמחה. כשנחרב המקדש - צורת התיקון היא בבכי של אבלות.

* כמו שמצאנו (שו"ע או"ח רפח, ב) שיש בכי שמותר לבכותו בשבת, משום שהוא תענוג לאדם ולא צער.

לו הרגש, אז הוא חי בחורבן. ואם הוא לא חי בחורבן, אז לבבו אטום.

הבכי הפנימי פותח את שערי הנפש למקום הפנימי. ומכיוון ששערי דמעות לא ננעלו - יכול האדם להיכנס בתוכם, וזאת על ידי הבכי. וכשיכנס בתוך שערי הדמעות, יגיע למקום גבוה יותר, שלא נגעה בו יד החורבן. מקום 'בית המקדש העליון' שבנפש.

אפשר להוסיף עומק לפנים מעומק.

העולם כבר בחורבנו כאלפיים שנה. אליבא דאמת, למרות כל ה'בניין' שיש בעולם, הרי שבפנימיותו - הוא חרב, רחוק מהקב"ה, רחוק מהאמת. בכל אותן שנים - עם ישראל חי, היחיד והציבור. נקודת החיות הפנימית שמחזיקה את הבריאה בכל השנים הללו היא האמונה. כוחה של אמונה לצרף את האדם לאור השלם, ומשם יניקת החיות גם בזמן החורבן.

כדי להבין את מציאות השמחה, יש להקדים ולהבין את גודל הכאב. מי ששמח מבלי להרגיש את החורבן - איננו שמח למרות החורבן, אלא משום שהחסרון לא מפריע לו, ולא לשמחה כזו הדברים מכוונים. מי שחי את חיי עצמו, וכביכול החיים שלו מסודרים, אז יש לו שמחה. אבל לזה אמר שלמה המלך (קהלת ב, ב): לצחוק אמרתי מהולל, ולשמחה מה זו עושה.

כל השפע שבעולם היה מגיע מבית המקדש. יודעים דברי חז"ל (מדב"ר א, ג) שאם אוה"ע היו יודעים מה ביהמ"ק משפיע על העולם לא זו בלבד שלא היו מחריבים אותו, אלא שהיו מציבים גדודיות לשמור עליו. מיום שחרב ביהמ"ק - התמעט השפע, כאמור לעיל. מיעוט זה הוא בכל הרבדים של הבריאה. מי שחי את המציאות הפנימית, הוא נושם את הדופק

כשם שאמר הקב"ה לרחל 'מנעי קולך מבכי' ואף הבטיח 'ושבו בנים לגבולם', וכל זאת מכח ה'רחל מבכה על בניה', כך גם בפרטות בית המקדש השלישי ירד באש - מכח דמעות. שני בתי המקדשות הראשונים - נבנו מתפילותיהם של כלל ישראל, הבית השלישי ירד במהרה בימינו - כשכלל ישראל יגיע לשיעור המספיק של דמעות, בכמות ובאיכות. ככל שטהרת הדמעות גבוהה יותר - כך גם זוכות הן לבנות יותר את הבית השלישי.

הבדל זה שבין בתי המקדש הראשונים לאחרון - הוא הבדל מהותי. ישנם ב' אופני בניין - רוח שנותנת צורה לכלים, או כלים שבתוכם נכנסת רוח. כשהאדם בונה - הוא קודם בונה את הגשמיות, ואח"כ נכנסת לתוכה רוח. כך היה במשכן שעשה משה, וכך גם בשני בתי המקדש הראשונים. כשהבריאה משתלשלת - קודם יש את 'רוח הדברים', ולבסוף הרוח התגשמה למציאות התחתונה. זו גם צורת בניית בית המקדש השלישי - קודם תהיה 'רוח', אור, שהיא מכח הדמעות של כלל ישראל, ואח"כ יבוא המקדש בצורה גשמית לעולם. חילוק זה יוצר גם נפק"מ בהשראת השכינה. כשהאדם הוא העושה - הרי ששיעור ה'רוח' שיש במציאות היא כפי הכלים שהוא בנה והכין, אך כשהדבר נעשה כפי השתלשלות הבריאה - אז הרוח יוצרת הכלים, והכלים הם כפי שיעור האור, ולא כפי מעשי האדם.

מי שלא בוכה לעיתים תדירות בכי אמיתי על החורבן של כלל ישראל, על חורבנו הפרטי בתורה ובקדושה [ואין כוונת הדברים 'לילות' כדוגמת בכיין של הנשים], אז הוא חי בחיצוניות הנפש של עצמו. הוא לא בוקע למקום הפנימי של תוך הנפש של עצמו. ואם הוא חי בחוץ, אם יש

משמחים. מותר ללמוד רק את פשטותם, באופן שגורם לאדם צער. כידוע, יש סוברים שאף אינו חייב במצות תלמוד תורה, והלימוד הזה הוא ודאי אינו לימוד תורה שלם.

אמנם, גם הנכנס אל תוך 'בתי גוואי', אינו יכול להישאר שם, אלא הוא חוזר ויוצא לבתי ברי. בבתי בראי שוב פוגש הוא בחורבן, במדרגת כלל ישראל ובכבודם של ישראל שגלה. העצה היחידה לכך היא לחזור ולהתעלות לבתי גוואי, אל אותה 'עליה' שבה 'ראיתי בני עליה והמה מועטים'. לכל אדם יש בחינה של 'בן עליה', ויכול הוא להיכנס אל הקודש פנימה. מי שלא נוגע בפנימיות זו - סובל כל ימיו מחורבן, ולדידו כל השנה כולה היא בבחינת ט"ב. דברים אלו אינם משל ומליצה. לכל אדם יש 'בית מקדש של מעלה' במעמקי נפשו. כל אדם יכול לעלות מהבית לעליה.

מי שבוכה על החורבן מ'בתי בראי', ומתנחם על החורבן מכך שבתוככי 'בתי גוואי' הוא מוצא את שורש המקדש - הוא אדם שלם. מי שהבכי שלא לא מביא אותו אל אותם בתים פנימיים - איננו יכול להתנחם. גם אם הוא מפסיק לבכות - זה לא מתוך נחמה, אלא מתוך אפיסת כוחות. תכלית העבודה היא שהבכי יגיע אל אותם מקומות פנימיים, ומתוכם להגיע להשגה ששורש המקדש קיים, ויכול הוא לראות כבר עתה בבניין ירושלים.

ב' אופני בכי - 'חסר' ו'השלמה'

שאלה: זה לא בכי של חוסר, הדמעות שהרב מדבר עליהם?

תשובה: הנה, יש להבחין בסוגית הבכי בגורם לבכי ולשורש הבכי. כפי שנתבאר לעיל, גם כשהיה ביהמ"ק על מכוננו - היה בכי

של כנסת ישראל, והוא מרגיש את המציאות כולה, את חורבן היהדות כולו, כשמסתכלים על כללות קומת כנסת ישראל, החורבן הוא נורא ואיום.

ומי שפוקח עיניים ורואה את הדור האחרון, יכול להבין מה גודל החורבן שהעיניים רואות. רוב מניין ובניין של עם ישראל תועה כשה אובד, וכל מי שליבו מרגיש - מבין את עוצמת החורבן וצער השכינה. אשר על כן נשאלת השאלה איך בכלל יכול לבוא האדם לידי שמחה אמיתית, למרות שהוא מכיר בגודל החורבן.

אדם שמת לו בן, ויש לו תקוה שהבן שלו יקום בתחיית המתים - יכול לשמוח. גם לאדם שכזה ישנם זמני שמחה, על אף הכאב ועל אף החסר. והחוש מעיד והמציאות מלמדת שכל צדיקי הדורות שמחו בהרבה מזמני חייהם. הם לא חיו בעצבות ואבלות כל ימיהם על החורבן. עת לבכות ועת לשחוק.

שורש השמחה הוא מהמקום שלא חרב. "פקודי ה' ישרים משמחי לב". התורה משמחת את האדם. טעם הדבר הוא שבתורה לא חל חורבן. יש חורבן וירידה בהשגת האדם בתורה, אך לא בתורה עצמה. לכן לימוד תורה הוא דבר שבעצמותו משמח. מכיוון שבית המקדש העליון לא חרב, ובעולם דידן התורה לא נחרבה, כל בר דעת מבין שישנו גילוי את ביהמ"ק של מעלה בתוך התורה, שורשם אחד. מי שמתחבר במעמקי ליבו להקב"ה, ולמטה מכך - לתורה, אז הוא גם מחובר לעולם שאין בו חורבן. בעולם שכזה - אין עצב, אין צער ואין חורבן.

אפילו את הדברים הרעים שמותר ללמוד (עיין שו"ע או"ח תקנ"ד, א) אין ללמוד בעיון ובעומק, משום שאז - אפילו הדברים הרעים הם דברים

בבתי בראי אין בכי. לדרכנו, פירוש הגמרא הוא שכשבוכים בבית הפנימי, מגלים שבפנימיות העולמות - אין חורבן. אצל הקב"ה אין בכי חיצוני, אלא פנימי.

כשם שהדברים בנויים בעליונים - כך גם הם בנויים בנפש האדם. כשאדם בוכה, הוא יכול להגיע עם הבכי שלו למקום פנימי, ושם לגלות שאין חורבן, והבכי נהפך לשמחה. חז"ל אומרים כי "בכה תבכה בלילה" פירושו ב' בכיות על ב' בתי מקדשות, וכשאדם מתאבל על ירושלים - זוכה ורואה בבניינה. וכפי שנאמר לעיל - זוכה ורואה בהווה, לא הבטחה לעתיד, וזאת משום שהוא רואה בפנימיותו את הבית השלישי.

גם באדם יש 'בתי בראי' ו'בתי גוואי', פנימיות וחיצוניות. בפנימיות - ישנה שמחה, משום שאין בה חורבן. בחיצוניות שייכת עצבות. שמחה בשורשה היא שלמות, ופנימיות הנפש לעולם נשארת בשלמותה. העצב - נמצא במקום בו גם שולט החורבן, בחיצוניות. מי שמגיע לנקודה הפנימית, למקום השלימות, יכול לשמוח גם בשנות החורבן, מפני שהוא נוגע באותה נקודה של קיום שאין בה חורבן. בחיצוניות ישנה הרבה שמחה, אך זו שמחה של שקר, מפני שאיננה שייכת לשלמות.

בין המצרים 009 תשעה באב בכי ושמחה תשע"ב.
מספר שיעור בקול הלשון 33514771

בתפילה, אלא שהיה זה בכי של שמחה, של רוממות הרוח.

גם כשביהמ"ק חרב - שורש הבכי הוא של שמחה. סיבת הבכי - היא צער ועצב על חסרון, שחרב בית מקדשנו וגלה כבודנו. אולם בשעה שהאדם בוכה, הוא מגיע לנקודה פנימית, ושם מעולם לא חל החורבן, כמו שיתבאר.

בית המקדש של מעלה - לא חרב מעולם. אם היה חל חורבן במקדש העליון - לא היתה תקומה למציאות החורבן. אולם מכיוון ששורש המקדש, שנמצא בעליונים - מעולם לא חרב, יכול לרדת פעם נוספת בית מקדש מן השמים. באותו האופן ממש - גם במציאות הבכי. הבכי מתחיל מנקודת חסרון, והיא נקודה חיצונית. אולם כשם שבית המקדש של מעלה לא חרב, כך גם 'המקדש של מעלה' שבנפש לא חרב. כשהאדם בוכה - הוא מגיע לנקודה פנימית שמקבילה ל'מקדש של מעלה', ושם אין חורבן. וכשהאדם מגלה את אותה נקודה של שלמות, שלא נגעה בה יד החורבן - הוא שמח.

הנחמה שבבכיה

שאלה: לכן גם הבכי יכול להרגיע את האדם?

זו גם הסיבה שאדם נרגע אחרי שהוא בוכה. יש בבכי נקודה של השלמה, של הבנה שהשורש לעולם לא חרב, ואי אפשר להחריב אותו, ובזה גופא הנחמה. בכי של צער רק 'מצטרף' לבכי של שמחה, אך תכלית הבכי ושורשו - הם שמחה. הקב"ה ברא את הדמעות מלוחות כדי לגרום לאדם להפסיק לבכות, אך השורש של הנחמה הוא הידיעה שבפנימיות לא חל חורבן.

דברים אלו מפורשים בגמרא (חגיגה ה:), שם אמרו (לפי גירסת רש"י) שהקב"ה בוכה רק ב'בתי גוואי', "במסתרים תבכה נפשי" (ירמיהו יג, ז), אך

אוצר האותיות

בכי באלול*

לפני שנולד האדם - היתה נשמתו תחת כסא הכבוד, בעולם העליון. גם אחר שנגזר על הנשמה לרדת לעולם התחתון, נשאר מקומה האמיתי בעליונים. אם אדם לא רואה את אביו במשך שנה - יש בליבו געגוע עז לאביו. ואם לא רואה את אביו עשר או עשרים שנה - ודאי שהגעגוע עצום, עד שהוא כמעט בלתי נסבל. הנשמה ירדה לעולם וכבר נמצאת מרוחקת מ'אבא' עשרות שנים. אין ספק שהנשמה אמורה להתגעגע למרומים, לקרבת האלוקים שהיתה לה קודם שירדה. אמנם, אם האדם מנותק לגמרי מהעליונים - דומה הוא למי שאינו יודע מי אביו, וממילא גם אינו מתגעגע אליו. אך מי שיש לו שייכות עם העולם העליון - בודאי שנשמתו צריכה להרגיש געגוע עז למציאות הרוחנית הנעלה יותר.

יש גם דוגמא מוחשית יותר, ונמוכה יותר. כל מי שחי בעולם הזה כמה עשרות שנים, זוכר איך היה נראה העולם לפני עשר ועשרים שנה. השינויים בדור האחרון הם מהירים ועצומים, ואינו דומה העולם כיום לצורתו לפני כמה שנים. מי שליבו לב חי מרגיש את הטומאה שיש בעולם, מי שיודע מה המצב - מבין ומכיר עד כמה העולם התדרדר וירד לשפל אחר שפל. לכל אדם כזה יש געגועים לעולם הישן שהיה פעם, בו הקדושה והטהרה היו ניכרות יותר.

אם היו מוציאים אדם מלפני עשרים שנה ומביאים אותו לימינו, הוא היה מתעלף

ב' מהלכי בכי באלול

ידועים דברי הזוה"ק (ח"ג צו:) על הפסוק (דברים כא, יג) "ובכתה את אביה ואת אמה ירח ימים", שפירש: "דא היא ירחא דאלול דביה סליק משה לטורא נמבעי רחמין קמי קב"ה בגין דישתביק לישראל על [חובא] דעגלא". בחודש אב היה בכי על חורבן הבית, ולעומתו הבכי של אלול הוא בכי של תשובה, ולובש הוא ב' פנים:

הראשון - בכי של חשבון הנפש. כשאדם מרגיש (ולא רק יודע בשכלו) את מיעוט ערכו, את מה שהחסיר בעבודת ה', מה האחרית של הימים הללו, ומכיוון שלב יודע מרת נפשו, וכל אדם יודע במה קלקל ופגם, יכול הוא גם לבוא לכלל בכי. משמעותו של בכי במובן זה הוא 'לילה', והבכי הוא על כך שהפך יום ללילה, במקום להפוך לילות לימים.

השני - בכי שמגיע מהמעמקים של עבודת ה'. באלול מתגלה 'אני לדודי ודודי לי', וממילא צריכים להיות לאדם געגועים להקב"ה. כשאדם מרגיש את הבורא באופן אמיתי, יש לו געגועים לעולם שבו הקב"ה גלוי ולא מסתתר, לעולם שבו מתקיים "כי אבי ואמי עזבוני וה' יאספני" (תהלים כז, י), שה' 'יאסוף' אותו אליו.

הבנת סיבת הגעגועים

יש משל פשוט על מצבו של האדם, משל שהוא גם הנמשל עצמו.

* נמסר באלול התשע"ב. יש משמעות לשנת אמירת השיעור, כפי שיראה המעיין בהמשך הדברים.

אלוקיים שהם מעבר להשגת האדם, אך השכל הישר מורה שחייבים כבר להגיע לזמן התיקון. וכשהשכל מכיר בכך, והנפש כוספת לרוחניות - אי אפשר שלא להתגעגע.

מי שלא מתגעגע - סימן שהתרגל לחיים כצורתם הנוכחית, והוא גם מקבל שגם למציאות כיום יש שם ותואר של 'צורת חיים'. חודש אלול הוא שלושים יום לבכות על המציאות בה חיים, וגם אם קרובים לסופם של ימי אלול, אם האדם יצליח להרגיש איפה הוא נמצא ואיפה הנשמה באמת צריכה להיות, אפילו אם הוא לא יכול לצאת מהכבלים, כי יש לו הרבה מיני משעבדים - הוא יצליח להתגעגע באמת. כל מיני המשעבדים אינם יכולים למנוע מהאדם מלהתגעגע, וממילא האדם גם צריך לבכות מתוך געגועיו לעולם אחר. אדם בעולם הזה צריך לאכול ולשתות, לפרנס את משפחתו ולגדלם וכו', אך נקודת המרכז של החיים צריכה להיות במקום אחר לגמרי.

כשמגיע ר"ה, שהוא יום בריאת האדם, צריך כל אדם להתבונן איך היה נראה האדם בשעת היצירה, כשהקב"ה ברא את האדם, ואיך הוא נראה היום. את הריחוק שבו הוא מבחין - צריך לבכות. על מנת להתגעגע - צריך לזכור אל מה הוא מתגעגע. מי שמכיר ב'שמח תשמח רעים' האהובים כשמחך יצירך בגן עדן מקדם, מבין את המשמעות של "לעבדה ולשמרה" (בראשית ב, טו), ורוצה לחזור לחיים כאלו - יכול גם לבכות על היעדרם. גם מי שאינו יכול בפועל לעזוב את טרדת הפרנסה, לא לדאוג לבריאות בני ביתו או לא להיות מוטרד בעניין אישי כל שהוא - יכול לרצות לחיות בעולם רוחני יותר. מי שטוב ונעים לו במציאותו כיום - לא יבוא לכלל בכי.

מצורת החיים היום. לפני עשרים ושלושים שנה היו בלי מחשבים ובלי טלפונים ניידים, בלי כל חידושי הטכנולוגיה שצצים חדשות לבקרים. מי שנולד לתוך מציאות חיים כזו, ו'לא ראה מאורות מימיו' - אין עליו קושיא. אך מי שהכיר עולם אחר, וידע את מעלותיו ויתרונותיו, והוא בכל זאת נכנס אל תוך העולם כפי שהוא בימינו - רואה כמה גדול השינוי, וכמה עצומה השפעתו.

בדרך הטבע - הנפש אמורה להתגעגע לעולם של פעם. מי שיש לו צרות - ודאי שיכול להרגיש בקלות שהוא 'גר' בעולם הזה, ולא 'תושב'. אולם גם מי שזכה ויש לו אשה טובה וילדים טובים, בריאות ופרנסה - אמור לשאוף למציאות רוחנית נעלה יותר. המשל (ביחס לשינויים בעולם הגשמי) הם רק על מנת לסבר את האוזן ולקרב את הדברים אל הלב, אך נפש יהודית תמיד צריכה להיות מלאת געגועים. בכל עת יש אפשרות להוסיף עליה, לפתוח פתח לעולם גבוה עוד יותר, להכניס עוד רוחניות אל תוך המציאות היום-יומית. והנפש - צריכה להמשיך ולהשתוקק ללא הרף.

יש אנשים שמתביישים לבכות. אין לזה סיבה אמיתית, שהרי אדרבה - מי שחי חיים אמיתיים - הוא מלא וגדוש בגעגוע. וכשם שילד בוכה כשהוא מתגעגע לדברים שילדים רוצים ואוהבים, כך גם מבוגר אמור לבכור כשהוא מתגעגע לדברים אליהם ראוי לאדם מבוגר להתגעגע - לעולם זך ונקי, לקרבת אלוקים ולשפע רוחני שכיום כלל לא קיים במציאות החושית שלנו.

כשמתבוננים על מציאות העולם - היה נראה לומר שהשכל מחייב שזה הראש-השנה האחרון, שהרי נראה שבלתי אפשרי לתת לעולם להמשיך להתקיים כך. אמנם, איננו יודעים עתידות, ולהקב"ה יש חשבוניות

בבריאה הגשמית כולה שום קול שיכול היה לעורר את המצרים.

חובת ההתעוררות והחסרון שבשופר

והנה, כתוב בנביא (מכה ז, טו): "כימי צאתך ממצרים הראנו נפלאות". סדר הגאולה העתידית יהיה דומה לסדר הגאולה ממצרים. הדור האחרון דומה כבר לג' ימי החושך ש"וימש חושך", ואין איש נע וזע. את עומק החשכה ניתן כבר למשש בידיים, ומי שאינו מצליח סימן כי חוש המישוש שלא נפגע, ולא חוש הראיה. העולם כולו בבחינת "כי הנה החושך יכסה ארץ וערפל לאומים" (ישעיהו ס, ב). העולם כולו 'טובע' בתוך החושך, וכל מי שיש בליבו עוד חיות - יכול להרגיש את החושך הזה. זה חושך שלא היה קיים לפני עשרים שנה, זו בריאה חדשה שירדה לעולם.

כשנמצאים בתוך החושך - אפשר לשמוע מאה קולות של שופר, וכמעט שלא לשמוע מאומה. יתכן שאדם שומע קול שופר, אך גם טרוד בד' מינים, בסוכה ובשמחת בית השואבה. אבל ב'עולם חדש', ב'עורר ישנים משנתכם' הוא כלל לא טרוד. לדידו אין עולם אחר, ואין מציאות רוחנית ראויה יותר. מה שהיה בעבר מעורר אנשים ומוציא אותם מ'תרדמתם' - היום נכנס באוזן אחת ויוצא אוזן האחרת. השינוי איננו תוספת של מדרגה ביצר הרע, אלא שינוי במציאות החיים. ממילא - יש למצוא דרך לעורר הלבבות, משום שמה שהיה מעורר אותם - כבר כמעט ואינו משפיע.

ובאמת ינסה כל אחד לחשוב, מה היה הדבר שבכוחו לגרום לו לשינוי מהותי, להתעוררות שאיננה לרגע, אלא להביא אותו לכלל געגועים תמידיים לחיים שיש בהם קרבת ה'. הרבה סבורים שלהם יש בעיה, או לקהילה ולעתים אפילו לעיר מגוריהם. זו הסתכלות

שבת - מעין עוה"ב; זמן להתבוננות

זיכה הקב"ה את ישראל, ובכל שבוע ושבוע זוכים ל'מעין עולם הבא' בשבת קודש. שבת היא יום בו אפשר להרגיש את המציאות המרוממת יותר, את העולם כשיש בו עוד מדרגה רוחנית. בשבת אין מלאכת כפיים, ואין בפועל טרדות פרנסה. רוב בני האדם שקועים בעמל הפרנסה מבוקר עד ליל, ובשבת - באה מנוחה. אדם יכול להתגעגע למציאות של שבת, של יום מנוחה, של יום שמנותק מהעולם הגשמי לפחות ניתוק כל שהוא. "נתאוו החכמים והנביאים לימות המשיח..." אלא כדי שיהיו פנויים בתורה ובחכמתה כדי שיזכו לחיי העולם הבא" (רמב"ם פ"ב ממלכים ה"ד).

אחד מ"ג עיקרים הוא 'אני מאמין באמונה שלמה בביאת המשיח ואף על פי שיתמהמה עם כל זה אחכה לו בכל יום שיבוא'. ה'אחכה לו' הוא בגלל שהמשיח מתמהמה. השתוקקות האדם איננה תולדת ה'אמירה' של י"ג עיקרי האמונה, אלא תלויה בהרגשת געגוע אמיתית, בתחושה שחושקים את ביאת המשיח ומצפים לה בכל לב.

מאז ומעולם היתה 'תרדמת של שטות', שעליה כתב הרמב"ם (פ"ג מתשובה ה"ד): "אע"פ שתקיעת שופר בראש השנה גזירת הכתוב, רמז יש בו, כלומר עורר ישנים משנתכם ונרדמים הקיצו מתרדמתכם וחפשו במעשיכם וחזרו בתשובה וזכרו בוראכם. אלו השוכחים את האמת בהבלי הזמן, ושוגים כל שנתם בהבל וריק אשר לא יועיל ולא יציל, הביטו לנפשותיכם והטיבו דרכיכם ומעלליכם. ויעזוב כל אחד מכם דרכו הרעה, ומחשבתו אשר לא טובה". ככל ששינת האדם עמוקה יותר - כך צריך קול חזק יותר על מנת לעוררו, אולם בג' ימי האפילה שבמכת חושך במצרים - לא היה

בחירה אם לבחור באור או בחושך, בטכנולוגיה על שלל שכלוליה או בקרבת אלוקים לי טוב. במעמקי הלב, הבחירה הזו מונחת עכשיו לכל מי שחפץ בחיים של נצח, ויכול הוא לבחור ב'רצוננו לעשות רצונך' בשורש הדברים ובצורה אמיתית.

יש מי שחושב שניתן 'לפסוח על שתי הסעיפים', לאחוז גם בשולי הטומאה וגם בעבודת ה'. גם במכשירי הטכנולוגיה וגם בתורה הקדושה. באמת אין מציאות שכזו, והבחירה היא בין להיות שייך לצד הטומאה או לצד הקדושה. מי שבחור בה' ובתורתו - יזכה שהקב"ה יתגלה אליו באור גדול של זיו השכינה ותענוג של חיבור אליו יתברך.

יש להבין את הדברים שנאמרו מהמקום הנכון שלהם, מההשתוקקות לחיים שבהם, מהגעגועים לחיים ולא מהשברון של החושך, אלא מהמקום של התקווה הגמורה לחיי נצח כאן בעוה"ז. יהי רצון שנזכה יחד כולנו לרצות באמת להיפטר מכל המרכיבים שמורידים את בני האדם למקום השפל ביותר שיכול להיות, ולבחור בחיים האמיתיים היחידים שיש, שזה עולם שכולו אור של הקב"ה, לבחור באמת בחיי נצח, תורה, אהבת ישראל וחיבור אמיתי לכולם, אבל לא חיצוני, אלא מהמעמקים הפנימיים ביותר שיש באדם.

ויחד נזכה כל הכנסת ישראל וכל העולם כולו להיכתב ולהיחתם לשנה טובה ומתוקה אמן ואמן.

מאוד מצומצמת, משום שהעולם כולו ירד לחושך, מקצה העולם ועד קצהו. גם הרבה מגדולי ישראל נפטרו, "נסעו המה למנוחות, הותירו אותנו לאנחות".

משל למה הדבר דומה - לאדם שעקר את דירתו ממקום למקום. במקרה שכזה - מסבירים לילדים אודות המקום חדש, כך שלא יתבלבל ויחזור לכתובת הישנה. ה'כתובת' בה היתה הבריאה לפני עשרים שנה שונה לגמרי מה'כתובת' שלה היום, ויש להבין את גודל השינוי שהעולם עבר.

השינוי איננו רק במדרגת גילוי הרוחניות, ועומק הטומאה שמלפפת את הבריאה. השינוי הוא אפילו במזג האויר, שנעשה חם יותר. השפעת הגיהנום בעולם ניכרת ומוחשית יותר. אין ספק שיש לזה הסברים טבעיים, אך למעשה - אש הגיהנום היא שבוקעת וחודרת אל תוך העולם. אי אפשר לדעת כמה זמן עוד ימשיך העולם להתקיים במתכונתו הנוכחית, ולאלו מדרגות נוספת של טומאה ושפלות הוא ירד, אך מגמת הדברים ברורה לגמרי.

חשוב לזכור. על אותו הזמן שבמצרים היה 'וימש חושך', לבני ישראל "היה אור במושבותם". התרחבות הטומאה והעמקת השפעת הן צד אחד של המטבע. גם בתוך החושך הנורא - יש מקום שכולו אור. כנגד כל עומק החושך - יורד גם עומק של אור. וכשם ש"מקום נתבצר להם (א.ה. - לבני קורח) בגיהנום", כך גם בתוך הגיהנום שבוקע ועולה אל תוך העולם - יש מקומות שבהם אין הגיהנום שולט. החפצים להתחבר אל אותו המקום - צריכים למסור נפש ולחשוק להיות שייכים לאותן 'נקודות' של אור. הרחקת החושך מתוך העולם מחייבת מסירות נפש. מי ש'טוב לו' - איננו יכול להרחיק את החושך, שהרי הוא 'בתוך החושך', עטוף ומכוסה בו. יש לכל אחד

מדור מחשבה

בלבביפדיה מחשבה
בכ"ה

אוצר האותיות
שתיה רחיצה ובכי בתשעה באב

אוצר האותיות
בכי ביסוד הבית

סוגיות במחשבה
בכי

בלביפדיה מחשבה בכיה

בכי דאב כנגד ניסן ואדר

בכי, בכיה. הצחוק הוא היפך הבכיה, כמו שאומר שלמה המלך בקהלת, "עת לבכות ועת לשחוק" (קהלת ג ד). בבכיה עצמה ישנם ב' מערכות, יש בכיה שנובעת משמחה, תענוג ודביקות, ויש בכיה הנובעת מצער, כדוגמת הבכי בספר איכה, "בכו תבכה בלילה" (איכה א ב).

הבכי שמתגלה בתשעה באב הוא בכי של עצב, חורבן, אבילות, מיתה. הבכי שכנגדו הוא בכי של שמחה, חז"ל דורשים על מ"ש "השביעני במרורים הרוני לענה" (איכה ג טו) שבאותו יום בשבוע שיוצא ליל פסח, חל גם ליל תשעה באב, הלילות הללו מקבילים אהדדי, אם כן בתשעה באב יש בכי של אבילות, וכנגד זה בפסח יש בכי של שמחה, עונג ודביקות. אלו הם ב' המערכות של בכי.

בדקות, "נגוף למצרים ורפוא לישראל", מדין ישראל הבכי בפסח הוא בכי של שמחה, דביקות ועונג, ומדין מצרים זהו בכי שהפך להיות מכת בכורות. 'בכור' נוטריקון בכי רע, זוהי צעקה גדולה שהייתה במצרים "כי אין בית אשר אין שם מת" (שמות יב ל), ולא רק הבכור מת, אלא גדול שבבית אף הוא חל בו מציאות של מיתה, זה המציאות של בכי שהתגלתה במצרים. אם כן, בליל פסח מתגלה מצד ישראל בכי דתיקון, ומצד מצרים מתגלה בכי דקלקול. הבכי שמתגלה בישראל בתשעה באב הוא בבחינת "השביעני במרורים הרוני לענה", בליל פסח אוכלים מרור כנגד הגזירה של "וימררו את חייהם" (שמות א יד), "כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו" (שם כב), והגזירה הזאת שורשה בבכור, כשנולד הבכור

שם מתחילה הגזירה, ובשאר הילדים זה כבר התפשטות של הגזירה, זה מקור הבכי של ישראל באב מצד גזירת מצרים. אבל בליל פסח נתקן הדבר ונהפך לנגוף למצרים, הכאת בכורי מצרים.

יתר על כן, בכי היפוכו הוא צחוק, כמ"ש "עת לבכות ועת לשחוק". ולפי זה, יש יחס שבו אדר הוא ההיפך של אב, ויש יחס שבו ניסן הוא ההיפך של אב. עד עכשיו הסברנו את היחס של ניסן שהוא הפך של אב, בכי דקדושה ותענוג כנגד בכי של עצבות ואבילות. אבל ביחס של צחוק אדר הוא ההיפך שכנגד אב.

בתחילת מגילת אסתר נאמר "והעיר שושן נבוכה וגו'" (אסתר ג טו), נבוכה מלשון בכי, ונהגו ישראל לקרוא את המילים הללו במנגינת ספר איכה, ולאחר מכן נאמר "והעיר שושן צהלה ושמחה" (שם ח טו), אזי מתגלה שנהפך האבל לצחוק.

ידועים דברי הגמ' במסכת מגילה (ו:): שמגילה נקראת באדר שני ע"מ למסמך גאולה לגאולה, לסמוך גאולת פורים לגאולת מצרים, כמו שמבאר שם רש"י, ונבאר.

יש דבר נפלא שנמצא בדברי רבותינו (מובא בספר חייית קנה של רבי שלמה מולכו), "יצחק נקרא בשני שמות בפסוקים, פעם הוא נקרא 'יצחק' ופעם הוא נקרא 'ישחק'. בהבחנה פשוטה, בהאי עלמא הוא נקרא יצחק, ולעתיד לבוא הוא בבחינת ישחק.

אבל יש פנים נוספות לדבר, "ידוע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם ועבדום ועינו אותם ארבע מאות שנה" (בראשית טו יג), וארבע מאות שנה הללו מתחילות מזמן לידתו של יצחק. בתחילה הוא היה נקרא ישחק, והקב"ה

וישמעאל, כאשר אברהם מגרש את ישמעאל והגר מביתו, "ותלך ותשב לה מגד הרחק כמטחוי קשת כי אמרה אל אראה במות הילד ותשב מגד ותשא את קולה ותבך" (בראשית כא טז), ובהמשך שם נאמר "וישמע אלוקים את קול הנער וכו'" (שם יז).

ההגדרה של בכי היא ירידת מים, "עיני עיני ירדה מים" (איכה א טז). בהגדרה כוללת עיקר ירידת המים היא במדרגה של גבורות, גשמים שיורדים בגבורות זה מים דקדושה שיורדים מלמעלה, זוהי נתינת מתנה שהקדוש ברוך הוא משפיע בירידת מים, והמקביל לכך הוא ירידת מים שיורד מן העין, שזהו בכי.

הבכי מקורו במדרגת העיניים, במקום העיניים, מקום הראייה. הדמעות יורדות מן העיניים, כדברי רבותינו שדמעות מצמצמות את הראייה. בכי של קטן כדברי רבותינו הידועים, מזככים את המוחין, בהגדרת תורת האריז"ל זה נקרא שיש בבכי דתיקון ביטול הדינים. והבכי הזה הוא בבחינת מים מלוחים שיורדים מן העיניים, כך מבואר בחז"ל. עיקר הגילוי של מים מלוחים הוא במים תחתונים, הם בכו שבעינין למהוי קמי מלכא ואז הם נעשו מלוחים, שם שורש המליחות של המים. אבל בבכי מתגלה מים מלוחים באופן של ירידה מלעילא לתתא, ומקום ירידתם הוא ממדרגת העיניים.

פעמים שמצטרף אל הבכי השמעת קול, כמ"ש "ותשא את קולה ותבך". יש בכי חרישי ללא קול, אבל על דרך כלל מצורף לבכי השמעת קול. בהמשך נחדד יותר את הדברים. מידתו של אברהם היא מים, כמ"ש "יוקח נא מעט מים" (בראשית יח ד). מדרגת אברהם אבינו זה מים דתיקון, נתינת מים לאורחים, וישמעאל הוא פסולת דאברהם, מים דקלקול. המים דקלקול מתגלים בישמעאל כמ"ש "ותשא את קולה ותבך". אברהם גירש את הגר וישמעאל מן הבית, ולמשנ"ת השתא הוא גירש

עשה צחוק ושחוק מן הגלות, ובעצם השחוק הוא שורש לגאולה, ובמקום ארבע מאות שנה הם היו בגלות רק מאתיים ועשר שנה, רד"ו כידוע. ואז שינה הקדוש ברוך הוא את שמו של ישחק ליצחק, הש' נהפכה לצ', ההפרש בין ש' לצ' זה רד"ו, זה היה הצחוק שנעשה, וזה גופא שורש מציאות הגאולה.

לפי זה ההגדרה שמוזכרת בדברי חז"ל למסמך גאולה לגאולה, למסמך אדר לניסן, יש כאן הסבר עמוק יותר, הצחוק שמתגלה באדר הוא גופא שורש גאולת פסח, שהקדוש ברוך הוא דילג על הקץ ונעשה מארבע מאות שנה מאתיים ועשר שנה. צ' וש' מתחלפות, אותיות השיניים זש"ץ מתחלפות, זה בחינת "אף אתה הקהה את שיניו, אילו היה שם לא היה נגאל". בפשטות לא היה נגאל אלא היה מת במכת חושך, כמו שמסבירים הראשונים, אבל בפנים נוספות, הוא לא היה נגאל במאתיים ועשר, אלא היה נגאל לאחר ארבע מאות שנה. הקהה את שיניו זה ההחלפה של אותיות השיניים זש"ץ, כאן נעשה נקודת התיקון של גאולת בני ישראל ממצרים.

בתחילה הסברנו בכללות ממש מהו בכי דקלקול והיפוכו בבכי דתיקון, זה מדרגת אב לעומת ניסן, ובכי לעומת צחוק, שזה אדר לעומת אב. הבחנה נוספת שנאמרה היא חיבור של הצחוק והבכי דקדושה באדר וניסן, זהו חיבור בבחינת שינוי שמו מ'ישחק' ל'יצחק', וההפרש בין ש' לצ' שהוא רד"ו שנה האיר בניסן, מיסמך גאולה לגאולה, ומשורש זה נתקצרה הגלות מארבע מאות שנה למאתיים ועשר שנה. זוהי הקדמה כללית ממש לסוגיית הבכי.

שורש הירידה בבכי

יש בכי עליון ובכי תחתון, בכי עליון הוא בכי דקדושה, תענוג ודביקות, ובכי תחתון הוא שורש מציאות החורבן והמוות.

בתורה בכי מוזכר בפעם ראשונה ביחס להגר

מכוח הבכי הראשון שבכתה הגר. הגר עזבה את בית פרעה ועלתה לבית אברהם, ושם התגלה הבכי דפסולת של אברהם, כמו שהוזכר הגר בוכה על ישמעאל שהוא פסולת דאברהם. בלשון הפסוק נאמר "וישכם אברהם בבוקר ויקח לחם וחמת מים" (בראשית כא יד), חמת מים דייקא, שילח אותה ואת החמה שבמים, בפשטות חמת היינו כלי, אבל בעומק חמת מים זהו מים דקלקול, מים שיש בהם חמה, כעס. "ויתן אל הגר, שם על שכמה ואת הילד וישלחה, ותלך ותתע במדבר באר שבע" (שם). א"כ הבכיה של הגר הייתה במדבר, זה השורש לבכי של בני ישראל במצרים וביציאת מצרים, בכי מבחינת נבוכים, "נבוכים הם בארץ, סגר עליהם המדבר".

נחדד, יש פסולת דאברהם שיוצא ממנו בכי, זה מתגלה בהגר שבוכה על ישמעאל, שהיא שורש הבכי ליציאת מצרים, למ"ש "נבוכים הם בארץ, סגר עליהם המדבר". הבכי הזה לא מתגלה בעצם היציאה ממצרים, אלא כשפרעה רודף אחריהם אחרי שלושה ימים שהם לא שבו. זה הבכי שהוא משורש דישמעאל ביציאה ממצרים, משורש הגר שיצאה ממצרים.

לעומת זאת, הבכי של עשיו שהוא פסולת דיצחק, יצחק שהוא השורש לגלות מצרים ארבע מאות שנה, זהו הבכי ששייך לליל החג עצמו. כשעשיו בוכה, הוא מבקש "הלא אצלת לי ברכה" (בראשית כז לו), ואז מברך אותו יצחק "ויען יצחק אביו ויאמר אליו הנה משמני הארץ יהיה מושבך ומטל השמים מעל" (שם לוט). טל השמים מעל זה מציאות של שפע, טל השמים המגיע מלמעלה, הוא גם כן נעשה לחלקו של עשיו. ואף שהטל אף פעם לא נעצר, כמו שאומרת הגמרא במסכת תענית (א), אנחנו מתפללים ותן טל ומטר "לברכה", כלומר יש טל שהוא אינו לברכה. אלו שני המהלכים שנתבארו בבכי עד השתא, מכוח הקלקול דישמעאל מתגלה בכי ביציאת מצרים, ומכוח הקלקול של עשיו מתגלה השורש של הבכי

את המים דקלקול מן הבית, המים שנאמר בהם "ותשא את קולה ותבך", את המים האלה גופא גירש אברהם אבינו מן הבית. זה שורש נקודת הירידה של המים, ירידת מים מלוחים. לעומת כך מדרגת אברהם אבינו ירידת מים מתוקים, גשמי ברכה.

בכי דעשיו לעומת בכי דהגר

בכי נוסף מוזכר בתורה לגבי עשיו, כשנטל יעקב את הברכות במרמה, "ויאמר עשיו אל אביו הברכה אחת היא לך אבי, ברכני גם אני אבי, וישא את קולו ויבך" (בראשית כז לח). רש"י מביא את דברי חז"ל שליל פסח היה, משום כך הרי הביאה רבקה ליעקב שיביא ליצחק שני גדיי עיזים, אחד כנגד פסח ואחד כנגד חגיגה. א"כ הבכי של עשיו הוא בכי שמתגלה בפסח.

[במאמר המוסגר, ברכה ובכורה שורשם אחד, וממילא אם בברכה נאמר "וישא את קולו ויבך" מנקודת קלקול, גם כשנתן לו את הבכורה ויעקב נתן לעשיו "לחם ונזיד עדשים" (בראשית כה לד), הוא נתן לו מים דקלקול].

הבכי הראשון שמוזכר בתורה הוא הבכי של הגר שבכתה ביחס לישמעאל שגורש מן הבית. הגר הייתה שפחה מצרית, בתו של פרעה, א"כ הבכי הראשון שמוזכר בתורה הוא ביחס למצרים. ביחס להגר שהיא בתו של פרעה.

כידוע בדברי רבותינו 'הגר' בגימטריא 'יצחק'. יצחק מלשון צחוק כמו שהוזכר, והגר שהתגלה בה הבכי מקבילה לו בגימטריא. יצחק הוא שורש הגלות של ארבע מאות שנה, ולפי זה הגלות של ארבע מאות שנה היא גלות של בכי, בהקבלה לבכי של הגר. לכן גם כאשר הם יצאו ממצרים קודם הזמן, ונהפך יצחק ליצחק כמו שהוזכר, אבל עדיין לא הופקע לגמרי כוח הבכי, אלא עת לבכות ועת לשחוק, הצחוק עדיין לא שולט לגמרי על הבכי, ולכן ביציאתם ממצרים במדבר מתגלה שוב בכי, "נבוכים הם בארץ סגר עליהם המדבר" (שמות יד א), נבוכים מלשון בכי.

השורש של הבכי שמתגלה במדבר הוא

מקרב את המוות של יצחק, ובעומק הוא יוצר את הקרבה הזאת על ידי כך שהוא בוכה, הוא מעורר את נקודת הבכי דקלוקל.

יתר על כן, יצחק אומר "ועשה לי מטעמים כאשר אהבתי והביאה לי ואוכלה, בעבור תברכך נפשי בטרם אמות" (בראשית כז ד), כל הברכה הזו הייתה ביחס ל"טרם אמות". כשעשוי בוכה הוא מעורר את הבכי, את השלוש ימים לבכי שיש על מת, כמו שאומרת הגמרא (מועד קטן כז:), וזה גופא מקרב את המוות של יצחק, ועל ידי כך עשוי מתכנן להרוג את יעקב.

מכוח כך יוצא יעקב אבינו ללבן, כלומר היציאה של יעקב אבינו ללבן מונחת ב"יקרבו ימי אבל אבי" ואז אהרוג את יעקב, וכמו שחידדנו "יקרבו ימי אבל אבי" זה מכוח הבכי של עשוי. ובדקות, הרי הידיים ידי עשוי והקול קול יעקב, אז כשעשוי עשוי משתמש בקול כמ"ש "וישא עשוי קולו ויבך", הוא משתמש כאן בכוחו של יעקב. זה עומק "ואהרגה את יעקב אחי", לא רק הריגה בפועל, אלא לקיחה של הכוח של יעקב, עשוי לוקח את "הקול קול יעקב" (בראשית כז כב). זה לפי מה שנתבאר לעיל שהבכי יש בו שני חלקים, יש בו חלק של בכי מן העין, ויש לו חלק של הרמת הקול, "וישא עשוי קולו ויבך".

הכוח שמתגלה בעשוי יוצר מציאות של בריחת יעקב, הן מצד הבכיה בעין, והן מצד הבכיה בהשמעת קול. אבל בדקות הבריחה של יעקב היא מבחינת העין, ע' בבחינת שבעים, שזה סוף הירידה של יעקב אבינו למצרים בסופו של דבר, "בשבעים נפש ירדו אבותיך מצרימה". יתר על כן, 'עין' בגימטריה ק"ל, כשיעקב אבינו בא למצרים הוא היה בן ק"ל שנים, ושם הוא חי עוד י"ז שנה, נמצא שבעין עצמה רמוז כל הירידה של יעקב אבינו למצרים, ע' כנגד שבעים נפש שירדו אבותינו למצרים, ו'עין' בגימטריה ק"ל, זה מניין שנותיו של יעקב בירידתו למצרים.

בליל פסח עצמו, אלו שני שורשי הבכי, פסולת דישמעאל ופסולת דעשיו.

הירידה למצרים מכוח הבכי דעשיו

ירידת מצרים בפועל הייתה כשיעקב אבינו ירד למצרים, כשיעקב הצטרף ליוסף שירד ראשון למצרים, ולשבטים שירדו לשבור בר. כשיעקב ירד למצרים הושלמה הירידה של "בשבעים נפש ירדו אבותיך מצרימה" (דברים י כב).

שורש תחילת הירידה הוא כבר במה שיעקב אבינו בורח מעשיו, "וישטום עשיו את יעקב על הברכה" (בראשית כז מא), ואז יעקב בורח ללבן. כך מתחיל סיפור ההגדה של יציאת מצרים, "ארמי אובד אבי", זה שורש יציאת יעקב מארץ ישראל. לבן ביקש לעקור את הכל ופרעה לא גזר אלא על הזכרים, אבל זה מאותו שורש, ואם כן שורש הגלות של מצרים שורשה בלבן. באופן נוסף, "בשבעים נפש ירדו אבותיך מצרימה", עיקר השבעים נפש שהם השבטים נולדו כשהיה יעקב אצל לבן, חוץ מבנימין שנולד בדרך לבוא אפרתה, ובעומק הוא נקרא בן אוני לשון צער ובכי, כך קראה לו אמו במיתתה.

מכל מקום יעקב ברח ללבן ושם הוא בונה את ה"ב שבטים", אבל הוא מגיע ללבן בגלל שהוא בורח מעשיו, כמו שנאמר "וישטום עשיו את יעקב על הברכה אשר ברכו אביו, ויאמר עשוי בליבו יקרבו ימי אבל אבי ואהרגה את יעקב אחי" (בראשית כז מא).

צריך להבין מה הכוונה יקרבו ימי אבל אבי, בפשטות הכוונה היא שהוא יחכה עד שיצחק ימות ואז יהרוג את יעקב, אבל בדקות, מבואר בחז"ל כמו שהוא רצה להרוג את רבקה במעי אמה, כמו שאומרים חז"ל שאמר עשוי שאם הוא יוצא ראשון מוטב ואם לאו הוא יהרוג את רבקה, מאותו ניצוץ גם היה שורש להריגת יצחק מכוחו של עשוי. בעצם כך שהוא אומר יקרבו ימי אבל אבי, הוא מייצר קרבה, הוא

ובעומק זה הכתונת פסים שהוא עשה לו כנגד לבושי החושן שהיו על כהן גדול, ששם היה את האותיות. ההפשטה של הכתונת פסים זה הירידה לכ"ב דקלקול.

על פי זה, כשנאמר "יקרבו ימי אבל אבי והרגה את יעקב אחי", לא מתגלה הרגה את יעקב אחי כפשוטו, אלא למ"ש "והיה בית יעקב אש ובית יוסף להבה ובית עשיו לקש (עובדיה א יח), עייקר שטנו של עשיו הוא יוסף. נמצא שמה שנאמר ואהרגה את יעקב אחי הולך גם על יוסף. בצד של "יקרבו ימי אבל אבי" 'אבי' לא קאי רק על יצחק אלא גם על אברהם, שנחסר לו חמש שנים, נחסר לו אותו אות ה' שהקדוש ברוך הוא הוסיף לו. וכמו"כ בצד ההפוך של הדבר, "ואהרגה את יעקב אחי", זה לא דווקא יעקב עצמו, אלא אהרגה את "אלה תולדות יעקב יוסף". יתר על כן אמרו חז"ל שסימן זה מסור בידם, שאם אף אחד מבניו לא מת בחייו סימן שהוא בן עולם הבא, נמצא שאם יוסף מת כביכול, אז זה נקרא שיעקב עצמו מת, כי אין לו חיי נצח של עולם הבא.

מכוח זה נעשה המציאות של הבכי אצל יעקב, "ויבך אותו אביו", לפי שבזה חל "ואהרגה את יעקב אחי". כשיעקב אבינו מתאבל ובוכה, הבכי הזה הוא על כ"ב שנה שנחסר ממנו יוסף, ובעומק הבכי הוא על כך שכבר לא מתגלה מה זרעו בחיים אף הוא בחיים ביעקב אבינו. זה הקיום של "ואהרגה את יעקב אחי", וזה שורש ירידת בני ישראל למצרים.

בהמשך הפרשיות שם גם יש לשונות של בכי, כשירדו האחים לשכור אוכל בתחילה נאמר "ויבוא החדרה ויבך שמה" (בראשית מג ל), לאחר מכן נאמר "ויפול על צוארי בנימין אחיו ויבך, ובנימין בכה על צואריו" (שם מה יד), וכאשר יורד יעקב למצרים גם כן כתוב לשון בכי, "ויפול על צואריו ויבך" (שם מז כט), ובהמשך נאמר שוב לשון של בכי ביוסף. יש כאן משא ומתן של בכי ביניהם, וצריך להתבונן ולהבין מהו שורש הדברים.

א"כ הבכיה של עשיו בעין היא השורש לירידת יעקב אבינו למצרים, ומצד השמעת הקול ג"כ ברח יעקב, הוא לוקח את הכוח הזה של קולו של יעקב, ומכוח כך הוא רוצה להרוג את יעקב. בדקות, עשיו רוצה להרוג את יעקב כשהוא יהיה בן מאה ושלושים שנה, ושלא יהיה לו טו"ב שנה במצרים, שבהם הוא אכל את טוב מצרים. כמובן שכפשוטו "יקרבו ימי אבל אבי" ואז הוא יהרוג את יעקב מיד אחר כך.

שורש בכי ביוסף

ביארנו בקצרה ממש עד השתא את שורש הפסולת דישמעאל ושורש הפסולת דעשיו, מכוח הבכי של שניהם נשתלשל הדבר שירד יעקב אבינו למצרים, וכעת נבאר את המשך השתלשלות הדבר.

בפרשת מכירת יוסף נאמר "ויפשיטו את יוסף את כתנתו, את כתונת הפסים אשר עליו" (בראשית לו כג), "וישלחו את כתונת הפסים וכו' (שם לב), "ויקרע יעקב שמלותיו וישם שק במתניו ויתאבל על בנו ימים רבים, ויקומו כל בניו וכל בנותיו לנחמו וימאן להתנחם ויאמר כי ארד אל בני אבל שאלה ויבך אותו אביו (שם לה).

הירידה למצרים השתלשלה א"כ באופן של "ויבך אותו אביו". שורש בכי זה ב' כ', ידועים דברי חז"ל שיעקב אבינו לא קיים מצוות כיבוד אב כ"ב שנה, וכנגד זה נפרד ממנו יוסף כ"ב שנה. היה חיסרון מסוים אצל יעקב אבינו בכיבוד אב, וכנגד מה שעשה יעקב לאביו, כך עשו מן השמיים דרך יוסף לאביו יעקב, שכ"ב שנה הוא לא ראה אותו. ובערכין דידן, כ"ב שנה היינו שנחסרה ההארה של מדרגת הכ"ב דתיקון, וזה הופך להיות כ"ב של בכי.

בעומק זה גם עניין הכתונת פסים שהופשטה מיוסף, "אלה תולדות יעקב יוסף" (בראשית לו ב), כל מה שקיבל משם ועבר מסר לו, כלומר, כל תורתו הוא מסר לו, שנמסרה בכ"ב אותיות,

רבותינו אומרים על רבי עקיבא שהיה קורא שיר השירים והיו עיניו זולגות דמעות, שיר השירים זמן קריאתו בפסח.

לפי"ז הביאור כאן הוא הפוך בדיוק, שרה נדבקה לאור של המסירות נפש של יצחק, ומכוח כך פרחת נשמתה. צדיקים מוסרים נפשם בשמחה לבוראם, ואם כן מה שנאמר לגבי שרה "ולבכותה", זה היה בכי של שמחה שהתגלה בעקידת יצחק, וזה מדרגת הבכי שחלה ביצחק.

בזמן העקידה היה יצחק בן ל"ז שנה, ל"ז בגימטריא בכיה, נמצא שזמן עקידת יצחק הוא במדרגת הבכיה, ויתר על כן מובא ברבותינו ש'בכיה' ראשי תיבות "ברוך כבוד ה' ממקומו" (יחזקאל ג יב). הבכיה הזאת היא לא מדרגת בכי דנפילה, אלא מדרגת בכי בבחינת "ברוך כבוד ה' ממקומו", מאותו שורש של לשון מקום שנאמר בעקידה, "וירא את המקום מרחוק" (בראשית כב ד). בכללות הקב"ה נקרא מקום, אבל לשון מקום נאמר בעיקר ביחס של בית המקדש, "המקום אשר יבחר" (דברים יב ה), זה מקום הבכיה העליונה. זו מדרגת העקידה שהיא עקידה של יצחק, העקידה של יצחק יסודה בבכיה עליונה, ובצד הנפול זה הופך להיות בכי, המלאכים בוכים בכיה תחתונה. אבל בדקות זוהי בכיה עליונה בשורשה.

בכי דיעקב אבינו

שלימות ההארה של הבכי העליון זה מ"ש "בך יגילו כל היום" ר"ת בכיה, בבחינת בכי של שמחה. זה שלימות ההארה שמתגלה בשורש הבכי, שמתגלה משורש אברהם אבינו. הזכרנו את הפסולת של הבכי בישמעאל, הזכרנו את הפסולת שיצאה מיצחק בעשיו, הזכרנו את הבכי של יעקב אבינו ביחס ליוסף "ויבך אותו אביו", ובכי נוסף נאמר ביעקב ביחס לרחל, "וישק יעקב לרחל וישא את קולו ויבך" (בראשית כט יא), הבכי דיעקב לכאורה זהו בכי דקלקול, כ"ב שנה הללו שנפרד יעקב מיצחק וכנגד כך

מדרגת בכי דעקידת יצחק

שורש נוסף של בכי נאמר בתחילת פרשת חיי שרה, "ויבוא אברהם לספוד לשרה ולבכותה" (בראשית כג ב), כ' קטנה, ואומרים חז"ל אל תקרי לבכותה אלא לבתה, בת הייתה לו לאברהם אבינו והיא מתה ביחד עם שרה. א"כ היה את עקידת יצחק ששם יצחק כמעט מת, ואחר כך שרה מתה יחד עם בתה.

פרעה לא גזר אלא על הזכרים, אבל לבן ביקש לעקור את הכל. מה שכמעט מתו גם הבן של אברהם, וגם הבת שהייתה לו ונסתלקה, זה השורש למציאות של "לבן ביקש לעקור את הכל". אבל למעשה הבכי של אברהם לא חל על המציאות של יצחק, כי יצחק לבסוף לא נשחט בעקידה, וזה גם מה שקרה למעשה בגזירת מצרים, פרעה גוזר על הזכרים, אבל בעומק גזירתו העיקרית לא עלתה בידו, כי מושעין של ישראל שהוא משה נשאר בחיים. [בשעה שנולד משה גם מוזכר לשון בכי, "והנה נער בוכה",

ונחזור לזה בהמשך]

כלפי יצחק לא חל הבכי העיקרי של אברהם, אבל גם בו נאמר שעניו כהו, ללשון אחד בחז"ל עיני יצחק כהו מדמעותיהם של מלאכי השרת שבכו, וכיון שהוא סגי נהור הוא חשוב כמת, אז גם בו חל צד מסוים של מוות. בביאור נוסף אומרים חז"ל, שמפני נשותיו של עשיו נעשו עיניו כהות, כלומר מצד כוח הקלקול של עשיו, דהיינו של הבכי של עשיו, מזה נעשו עיניו של יצחק כהות.

שורש הבכיה באברהם אבינו הוא במות שרה, ששמעה שכמעט שלא נשחט יצחק ופרחה נשמתה, ובפשטות פרחת נשמתה מצד מה שכמעט שלא נשחט יצחק. אבל בעומק, הזכרנו בפתיחת הדברים שיש שני מהלכים של בכי, יש בכי של חורבן דחודש אב, ויש בכי של אהבה ודביקות, זהו פסח שעליו נאמר "שיר השירים אשר לשלמה ישקני מנשיקות פיהו כי טובים דודיך מיין" (שה"ש א א-ב).

ירידתו למצרים. כאשר מתגלה "עוד יוסף חי וכי הוא מושל בכל ארץ מצרים" (בראשית מה כו), שם מתגלה תיקון לבכי הראשון של יעקב אבינו, ואז מעוררים את הבכי בתיקון שהתגלה באברהם, "ויבוא אברהם לספוד לשרה ולבכותה", הבכי העליון של המסירות נפש מכוח עקידת יצחק.

בכי דתיקון ביציאת מצרים

משורש הבכי דתיקון נעשה שורש התיקון של ירידת מצרים, שירידת מצרים הופכת להיות השרשה של בכי דתיקון, בכי של שמחה, בבחינת "מוציא אסירים בכושרות". חז"ל דורשים את זה על בעל ואישה, לא זכו זה בכי, זכו שירות. 'בכושרות' היינו בכי ושירות. מ"מ מוציא אסירים זהו יציאת מצרים, "מבית עבדים פדיתנו", משורש דיוסף שהיה בבית האסורים. ביציאה הזו מתגלה שיש מציאות של בכי של שמחה, בכי ושיר בבת אחת.

כאשר אברהם אבינו שלח את הגר מן הבית עם ישמעאל הוא נתן לה לחם וחמת מים, ובעצם יש כאן רק קמח ומים, מים לעצמם ומים שנמצאים בתוך הקמח, לחם וחמת מים. בדקות, זהו הגדר שיצאנו ממצרים עם מצות מצות שעשויות מקמח ומים בלבד, כלומר, זה אותם מים שנתקנו, במקום שהמים האלה יהיו מים דקלקול של בכי, מהמים האלה גופא נעשה התיקון של המצות ביציאת מצרים. לא חמת מים מלשון חמה דקלקול, אלא "ויאפו את הבצק וכו' עוגות מצות כי לא חמץ" (שמות יב לט), אפה מלשון אף, חרון אף נתקן בשעה שאופים את הדבר, כמשנ"ת בארוכה. זהו שורש התיקון של יציאת מצרים, שהמים נמצאים בתוך המצות באופן של קמח ומים בלבד, נעשה בהם מציאות של מים דתיקון, שהבכיה עצמה עכשיו גנוזה במציאות המצות. המצות האלה הם בבחינת מיכלא דמהימנותא ומיכלא דאסוותא. מיכלא דאסוותא זה רפואה, וכבר אמרו רבותינו שחלקי התשובה רמוזים

נפרד כ"ב שנה מיוסף, זה בכי של כ"ב שנה כנגד כ"ב אותיות של תורה. שורש נוסף של בכי שמתגלה בקומת ישראל הוא מכוח "ויבוא אברהם לספוד לשרה ולבכותה", זהו הבכי העליון, שהוא בבחינת בכי של שמחה ותענוג, שזה בעומק נקרא סוד הבכי של ישראל.

כשירידים למצרים מצד הקלקול, בתחילה נכנסים לבכי של מצרים, מכוח הבכי של הגר ומכוח הבכי של עשיו בליל התקדש החג כמשנ"ת. זה שורש של בכיה דקלקול, ומכוח כך יוסף יורד למצרים ונעשה בכי במדרגת "ויבך אותו אביו", ונעשה שורש דקלקול של האחים שירידים עם יוסף וכל סדר הבכיה שנכתב שם.

כאשר יעקב אבינו יורד למצרים, נאמר לשון בכי ביוסף, "ויפול על צוואריו ויבך" (בראשית מו כט), וגם ביחס לבנימין נאמר "ויפול על צוואריו בנימין ויבך" (שם מה יד), צוואריו זה בחינת בית המקדש, כמ"ש "כמגדל דוד צווארך" (שה"ש ד ד).

חז"ל אומרים שבשעה שנפל יעקב על צוואריו יוסף הוא קרא קריאת שמע, וידועים דברי חז"ל שכאשר יעקב אבינו קרא קריאת שמע אמרו השבטים ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד. מהו שורש אותו בכי, יעקב אבינו קורא קריאת שמע, יחוד עילאה של "שמע ישראל ה' אלוהינו ה' אחד" (דברים ו ד), אבל הוא גם בוכה, ובבכי הזה הוא מצרף ליחוד עילאה את היחוד תתאה. יחוד תתאה הוא "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד", שזה ראשי תיבות בכיה בחלקו, "ברוך כבוד ה' ממקומו", זהו מקום הגילוי של היחוד התחתון.

כשיעקב אבינו קורא את קריאת שמע ובוכה באותו זמן, יש כאן שתי מדרגות של קריאת שמע, קריאת שמע ביחוד העליון, וקריאת שמע ביחוד התחתון. הבכיה בזמן קריאת שמע כשיעקב פוגש את יוסף, מתקנת את ה"ויבך אותו אביו" שהוא בכה בתחילת

ויהיה בכי של שמחה, דביקות ועונג. זה הבכי שמתגלה בצד התיקון במצרים.

מדרגת בכי דמשה רבינו

משה רבנו הוא שורש הגאולה של בני ישראל ממצרים. בסדר הדברים, כאשר נולד משה רבנו נאמר "כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו" (שמות א כב), לאחר מכן הוא הושם ביאור ואז נאמר "ותפתח ותראהו את הילד והנה נער בוכה, ותחמול עליו ותאמר מילדי העברים זה" (שם ב ו). לכאורה "נער בוכה" עניינו שכך דרכו של נער לבכות, חז"ל דורשים לחד מ"ד שקולו נעשה כנער וכו', אבל בכל אופן בפשטות היה מציאות אצל משה רבנו שהוא בוכה.

אבל בעומק, משה רבנו הרי נקרא 'משה' כי מן המים משיתיהו" (שמות ב י), מן המים של "והנה נער בוכה", בתיה בת פרעה משתה את משה מהמים של הבכי. בפשטות היא משתה אותו מהמים של היאור, אבל בפנים נוספות לערכין דידן, היא משתה אותו מהמים של הבכי, ועל שם כן הוא נקרא משה. הוא נקרא משה לא רק על שם מימי היאור שמהם הוא נמשה כפשוטו, אלא בעומק משה רבנו נקרא משה על שם המים של הבכי שמהם הוא נמשה. משה רבנו שעתיד לגאול את בני ישראל ממצרים, הוא עתיד להוציא אותם מהמים של הבכי דקלקול, בכי דקלקול דגלות מצרים, וכפי שנתבאר בהרחבה שאותם מים נעשה להם שורש של בכי דקדושה, על זה נאמר מן המים משיתיהו, היא משה אותו מהבכי דקלקול, והוא מוציא את בני ישראל מהבכי דקלקול.

בעומק, מצד מדרגת משה עצמו מדרגת העיניים שלו היא מדרגת עיניים שיש בה רק בכי של שמחה. חז"ל אומרים להדיא שבכי של עצבות מקלקל את העיניים, ובכי של שמחה מאיר את המוחין, מאיר את העיניים. במשה נאמר "ומשה בן מאה ועשרים שנה במותו, לא כהתה עינו ולא נס לחה" (דברים לד ז), ובעומק

במילה 'תשובה', בב' של תשובה רמוז המילה בכי, שהיא חלק מחלקי התשובה, ולאחר הבכי באה רפואה. על מצרים נאמר "כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך כי אני ה' רופאך" (שמות טו כו), ואם שמתי, כאילו לא שמתי. הרפואה הזאת היא לא רפואה כפשוטו, אלא זאת רפואה מדין מיכלא דמהימנותא, זה מאכל האמונה, ואז מתגלה "ברוך כבוד ה' ממקומו" ביחוד עילאה ויחוד תתאה, קריאת שמע וברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, ונעשה שורש דתיקון מכוח מדרגת המים. זה מה שמתגלה בליל התקדש החג, מציאות של בכי של שמחה.

אם כן, זהו שורש גאולתם של בני ישראל ממצרים, בכי דקלקול הופך לבכי של אהבה, בכי של דביקות, כשיעקב אבינו נופל על צווארי יוסף. וכן כשיוסף בוכה על צווארו של בנימין וכן להיפך, חז"ל דורשים בוכה על צוואריו, על בתי מקדשות שעתידים להיות אצל בנימין ולהחרב, ומשכן שילה שעתיד להיות אצל יוסף. אבל מקרא אינו יוצא מידי פשוטו, ובפשטות כשהוא נפל על צוואריו זה היה בכי של שמחה ודביקות. זה הבכי שמתגלה בגאולה ביציאת מצרים.

זה העומק במה שנאמר "ואת יהודה שלח לפניו אל יוסף להורות לפניו גושנה" (בראשית מו כח), שלחו לתקן לו בית תלמוד. הפשטות היא ששלחו כיון שכשאדם הולך למקום אחר הוא צריך לתקן לו בית תלמוד, אבל בעומק תיקן לו בית תלמוד להחזיר את ההארה של כ"ב אותיות, כל התורה שקיבל יעקב משם ועבר מסר ליוסף, וכשיוסף נסתלק אז כביכול התורה הזו בטלה, במקום כ"ב אותיות של "נגילה ונשמחה בך" (שה"ש א ד), זה הופך להיות כ"ב אותיות של בכי. אבל כאשר אומרים לו "עוד יוסף חי", אז הוא חוזר ומאיר את אותם כ"ב אותיות, ולשם כך הוא שולח את יהודה לתקן לו בית תלמוד, להחזיר את ההארה של כ"ב אותיות, שהבכי יתגלה מתוך עסק התורה

"ויבכו בני ישראל את משה בערבות מואב שלוש ימים ויתמו ימי בכי אבל משה" (דברים לד ח), בפשטות כוונת הדבר שנגמרו השלושים יום של הבכי, תמו הימים, אבל בגמ' איתא ש'ויתמו' הוא מלשון תמימים, שנעשו הימים שלמים. 'בכי' באתב"ש 'שלם', הבכי של משה רבינו הוא בכי שלם, זה בכי שנובע משלימות של שמחה, תענוג ואהבה. זה מדרגת מיתתו של משה רבנו, "לכל היד החזקה ולכל המורא הגדול", זה התיקון של כל מידת הדין שנעשה "לעיני כל ישראל", כלומר, "לעיני כל ישראל" הוא מיתק את העיניים, את הבכי היורד מן העיניים, ועל ידי כן התגלה שמיתתו של משה רבנו היא בבחינת מיתת בתיקון גמור.

בחיי נאמר בו "פנים אל פנים" (שמות לג יא), ובמיתתו מת מיתת נשיקה, לא בהבחנה של מה שנאמר ביוסף "ויפול על צוואריו" שהוא בבחינת בית המקדש, שעליו נאמר "בכו תבכה בלילה" ודרשו חז"ל שזה בכי על בית ראשון ובכי על בית שני. אצל משה רבנו מתגלה השלימות שמה שבנה משה רבנו לא נחרב, המשכן שעשה משה רבנו לא שלטו ידי זרים במעשיו אלא הוא נגנו, כך מבואר בגמ' בסוטה, א"כ אין בכי על הסתלקותו של מה שעשה משה רבנו.

משה רבינו אין בו את הבכי של השבירה והקלקול, והבכי של מיתתו של משה רבנו הוא שהאיר להם הנשיקה של מיתת הנשיקה של משה רבנו, ועל ידי כן נעשה שלימות ההארה של בכי במדרגת אהבה ודביקות. פנים בפנים, אין לך מדרגת דביקות גמורה מכך. זו שלימות ההארה של מדרגת הבכי.

אחדות של בכי ושמחה

"ויתמו ימי בכי אבל משה, ויהושע בן נון מלא רוח חכמה כי סמך משה את ידיו עליו", (דברים לד ח-ט), אומרים חז"ל, זקנים שבאותו דור היו אומרים אוי לה לאותה בושא אוי לה לאותה כלימה, פני משה כפני חמה, פני יהושע

"לא כהתה עינו" היינו שמעולם לא היה לו בכי דקלקול, זה מדרגתו של משה רבנו.

כשבתיה בת פרעה ראתה את משה בוכה, היא חשבה שזהו בכי רגיל של נער בוכה, אבל בעומק משה רבנו הרי נולד מהול, מלא הבית כולו אורה, א"כ גם כשהוא בכה הבכי שלו היה בכי דתיקון, בכי בהבחנה של שמחה ותענוג.

לפי"ז נבאר דקות נוספת במ"ש "והנה נער בוכה", הוא לא היה תינוק בוכה, אלא הוא היה נער, הוא היה במדרגה גבוהה יותר. כידוע שר העולם נקרא נער, והוא נקרא כידוע מט"ט. זה הכוונה ב"והנה נער בוכה", וכמו שאומרים רבותינו 'משה' ר"ת מט"ט שר הפנים, כמ"ש "והנה נער בוכה", הוא היה במדרגת נער. זה שורש מדרגתו של משה רבנו, והבכי שלו הוא בכי דתיקון במדרגת שמחה.

נתבונן, במיתתו של אהרן נאמר "ויבכו את אהרן שלוש ימים כל בית ישראל" (במדבר כ כט), ואילו במיתתו של משה רבינו לא מתגלה אותו בכי, אלא בכי אחר. משה רבנו לא נודע מקום קבורתו, ובעומק, גם מיתתו נעלמת וגם מיטתו נעלמת, ואשר על כן אין לו את מציאות המוות כפשוטו, ולכן אין בו גילוי של בכי כפשוטו לאחר המיתה.

"ויבכו את אהרן שלוש ימים", סתם בכי שלושה ימים, וכאן זה הוכפל ונעשה שלוש ימים. אהרן נאמר בו ויבכו אותו כל בית ישראל, התורה מסתיימת בלשון כל ישראל, "ולכל היד החזקה ולכל המורא הגדול אשר עשה משה לעיני כל ישראל" (שמות לד יב), וקודם לכן נאמר "ומשה בן מאה ועשרים שנה במותו לא כהתה עינו ולא נס לחה". כידוע בדברי רבותינו שם אלקים יש בו ה' אותיות, ה' אותיות מצרפים ק"כ בתים, שהם שורשי כל מידת הדין. מובא להדיא ברבותינו שהבכי ממתק את כל הדינים, הוא ממתק את ק"כ צירופי אלוקים, משה רבינו נקרא איש האלוקים, הוא תיקן את כל אופני האלוקים שישנם.

השלימה של אחדות בכי ושמחה, וזו מדרגת תשובה, שבוכה על חטאיו ושמח בתשובתו.

זה ההארה שמאירה בעומק ליל פסח. בהגדרה חיצונית, בליל פסח אוכלים מרור, מצה ופסח. פסח הוא זכר לגאולה, "אשר פסח על בתי בני ישראל" (שמות יב כז), מרור הוא זכר לגלות, "וימררו את חייהם" (שם א יד), ומצה יש לה צד שהיא זכר לגלות וצד שהיא זכר לגאולה, הא לחמא עניא דאכלו אבהתנא בארעא דמצרים, וכן זכר למצות שהוציאו ממצרים, וכבר הרחיבו בטעמים הללו רבותינו בטעמים הללו. המצה היא הממוצעת בין מרור לפסח. דין מרור שזה עצבות והפסח שזה גאולה. בהבחנה חסרה הגאולה לא הייתה גאולה שלמה, ולכן נאמר "נבוכים הם בארץ", נמצא שמצורף לשמחה בכי, כי השמחה אינה שלמה. זה הצד של אחדות בכי ושמחה בצד הקלקול שהשמחה איננה שלמה, כי צריך לחכות לשביעי של פסח לקריעת הים, אבל קודם לכן "נבוכים הם בארץ סגר עליהם המדבר", אז יש כאן שמחה שעדיין מעורב בה מציאות של בכי.

אחדות בכי ושמחה דתיקון זהו כשהבכי נכלל בשמחה, לא באופן שהשמחה חסרה ואז יש בה מציאות של בכי, אלא שהשמחה היא שמחה שלמה ונכלל בה מציאות של בכי. המדרגה הזאת מתגלה כשהבכי הוא בכי של שמחה, וזה גילוי שמתגלה בתשובה. בפשטות הבכי שמתגלה בתשובה הוא בכי של חרטה, הוא מתחרט על מה שהוא עשה ולכן הוא בוכה, ומצד כך הבכי הוא לא בכי מצד מדרגת השמחה. אבל בדקות הבכי הזה נקרא מרירו, ובמרירו בא אחריה שמחה, כמו שהאריך התניא כידוע עד מאוד.

התיקון השלם של הבכי הוא כאשר הבכי עצמו נעשה בשמחה, זהו הבכי שהוא שורש גאולת בני ישראל ממצרים. כשיתהפך מדרגת הבכי דקלקול, מדרגת הבכי דפסולת דישמעאל, מדרגת הפסולת דבכי דעשיו,

כפני לבנה. זקנים שבאותו דור דייקא, שהם אלו שזכרו את פני משה רבנו.

לשון דומה מצינו כאשר נבנה בית שני, שהזקנים שבאותו דור בכו וצעירים שבאותו דור שמחו, זקנים שבאותו דור הכירו את בית ראשון, בית שני חסר חמישה דברים, וחלק גדול מכנסת ישראל והכשרים שבהם לא עלו ונשארו בגלות. אבל הצעירים שבאותו דור ראו בית מקדש ושמחו. נמצא שבית שני נבנה באופן של שמחה ובכי, מצד הזקנים היה בכי, ומצד הצעירים היה שמחה, ומעין כך היה מדרגת המעבר ממשה רבנו ליהושע.

מה שמתגלה בעומק במדרגת הבכי והשמחה, בכי ושמחה ר"ת ש' ב', זה שורש המילה תשובה, התשובה השלמה היא שהבכי עצמו נעשה ממציאות של שמחה. לכאורה בבית המקדש השני היה מציאות של בכי ושמחה, אבל שם הבכי והשמחה היו נפרדים כל אחד לעצמם, אצל הזקנים היה בכי, ואצל הצעירים היה שמחה. מעין כך גם במעבר של משה ליהושע, הזקנים שבאותו הדור אמרו אוי לה לאותה בושה אוי לה לאותה כלימה, ובפשטות הבכי והשמחה לא מעורבים זה בזה. אבל בעומק יש כאן גילוי של אחדות שזו התשובה השלמה, שיש גם מציאות של בכי וגם מציאות של תשובה בשמחה.

הזכרנו פעמים רבות את דברי רבותינו שירמיה כתב את ספר איכה בנבואה, את הפסוק "בכו תבכה בלילה" הוא כתב בנבואה, והרי אין הנבואה שורה אלא מתוך שמחה, אז מוכרח שגם את הפסוק "בכו תבכה בלילה" הוא כתב מתוך מציאות של שמחה. ישנה כאן הבחנה שנעשתה מציאות של אחדות של שמחה עם מציאות הבכי ששניהם מצורפים יחד, וזה העומק של ההארה שהבכי והשמחה מצורפים. מיד נחדד מה עומק ההגדרה הזאת, אבל ההגדרה בהירה מאוד, עצם הבכי מצטרף למציאות השמחה, ולעצם השמחה מצטרף מציאות הבכי, ועל ידי כן נעשה המציאות

אחד, ובפשטות במים עליונים ומים תחתונים חוזרים ומתחברים.

כמו שהזכרנו בראשית הדברים, מים עליונים שיורדים מלמעלה אלו גשמים שיורדים בגבורה, אבל זה גבורות ממותקים, זה ברכה, שפע, "טל ומטר לברכה". אבל יש מים שיורדים מלמעלה למטה בקלקול, וזהו בכי דקלקול, זה בכי שמסלק מאור עין של אדם, וזה צד מסוים שהמים העליונים הופכים להיות מים התחתונים שהם בוכים.

אבל כאשר מתגלה צד התיקון, אז המים שיורדים מלמעלה בבכי הם לא במדרגת הבכי בבחינת מים תחתונים שבוכים, כי המים התחתונים בוכים בגלל הפירוד מהמים העליונים, והם מבקשים את האחדות. הם המים העליונים שיורדים מלמעלה מצד התיקון זה אהבה ואחדות, חיבור בין המים העליונים לתחתונים, נמצא שזה בדיוק הפוך ממדרגת המים התחתונים.

בלשון אחרת והיינו הך, המים התחתונים בוכים כי לא מתגלה מהצד העליון שהוא רוצה את התחתון, אז התחתונים בוכים לעליון, אבל אם מתגלה מהעליון שהוא חושק לתחתון, זה הופך להיות מים של מיתוק, זה נקרא בכי של אהבה, בכי של שמחה. בדקות, התחתון הוא זה שנפרד מן העליון, ואילו העליון לא נפרד מהתחתון. מים העליונים מעולם לא נפרדו מן התחתונים, התחתונים הם אלו שנפרדו מן העליונים. המסך שיש ביניהם מסתיר מהתחתון את העליון, אבל מהעליון הוא לא מסתיר את התחתון. הזכרנו פעמים רבות יסוד זה, כל הסתרה היא מצד התחתון, לא מצד העליון, דהיינו שההסתרה היא בצד של התחתון, אבל העליון אין לו הסתרה של התחתון.

ירידת המים העליונים שמתחברים עם התחתונים זה עומק הבכי של שמחה, זה עומק הבכי של שמחה שחוזר ומצרף מים עליונים ומים תחתונים. זה סוד "וישב הים לפנות בוקר

לשורש ההפכיות הזו של בכי דתיקון, זה החלק שנשאר לישראל מכוח "ויבוא אברהם לספוד לשרה ולבכותה", ועל ידי כן מתגלה הבכי של אהבה שהוא בכי של שמחה. זה השורש של גאולת בני ישראל ממצרים, שגואלם של ישראל הוא משה בבחינת נער בוכה, נער בבחינת מט"ט שר הפנים, שזה שורש מדרגת הבכי העליון שהוא הבכי של השמחה. הבכי הזה הוא שורש גאולתם של בני ישראל ממצרים.

חיבור מים עליונים ומים תחתונים

במדרגה הזו, ממצרים בעצם יצאו עם מים שמדרגתם הם מים של שמחה, ולפי"ז נבאר את המשך היציאה ממצרים. כשבני ישראל יצאו ממצרים, כל זמן שלא היה קריעת ים סוף עדיין לא הוברר שזה בכי של שמחה, כי עדיין היה "נבוכים הם בארץ" משורש הפסולת דישמעאל, ממה שתעתה הגר במדבר, שזה שורש הבכי דקלקול כמשנ"ת. בקריעת ים סוף נאמר "מה תצעק אלי, דבר אל בני ישראל ויסעו" (שמות יד טו), ודרשו חז"ל "מה תצעק אלי" לא עת תפילה. על דרך כלל בעת צרה משמיעים קול ובוכים, יש כמוכן תשובה ותפילה וצדקה, אבל כהגדרה כוללת בעת צרה משמיעים קול ובוכים. בקריעת ים סוף היה שני שלבים, קודם כל נקרע הים, ובשלב השני הים שב לאיתנו, דהיינו לתנאו הראשון.

בפשטות עיקר קריעת ים סוף הייתה במה שהים נקרע, אבל בעומק זה לא עיקר קריעת ים סוף, חז"ל אומרים ששורש קריעת הים הוא שתנאי התנה הקדוש ברוך הוא עם מעשה בראשית, ביום שני לבריאה כשהקדוש ברוך הוא קרע את המים העליונים והמים התחתונים, וזה השורש לקריעת הים. נמצא שקריעת הים הוא תנאי במעשה בראשית, ביום שני שנקרע הים ונעשה רקיע. אבל כששב הים לאיתנו שהמים חוזרים ומתחברים, הם התחברו מאותו מקום שמעיקרא הם היו

לאיתנו" (שמות יד כז), הים חוזר ומתחבר באותה מדרגה שכל המים חוזרים ומתחברים יחד.

חיבור במדרגת נשיקה

הבכי של החיבור אין בו השמעת קול, השמעת הקול נצרכת רק כשהדבר רחוק, אז הוא משמיע את קולו על מנת שיתקרב אליו. אבל מים עליונים שמתגלה בהם בכי של אהבה ושמחה, זה בכי של תשוקה וחיבור, וכאשר נעשה תשוקה וחיבור יש גילוי של "ישקני מנשיקות פיהו" (שה"ש א ב). "ישקני מנשיקות פיהו" זהו חיבור של אהבה, לא חיבור של פירוד שמשותק לדבר, שזה נקרא חיבור דפירוד מצד השתוקקות בלבד, אלא בעומק הם נעשים אחד, הם מחוברים אהדדי.

מצד כך הבכיה איננה בהשמעת הקול, כי הפה אינו פתוח להשמעת הקול, אלא הוא סתום בבחינת נשיקה. כאשר נושקים כידוע נעשה העברת הבל מאחד לשני, זה הטעם ש'בכיה' בגימטריה 'הבל'.

זה מדרגת מיתתו של משה רבנו, מיתת נשיקה. כלומר, נשיקה זה לא רק מים שנושקים זה לזה בדרך השקה, אלא מים במדרגת ההבל היוצא, שזה עיקר ההארה שנמצאת במדרגת הבכיה. בכיה תחתונה חושקת לעליון, ובכיה עליונה משפיעה שפע. ובעומק העליון ותחתון הופכים להיות אחד מול השני, "ישקני מנשיקות פיהו" זה לא נשיקה פה אל פה מלמעלה למטה, אלא שווים אחד מול השני. הנשיקה הזו היא עומק מדרגת ההארה של הנשיקה, שהיא במדרגת הבכיה שמצרפת את המים תחתונים ומים עליונים.

הזכרנו שישנה הבחנה של בכיה של כ"ב אותיות שנעשה בהם הסתרה והם הופכים להיות כ"ב קללות, בעומק כאשר נעשה התיקון למשנ"ת השתא, זה לא חוזר רק לכ"ב אותיות בבחינת יהודה שלח לפניו גושנה לתקן לו בית תלמוד, שהוא מהכ"ב אותיות, אלא למדרגת נשיקה בפה שאין בה דיבור, בזה מתגלה בכי

שלמעלה מהאותיות. מה שגנוז בתוך הפה, "ישקני מנשיקות פיהו", זה העומק הפנימי של מדרגת הבכי.

זה סוד מדרגת הבכורות. בכורי מצרים מתו ובכורי ישראל נתקדשו, בכורי מצרים מתו זה הכ"ב אותיות שנפל לבכי דקלקול, "אין בית אשר אין שמה מת" (שמות יב ל), אז אין בית אשר אין שם בכי. אבל בכורי ישראל נתקדשו, "בני בכורי ישראל" (שמות ד כב), היפך בכיה רעה נעשה בכור דקדושה. בכור דקדושה מאיר בו המדרגה של ההבל, ההבל הפנימי שהוא שורש מציאות הקיום של שורש ההולדה כביכול של בני ישראל, שנקראים "בנים אתם לה' אלוהיכם" (דברים יד א).

על דרך כלל בן נקרא בן כשהוא נולד מכוח מדרגת אות ברית קודש, מטיפה של מים, והטיפה הזו היא בבחינת זריעה, "הזורעים בדמעה" (תהילים קכו ה), זה המדרגה הפשוטה של לידה. אבל בעומק זה שייך רק באומות העולם, ובישראל שורש הלידה הוא ממדרגת זיווג הנשיקין, "ישקני מנשיקות פיהו", משם נולד "בני בכורי ישראל". "אמר הקב"ה אני הוא שהבחנתי במצרים בין טיפה של בכור לטיפה שאינה בכור" (ב"מ סא:), מי שנולד מטיפה בבחינת מים הוא מת, כמו שהוזכר "הזורעים בדמעה", אבל בני ישראל שנתקדשו בהם הבכורות, הלידה שלהם היא מדין זיווג הנשיקין.

"שיר השירים אשר לשלמה ישקני מנשיקות פיהו", בני ישראל שנקראים "בנים אתם לה' אלוהיכם", הם בנים מצד מדרגת "ישקני מנשיקות פיהו". בהשתלשלות מאותו דבר מתגלה שישראל מקבלים את התורה מאותו פה עליון בסיני, אבל השורש של קבלת תורה הייתה ממקום הנשיקה, "ארץ יראה ושקטה" (תהילים עו ט), כאשר היה "שקטה" זה היה זמן הנשיקה, זה שורש מדרגתם של ישראל.

זה עומק התיקון של מדרגת הבכי, כאשר

שאתם אומרים שזה בבחינת נער בוכה. נער גימטריה ש"כ, שזה הכפלה של העשר של הל"ב כידוע. זה בבחינה של הבכי, נער בוכה זה נער בכי, רק זה ל"ב וזה ש"כ, בהכפלה של אחד של השני.

שאלה: כתוב אצל משה רבנו, "ויכתוב משה", אומרים חז"ל כתבו בדמע. מה זה הדמעה הזו, איזה סוג של בכי?

תשובה: מהצד העליון שכתבו בדמעה, זה באופן של בכי של שמחה. מהו כתבו בדמעה, יש ברבותינו שאומרים שהכתיבה היום היא במדרגת כתיבה בדיו, שחור על גבי לבן. אבל משה רבנו, את השמונה פסוקים אחרונים בתורה שזה החלק דלעתיד לבוא, הוא כתב במים, במים של אהבה. בפנימיות של ההארה, זה הארה של כתיבת משה במים הממותקים של אהבה.

יורדים מים עליונים במדרגה של בכי, הם לא יורדים למטה ונפרדים, אלא המים העליונים והמים התחתונים מצורפים והופכים להיות שווים אחד לשני בבחינת פה אל פה. זה שורש התיקון השלם של מדרגת הבכי שמתגלה בליל פסח, במהלך אחד בכי דתיקון בפסח, ובמהלך נוסף התיקון הוא בחיבור עם צחוק כמו שהוזכר מכוח אדר, ישחק-יצחק. התיקון מדין פורים ואדר זה תיקון דצחוק, והתיקון מצד פסח זה תיקון מדין נושק.

בפסח מפסיקים לשאול על הגשמים ומזכירים ותן טל ומטר לברכה, אז נמתקים הגבורות, ואז זה כבר לא גבורות קשות אלא טל שיוורד בנייחא. טל שיוורד בנייחא זה מבחינת "טל אורות טליך" (ישעיה כו יט). זהו תיקון הבכיה מבחינת האבל כמו שנתבאר, זהו שלימות ההארה של בכי במדרגת ליל התקדש החג, ליל פסח.

שו"ת בסוף השיעור

שאלה: אפשר להגיד שבכך בתיקון זה ל"ב נתיבות חכמה, קוראים לזה בכי גימטריא ל"ב? **תשובה:** כן, ברבותינו מזכירים את מה

ב-כ בכי בלכביפדיה מחשבה
מספר שיעור בקול הלשון 33304729

אוצר האותיות שתיה רחיצה ובכי בתשעה באב

תיקון השתיה בבכי

מוצאים אנו ביחס לתשעת הימים ג' התייחסויות ליסוד המים - איסור רחיצה, איסור שתיה וחיוב בכיה. ננסה לעמוד על שורש העניינים הללו.

רחיצה (שהיא מכלל סיכה) ושתיה (שהיא בכלל אכילה) הם איסורים שמונעים את המים, בעוד שהבכי הוא גילוי של המים, אלא שאיננו מתגלה בצורה של שתיה וכדו', אלא בצורה של דמעות - "בכה תבכה בלילה ודמעתה על לחיה" (איכה א, ב).

'מים בוכים'

שורש הדמעות בבריאה הוא במה שמכונה בלשון חז"ל "מים בוכים", שבשעה שהקב"ה הבדיל מים העליונים ממים התחתונים, היו המים התחתונים בוכים שרוצים להיות קמי מלכא (תיקו"ז תיקון ה יט:). זוהי הבכיה הראשונה שהיתה בבריאה, והיא שורש הבכיה בבריאה. ומובא בראשונים בשם המדרש (עיין רבנו בחיי ויקרא ב, יג) שלאחר שהפרידם וביקשו המים התחתונים לעלות, גער בהם הקב"ה, אך כרת עימם ברית שיעלו קמי שמיא בניסוך המים ובמלח הקרבנות.

כשחרב בית המקדש בטלה עבודת הקרבנות וניסוך המים, וממילא גם בטלה נחמת המלח שיזכה לעלות קמי קוב"ה בעבודות אלו. אמנם, אמרו חז"ל (ברכות נה.) ששולחנו של אדם מכפר עליו כמזבח, ועל כן טובלים את הפת במלח, אולם מעשה זה הוא רק 'כאילו' ו'מעין', ואינו עיקר העבודה והתיקון של המלח, שהיה דוקא בעבודות המקדש.

אם כן, אותה הבכיה שבכו כשנפרדו, וכמאמרם (בר"ר ה, ד): "אמר רבי ברכיה לא

פירשו המים התחתונים מן העליונים אלא בבכיה", חוזרת ומתעוררת. בדקות - זה עומק הבכי שחל בחורבן הבית, בכי על שאין אפשרות למים התחתונים לעלות קמי מלכא, והוא הוא הבכי שהיה בשעה שנפרדו מים התחתונים ממים העליונים. נמצא שמיום שחרב בית המקדש התעורר הבכי בשורשו, ואין לו מנחם.

יש להבין את הדברים יותר בהרחבה. כאמור - ג' גילויים של מים מצאנו בתשעה באב - איסור רחיצה, איסור שתיה וגילוי על ידי הבכי. ננסה להבין את שורשו של כל אחד מהגילויים הללו.

אבן השתיה שממנה הושתת העולם

יש לעיין מהו שורש איסור שתיה. פשוט וברור שאיסור שתיה עניינו עינוי, אך מחפשים אנו אחר עומק הדברים, שמשלים את הפשט. כידוע, בבית שני נחסרו ה' דברים, ואחד מהם - ארון הברית (יזמא כא:). בעבודת יום הכיפורים היתה מצות הזאת דמים בקדש הקדשים "על פני הכפורת ולפני הכפורת" (ויקרא טז, יד). מבואר בגמ' (שם) שבבית שני שלא היה ארון - היו מזים על מקום הארון. "משניטל הארון אבן היתה שם מימות נביאים ראשונים ושתיה היתה נקראת, גבוה מן הארץ שלש אצבעות, ועליה היה נותן" (יזמא נג:). ונקרא שמה 'אבן השתיה' משום ש"ממנה הושתת העולם" (יזמא נד:).

ידועים דברי חז"ל (סוכה נג. מכות יא.) שכשחפר דוד המלך את השיטין, ביקשו מי התהום לעלות ולהציף את העולם, עד שהשליך דוד המלך חרס עם שם הוי-ה לתהום, והפסיק לעלות. רש"י (מכות שם ד"ה קפא) כתב: "צף התהום

בניין בית המקדש הוא 'מהדורא תניינא' של בריאת העולם, והמקדש - עולם קטן. יודע היה בצלאל לצרף אותיות שנבראו בהן שמים וארץ (ברכות נה.), ובכח זה בנה את המשכן (שנקרא גם מקדש).

ב' פנים לקבלת התורה והקבלת התורה למקדש

קבלת התורה באה מכח ב' הרים - הר סיני והר המוריה. מדרגת הר סיני התקלקלה בשעת מעשה העגל, ואפילו על עצם קבלת התורה אמרו (שבת פח.): "מודעא רבה לאורייתא", שהיתה זו קבלה מתוך אונס, ויש בה פגם וחסרון. הגילוי שיש לכלל ישראל בפועל הוא "כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלים" (ישעיהו ב, ג). זוהי מדרגת גילוי של התורה שבאה מכח בית המקדש. ממילא - כשם שהעולם כולו נודעזע בשעת בניין בית המקדש. כשם שהיה 'אור תורה' שגרם לתהום לבקש לעלות ולשטוף את העולם, כך גם בבניין בית המקדש - ביקש התהום לשטוף את הבריאה כולה. אם נופל ספק בודאות זכות קיומו של מקום המקדש - עולה התהום. כשם שצריכה להיות ודאות של קבלת התורה, כך צריכה להיות ודאות בקיומו של מקום המקדש. כשבאים לבנות יסודות, מתעוררת שוב האפשרות של 'למשטף עלמא'. **נמצא** איפוא, שחורבן בית המקדש הוא בעצם חורבן העולם. העמדת המקדש כ'עולם קטן' מתייחסת לגודלו ולצורתו של המקדש, אך לא למציאותו הפנימית. אליבא דאמת המקדש הוא שורש נשמת העולם, וכלשון התפילה "בית חיינו", וחורבנו - הוא חורבן העולם. אשר על כן - כשחופרים את השיתין לבניין בית המקדש ומגיעים לאבן השתיה - מבקש התהום לשטוף את העולם. אי אפשר לגעת במקום שהוא שורש בית המקדש! **באותו תהום שביקש לשטוף את העולם**

בגמרת ירושלמי (סנהדרין פ"י) שמצא שם חרס שהגביה קולו ואמר לו אל תטלני מכאן שאני כבוש על התהום מיום מתן תורה שרעדה כל הארץ ולא שמע דוד לדבריו ונטלו". נמצא, שדוד המלך הגיע עד לאותו המקום שעומד התהום, ובמקום החרס ששם הקב"ה, זרק דוד המלך חרס שעליו שם ה'.

חשוב להבין. את בית המקדש עצמו בנה שלמה המלך, "מלך שהשלוש שלו" (שהש"ר א, א, ב), עליו אמר הנביא "הוא יבנה בית לשמי" (שמואל ב, ז, יג). אולם את היסודות לבניין בית המקדש - חפר ויסד דוד המלך.

אם כן, בניין בית המקדש הוא באופן שמצד עצמו 'בא לשטוף את העולם כולו'. כשהניחו את היסודות לבניין הבית - ביקשו המים לשטוף את העולם כולו, להרחיב ולהרוס אותו, והיה צריך למנוע את חורבן העולם מחמת חפירת יסודות בית המקדש. ננסה להבין את העניין.

כבר במעשה בראשית נאמר "ויהי ערב ויהי בוקר יום השישי" (בראשית א, לא). חז"ל (שבת פח.) עמדו על יתור הלשון שבמילה 'השישי', ואמרו שהבריאה כולה היתה ממתינה ועומדת לאותו יום ו' בסיוון שעם ישראל מקבל את התורה, משום שאם לא יקבלו את התורה - יתבטל כל מעשה בראשית, ויחזור העולם לתוהו ובוהו, למצב של "רוח אלוקים מרחפת על פני המים" - עולם שכולו מים. אשר על כן - כשעם ישראל קיבל את התורה, העולם כולו נודעזע, משום שקבלת התורה היא קיומו, ואם לא יקבלוה - יחרב.

אשר על כן, הטיל הקב"ה חרס על התהום, ומכח החרס הזה לא נחרב העולם. עצם המציאות של 'מתלי תלי וקאי' אם ישראל יקבלו את התורה - גרמה לזעזוע, והצד שלא יקבלו את התורה - הביאה לכך שביקש התהום לשטוף את העולם ולהחריבו, ובקבלת התורה הקב"ה 'סתם' את התהום באותו חרס.

שנחרב ביהמ"ק מגיע השפע ב"צימוקין", וידועים דברי הרמב"ן המפורסמים (שמות כה, כד) שהשולחן שורש השפע הגשמי, ולכן היו אוכל שיעור פול ושבעים, והמנורה - שורש חכמת התורה, והמזבח - עשירות, עיין שם היטב. ומיום שנחרב ביהמ"ק כל כלי השפע התבטלו, וממילא מגיע השפע 'צימוקין'.

עוד אמרו (ב"מ כח.) שזמן תחילת שאילת גשמים הוא משעה שיחזור אחרון שבישראל לגבולו. פשוטם של דברים הם שיש לאפשר לעולי רגלים לחזור לבתיהם מבלי להינזק בדרכים. אולם העומק המתפרש בזה הוא שעליה לרגל מביאה שפע משמים, ולא יתכן שהשפע שמביאה העליה לרגל תגרום לחסרון. שלמות של שפע שמגיע מבית המקדש חייב להיות באופן שלא יפריע למי שבעצמו הוריד את השפע. חיבור של כלל ישראל להקב"ה דרך ביהמ"ק - לא יביא לפגם וחסרון בעצם החיבור הזה. ממילא לא מבקשים גשמים - עד שיגיע אחרון שבישראל לביתו [עניין זה מתבאר גם במעשה דנקדימון בן גוריון שכשביקש גשמים - נכנס לבית המקדש, ועוד מקומות רבים].

ב' אופני שפע במים; דתיקון ודקלקול
נוסיף להסביר. יש ב' אופנים של שפע מים. הראשון - שעולים מי התהום ומבקשים להחריב את העולם. והשני - כשיורדים גשמים מן השמים. כשהשפע מגיע מהבכי של המים התחתונים - אין זה 'מים מתוקנים', ולכן הם גם בצורה של חורבן. אך כשהמים מגיעים בצורה של תיקון, משום שיש תיקון למים התחתונים (במלח הקרבנות ובניסוך המים) - אז מגיעים 'מים מתוקנים' בצורה של גשמי ברכה, מאוצר טוב שבשמים - "יפתח ה' לך את אוצרו הטוב את השמים לתת מטר ארצך בעתו ולברך את כל מעשה ידיך" (דברים כח, יב).

ויותר מכך. סדר ירידת הגשמים חייב להיות שמים התחתונים עולים למעלה, וחוזרים כנגדם ויורדים ממים מלמעלה. אם עליית

מונח השורש של חורבן הבית. ותהום זה - ביקש לעלות כבר בבריאת העולם כדי להיות 'קמי מלכא'. כשחרב הבית בעוונות עם ישראל, התעורר אותו כח של חורבן והרס שיש ב'מים התחתונים', והוא שורש החורבן בפועל.

ולאידך גיסא - כשעם ישראל עושים רצונו של מקום, אפשר להשקיט את מי התהום מכח קל וחומר - "ומה להטיל שום בין איש לאשתו אמרה תורה ימחה שמי על המים, קל וחומר להציל את העולם כולו". חורבן הבית לא הגיע מכח חורבן שהתחדש, אלא זהו רק גילוי של אותו כח חורבן שמונח בבריאה מראשיתה, בשעה שהפריד הקב"ה מים העליונים ממים התחתונים.

לפי המבואר עולים דברים ברורים. העוונות מעוררים את כח החורבן שבמי התהום, וכח החורבן שלהם הוגבל במתן תורה ובכניין הבית, ושורשם באותם מים תחתונים, שהופרדו מהמים העליונים בבכיה. נמצא שהעוונות מעוררים את אותו הבכי הראשון וכשהעולם רחוק מידי מייעודו, מחמת העבירות של כלל ישראל, אין למים התחתונים דרך תיקון בשיעור הראוי, וממילא אין לבכיתם נחמה, ולכן מבקשים הם לשטוף את העולם.

אבן השתיה נקראת כן משום שממנה הושתת העולם. 'שתיה' לשון 'הושתת', ושורש שתיה כידוע הוא שורש השפע שבא לעולם. דהיינו, 'מים' הם צורת הגילוי לשפע (כמבואר בעץ חיים), שבתוך הקו היוצא מאין סוף יש מימי האור העליון. יניקת החיות של התחתונים היא מהשפע שבא לעולם, והוא בבחינת מים - שתיה. שורש כל השפע שבבריאה, מונח בבית המקדש, כמבואר בחז"ל במקומות טובא.

בגמרא (ב"ב כה:) איתא שכל זמן שהיה בית המקדש קיים, היו גשמים יורדים מאוצר שנקרא 'טוב', ומשנחרב בית המקדש, פסקה השפעה זו, ושוב אין הגשמים יורדים מ'אוצר טוב' שבשמים. כמו כן אמרו (תענית יט:) שמיום

הגשמים הוא מתוך מהלך של בכי, אין הגשמים מגיעים כתיקונם, הם יורדים "צימוקים". אך כשיש למים התחתונים תיקון (בעבודות המקדש), יש להם עליה בלי בכי, ואז ירידת המים היא מאוצר הטוב.

כשלא עולה מלח על גבי המזבח, ואין למים תיקון - נשארים המים מלוחים, במקום להיות מתוקים. המקום בקומת האדם שבו מתגלים 'מים מלוחים' הוא בבכיה. לעומת הבכי של המים התחתונים, כך יש בכי לאדם. כשלמים יש תיקון - אין בכי לאדם, כי בית המקדש קיים. וכשנחרב בית המקדש, ולמים אין תיקון - 'בכה תבכה בלילה ודמעתה על לחיה', בוכה האדם ומגלה מים מלוחים, במקום 'על כל קרבנך תקריב מלח'

מיום שנחרב בית המקדש, כל העליות שאפשר לעלות 'קמי מלכא' הם במהלך של בכי. ביהמ"ק נקרא "שער השמים", והוא מקום שמתקבלות בו התפילות. כתוב במדרש (מובא ברש"י בראשית כח, יז, ועיין פרדר"א פרק לה) שבית המקדש התחתון מכוון כנגד בית המקדש העליון, ולכן גם יכולות תפילות לעלות מלמטה למעלה. כל זמן שהיה בית המקדש קיים - היה סדר עליה מתוקן לבריאה, ששורשו בקרבן עולה - "לריח ניחוח אשה לה" (שמות כט, מא). כשהתבטלו הקרבנות - יש עליה רק באופן של בכיה. ממילא - שערי תפילה ננעלו "כי כי אזעק ואשווע - שתם תפילתי" (איכה ג, ח), יש מחיצה של ברזל שמפרידה בין ישראל לאביהם שבשמים. אולם גם אחרי נעילת השערים - "שערי דמעות לא ננעלו" (ב"מ נט.), עליה דרך מהלך של בכיה נשאר קיים, וזוהי דרך העליה מיום החורבן ואילך, וזהו שורש הבכיה של תשעה באב.

השפעת המים בבית המקדש היתה נראית לעיניים. "אמר רבי פנחס משום רב הונא צפורה: מעין היוצא מבית קדשי הקדשים בתחילה דומה לקרני חגבים, כיון שהגיע

לפתח היכל נעשה כחוט של שתי, כיון שהגיע לאולם נעשה כחוט של ערב כיון שהגיע אל פתח עזרה נעשה כפי פך קטן. והיינו דתנן רבי אליעזר בן יעקב אומר: מים מפכין עתידין להיות יוצאין מתחת מפתח הבית. מכאן ואילך היה מתגבר ועולה עד שמגיע לפתח בית דוד, כיון שמגיע לפתח בית דוד - נעשה כנחל שוטף, שבו רוחצין זבין וזבות נדות ויולדות, שנאמר ביום ההוא יהיה מקור נפתח לבית דוד ולישבי ירושלים לחטאת ולנדה" (יזמא עז:).

בזמן בית המקדש - גילוי השפע היה עדיין בצמצום, מ'קרני חגבים' עד ל'פך קטן' - מים מפכים. לעתיד לבוא יהיה הגילוי שלם, ויהפכו אותם קרני חגבים לנחל שוטף.

שורש כל השפע הנ"ל הוא 'בית קדשי הקדשים'. המעיין שיוצא מבית קדשי הקדשים שורשו באותם 'מים בוכים' שבקלקולם מבקשים לשטוף את העולם, ובתיקונם - נחל שוטף, שפע דקלקול כנגד שפע דתיקון.

כשחרב הבית, על אף שאבן השתיה עצמה במקומה עומדת, וממנה 'שתייתו של עולם', נאמר איסור שתיה, כנגד חורבן בית המקדש. ביום בו נהפכה הבריאה להיות בצורה שאין גילוי מתוקן ל'שתיה', נאסר גם על האדם איסור שתיה.

מים מלוחים תיקונם בבכי

נוסיף להעמיק. ידוע שתכונתם של מים מלוחים להביא לכלל צמאון. בתחילה כששותים אותם ישנה רוויה, אך היא שקרית וזמנית, ונהפכת להיות צמא גדול יותר. בת"ב מתגלה שהמים התחתונים הם 'מים מלוחים', וממילא אינם ראויים לשתיה. כשלמים התחתונים יש תיקון בצורה של מלח דייקא, נעשים המים ל'מים מתוקים', אך כשאין להם תיקון, נשארים הם במליחותם, ונעשים בלתי ראויים לשתיה. איסור שתיה הוא 'מידה כנגד מידה', משום ששורש המים בעולם חזר ונעשה מלוח, נעשתה שתית מים ל'לא ראוי' ואסורה

בשיתין, ומקום הארון הוא באבן השתיה, ועבודת התיקון במקדש היתה במלח ובניסוך המים, ועבודה במים היתה בכיור ובכנו. כמו כן, מוצאים אנו במקדש הרבה עבודות שעניינן אש - עבודת הקרבנות במזבח, הקטרת הקטורת והדלקת נרות המנורה.

אולם, על אף שהמקדש מושתת על מקום ש'כולו מים' - לא היתה יכולה אש לפגוע בו, שהרי כשם שבעליונים יש שלום בין אש למים, כך גם בתחתונים יש ביניהם שלום, ואין המים מכבים את אש המערכה. שורש החורבן הוא ב"אתה ה' באש הצתה", משום שבית המקדש התחתון כבר איננו מכוון כנגד העליון, ושוב אין למים הבוכים תיקון, שהרי לא מעלים קרבנות עם מלח על גבי המזבח. במידה והמים הבוכים אינם מתוקנים, הם מים מלוחים. כשאין למים תיקון, חל בתחתונים פירוד בין האש למים, ויכולה האש לכלות את המקדש המיוסד על מקום שכולו מים.

כשיבנה בית המקדש השלישי - "באש אתה עתיד לבנותה" - יהיה בניינו באש ויהיה מושתת על מקום שכולו מים, משום שיחזרו האש והמים לעשות שלום ביניהם גם בתחתונים.

יש להבין שגנוזים בזה ב' חלקים. הראשון כבר נתבאר, והוא שבחורבן המים התחתונים חזרו להיות מים מלוחים, משום שכבר אין להם תיקון דרך הקרבנות, וממילא חוזרות הדמעות של ה'מים הבוכים', שהרי אין להם נחמה. והשני - כשהמים התחתונים הם מים בוכים - אש ומים סתרי אהדדי. לעומת זאת - המים העליונים הם מים מתוקנים, והם מתוקים, וממילא גם ממתקים כל התנגדות (אש), ולכן 'עושה שלום במרומיו'.

כשאדם בוכה - הוא בוכה על 'התנגדות'. כל מציאות שאיננה נוחה ונעימה, ומתנגדת למציאותו, יכולה להביא לכלל בכי. גם המים התחתונים אינם מקבלים את אותה ההתנגדות

על כלל ישראל. וכשאין למים גילוי בצורה של שתיה - יש להם גילוי בצורה של בכי, מים מלוחים. אלו ב' צידי אותו המטבע ממש. מים מלוחים אינם יכולים להיכנס לפה, אשר על כן - הם יוצאים מהעיניים. נרחיב את הסוגיא יותר.

מים דתיקון ודקלקול - מים ואש

אחד מעשרה ניסים שנעשו במקדש היו שלא כיבו הגשמים את אש המערכה (ימא כא:). עצם קיומה של אש המערכה גם הוא נס, אולם בסוגיית מים, הנס במקדש היה שהמים לא כיבו את האש. ביאור הדבר הוא, שהרי 'שמים' פירושם 'אש ומים' (חגיגה יב.). דהיינו, מצד שורשם אש ומים לא סתרי אהדדי. בעליונים - אש ומים עושים ביניהם שלום. רק בארץ ישנה סתירה בין אש למים. בית המקדש הוא שער השמים. בבית המקדש 'נושקים שמים וארץ', וכמאמר הגמרא (ב"ב עד.) ברבה בר בר חנה. קודם החורבן - היה מקום החיבור בבית המקדש. וכשיש לארץ נגיעה לשמים - אין גם סתירה בין אש למים, והגשמים אינם מכבים את אש המערכה.

בשורש הדבר אפשר להוסיף שאחד הקרבנות במקדש הוא 'שלמים' - "שעושה שלום בין ישראל לאביהם בשמים" (מד"ת צו ז). ה'שלום' הוא גם בהתפשטות המציאות מלעילא לתתא, ויש ל'שלום' גילוי גם בארץ - שהמים אינם מכבים את אש המערכה.

שלום בין אש למים

גם למטבע זו יש ב' צדדים.

כל זמן שהיה בית המקדש קיים, והיה מכוון כנגד בית המקדש העליון - כשם שהמים לא כיבו את האש, כך גם האש לא היה שורפת את המים, אלא היה ביניהם 'שלום'. אם כן, ככל שהיו מבעירים את בית המקדש באש קודם שהיה ראוי לו להיחרב - לא היתה האש שורפת את בית המקדש, ונבאר. בית המקדש מושתת על מקום שכולו מים. יסוד בית המקדש הוא

יתברך אל תוך המים ולהמתיקם. לאחר מכן - נעשה שלום בין האש והמים, והיה יכול להיות למקדש קיום.

דוק ותשכח, שעל אף שיסודות המקדש הם על מים, והיה בהם תיקון למים במלח הקרבנות ובניסוך המים, הרי שהגילוי התמידי שהיה בהם - היה גילוי של אש. "אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה" (ויקרא ו, ו), ועד לארבעים שנה קודם החורבן - נר המערבי לא היה כבה (תמיד לג). הגילוי של בית המקדש הוא אש, יסודות בית המקדש - הם על מים.

יסודות המקדש ובניין המקדש - אש ומים

מעשה גם תתגלה נקודה עמוקה יותר בחורבן הבית.

כפי שנתבאר, יש במקדש ב' חלקים - יסודות הבית ובניין הבית. יסודות הבית הם במים, בשיתין שכרה דוד וב'אבן השתיה'. בניין הבית - הוא באש, "ובאש אתה עתיד לבנותה". את היסודות חפר ובנה דוד המלך, את הבניין בנה שלמה המלך. דוד הוא בבחינת מים, ולכן עלו מי התהום לקראתו, ושלמה בבחינת אש, ולכן חורבן הבניין שבנה היה מכח אש. כשאש החריבה את בית המקדש, היא יצרה הפרדה בין היסודות לבניין, בין האש למים ובין דוד לשלמה. ההבדלה הזו היא שורש החורבן. החורבן חל בבניין, אבל לא ביסודות (עד שאפילו בניין שבנה דוד לא נחרב, והוא הכולל המערבי), אולם בקשו לפגוע בהם, כמו שכתוב (תהלים קלז, ז): "ערו ערו עד היסוד בה".

נראה עד היכן הדברים מגיעים. "אין מושחים את המלכים אלא על מעיין, כדי שתימשך מלכותם" (הוריות יב.). עוד אמרו חז"ל (שם יא:): "ואין מושחים מלך בן מלך; ואם תאמר: מפני מה משחו את שלמה? מפני מחלוקתו של אדוניו". מעיקר הדין - לא היו אמורים למשוך את שלמה המלך, שהרי הוא 'מלך בן מלך'. הטעם שמשחו אותו - מפני

שאינם קמי מלכא ואין להם נחמה, ובתולדה - מתנגדים גם לאש. כשיבנה בית המקדש, ויחזור התיקון למים, יהיה גם שלום בין האש והמים, ויתקיים 'עושה שלום במרומיו' - הוא יעשה שלום עלינו".

שלום איש ואשה - אש ומים

נעמיק עוד.

דוד המלך נשא ק"ו ואמר שאם מותר למחוק שם ה' על מנת לעשות שלום בין איש לאשה, ק"ו שמותר לעשות כן בשביל להשכין שלום בין ישראל לאביהם שבשמים. כידוע, איש הוא בבחינת מים ואשה בבחינת אש. כשאין 'שלום' בין האש למים - מותר למחוק את שם ה', ולעשות שלום ביניהם. כך גם 'שם שמים' שהונח על השיתין עשה שלום בין אש למים. אשר על כן - כל זמן שלא היה המקדש ראוי להישרף - גם אם היו מדליקים בו אש - לא היתה האש מכלה את המקדש.

מכיוון שנשא דוד קל וחומר, יש להבין מעט מה עניין מחיקת ה' על המים. מי סוטה נקראים מי המרים המאזניים. את מי הסוטה יש להמתיק, ואת ההמתקה עושים על ידי מחיקת ה' בתוך המים. בשעה שהמים נעשים מתוקים - יש בכוחם להשכין שלום אין איש לאשתו.

במתן תורה היה "ההר בוער באש עד לב שמים" (דברים ד, יא), ומאידך - "מקולות מים רבים אדירים משברי ים" (תהלים צג, ד). מכיוון שכשנתינה תורה לעם ישראל היה שלום בעולם, היה אפשר גם לגלות אש ומים ביחד, והיה שלום ביניהם. כשביקש דוד המלך לחפור את השיתין, הגיע עד לנקודה בה ביקשו מי התהום (מים בוכים) לשטוף את העולם. אותה בחינה של 'נזדעזע העולם', כדלעיל, התעוררה בשנית. על מנת להמתיק את אותם 'מי תהום', שהם הם המים התחתונים, היה צריך דוד המלך לזרוק פעם נוספת את שמו

ומכח הפרדה זו גם נוצרה אפשרות לחורבן בית המקדש.

עוד אמרו חז"ל (שבת נז:): "אמר רב יהודה אמר שמואל: בשעה שנשא שלמה את בת פרעה ירד גבריאל ונעץ קנה בים, ועלה בו שירטון, ועליו נבנה כרך גדול של רומי". דהיינו, שכבר ביום בניין בית המקדש הונח גם השורש לחורבנו. חורבן הבית הוא באופן שהים מתייבש ונעשה יבשה, שעל הקנה שנעץ גבריאל בים, עלה שרטון.

רומי היא אדום הוא עשו. מידתו של עשו - מידת הדין, הרמוזה באש. כשבית יעקב אש ובית יוסף להבה - אז נעשה עשו לקש, אבל אם חסר בכוחו של יעקב - אז עומד כנגדו עשו בכח האש שבו. זהו שורש הכח של חורבן בית המקדש, שנשרף באש. נמצא ששלמה המלך הפריד עצמו מהמים וחיבר עצמו אל מקום המדבר, וכנגד זה - הים התייבש גם כן, ונוצר עליו כרך גדול של עשו, שכוחו אש, שהם היפך המים.

חוסר המשכיות זו באה לידי ביטוי גם ביום בניין המקדש באופן גלוי, ולא רק בשורשיו הפנימיים.

"כשבנה שלמה את בית המקדש ביקש להכניס ארון לבית קדשי הקדשים, דבקו שערים זה בזה. אמר שלמה עשרים וארבעה רגלים ולא נענה. פתח ואמר: שאו שערים ראשיכם והנשאו פתחי עולם ויבא מלך הכבוד, רהטו בתריה למיבלעיה, אמרו: מי הוא זה מלך הכבוד? אמר להו: ה' עוזו וגבור. חזר ואמר: שאו שערים ראשיכם ושאו פתחי עולם ויבא מלך הכבוד. מי הוא זה מלך הכבוד ה' צבאות הוא מלך הכבוד סלה ולא נענה. כיון שאמר (תהלים קלב, י): 'ה' אלוקים אל תשב פני משיחך זכרה לחסדי דוד עבדך' - מיד נענה" (שבת ל).

שלמה המלך מבקש להכניס את הארון שמקומו על גבי אבן השתייה, בחינת המים של דוד המלך, בזה הוא מופרד ממנו,

שהיה מי שערער ופקפק במלכותו, ונטה אחרי אדוניה בן חגית. נמצא - ששלמה המלך איננו המשך מוחלט של דוד המלך, מפני שאם היה המשכו בתכלית השלימות - לא היה על מלכותו ערעור. במקום הזה, בו שלמה המלך איננו ממשיך את דוד המלך בשלימות - חל החורבן. באותה הנקודה בה אפשר להפריד בין היסודות לבין הבניין, בין האש למים.

סוד בית המקדש השלישי, שיבנה במהרה בימינו, הוא מכח משיח בן דוד. דוד המלך חפר את היסודות, ושלמה המלך המשיך בבניינו, אך לא היה זה בניין שלם, שהרי "א"ר יודן: כל אותן שבע שנים שבנה שלמה בית המקדש, לא שתה בהן יין. כיון שבנאו ונשא בתיה בת פרעה, אותו הלילה שתה יין. והיו שם ב' בלומאות אחת שמחה לבנין בית המקדש, ואחת שמחה לבת פרעה. אמר הקדוש ברוך הוא: של מי אקבל של אלו או של אלו? באותה שעה עלה על דעתו להחריב את ירושלים. וה"ד (ירמיה לב, לא) כי על אפי ועל חמתי היתה לי העיר הזאת" (ויק"ר יב, ה).

שלמה ובת פרעה - קלקול המים

שלמה המלך נשא את בת פרעה. בנישואין אלו, צירף שלמה את עצמו למצרים. הכתוב מודיע מה החילוק בין ארץ ישראל למצרים: "כי הארץ אשר אתה בא שמה לרשתה לא כארץ מצרים הוא אשר יצאתם משם אשר תזרע את זרעך והשקית ברגלך כגן הירק. והארץ אשר אתם עוברים שמה לרשתה ארץ הרים ובקעות למטר השמים תשתה מים" (דברים יא, י-יא). בארץ ישראל - יורד גשם מ'אוצר הטוב', במצרים - לא יורדים גשמים. ארץ מצרים מנוגבת ממים, מלבד היאור. בכך שנשא בת פרעה - יצר מקום של הבדלה בינו לבין ההנהגה של 'למטר השמים'. דוד המלך יסד את המקדש על מים, ושלמה המלך יצר מחיצה בינו לבין המים. זוהי הנקודה בה שלמה המלך לא המשיך את דוד המלך בשלימות, בזה הוא מופרד ממנו,

באר שבע וחרן - מים ואש

נחַדד את הדברים עוד.

"לא כאברהם שכתוב בו ה', שנאמר אשר יאמר היום בהר ה' יראה, ולא כיצחק שכתוב בו שדה, שנאמר ויצא יצחק לשוח בשדה. אלא כיעקב שקראו בית, שנאמר ויקרא את שם המקום ההוא בית אל" (פסחים פח.). יעקב אבינו קרא לבית המקדש בית כשיצא מבאר שבע והלך לחרן. באר שבע - מקום המים, שם היו הבארות שחפרו אברהם ויצחק, שם היה באר לחי רואי. 'חרן' - לשון 'חרון אף' (ילקוט ש רמז קיט). כשיצא ממקום המים אל מקום חרון אף ה', הוא חולם על "אין זה כי אם בית אלוקים", וכמבואר במדרש (בר"ר סט, ז) הראהו הקב"ה את הבית בבניינו ובחורבנו. חלומו של יעקב אבינו הוא המקור למנהג שבלייל ת"ב מניחים אבן תחת הראש, במקום כר וכסת, שהרי יעקב אבינו הניח אבן תחת מראשותיו (מובא ברמ"א או"ח תקנה, ב).

כאמור, בית המקדש מיוסד על מים, ובניינו וחורבנו באש. באר שבע הוא מקום מים, יסוד בניין בית המקדש, ו'חרון אף' שורשו בכעס, שהוא מתולדות האש, והוא יסוד חורבן הבית. כשיצא יעקב מבאר שבע (מים) והיה בדרכו לחרן (חרון אף - אש), ביקש לחבר אש ומים ביחד, וזהו תיקונים. אולם הראו לו אף את חורבן הבית, שהוא פירוד של באר שבע וחרן, פירוד של מים ואש.

אולם יש בזה עניין נוסף. יש 'בת שבע' ויש 'באר שבע'. כשיוצאים מבאר שבע, יש קלקול במדרגה הנקראת 'בת שבע', וזה מתגלה כשדוד המלך רואה את בת שבע רוחצת על גג ביתה. שם נוצר פגם במדרגת דוד המלך. שלמה המלך בונה את בית המקדש שבע שנים. אלו אותם 'שבע' שהם תולדת 'בת שבע'. על גבי הבית שנבנה שבע שנים, צריך להתקיים

השערים היא בחינת החורבן, שבית המקדש נעשה סתום ולא פתוח. הדרך לפתוח את השערים היתה בהזכרת זכותו של דוד המלך. בשעה ששלמה המלך מזכיר את זכות דוד המלך, יש בדבריו צירוף של אש ומים. שלמה המלך מצרף עצמו אל דוד המלך. רק הצירוף הזה הוא שיכול לפתוח את השערים ולהכשיר את בית המקדש לכלל ישראל.

יש בזה שורש דק עוד יותר.

לעיל התבאר שיש קלקול שהמים המתוקים והמתוקנים נעשים מלוחים, ועתה התבאר שיש קלקול של הפרדה בין היסודות של בית המקדש לבניין עצמו, בין דוד לשלמה. הקלקול השני - הוא בסתירה שבין אש למים, הקלקול הראשון - בתוך כח המים בעצמו. הקלקול השני הוא בכך ששלמה המלך לא המשיך את דוד המלך בשלימות, בעוד שהקלקול הראשון הוא בתוך כוחו של דוד המלך.

נחַדד את הדברים. ישנם ג' גילויי מים בת"ב - איסור שתיה, איסור רחיצה ודין בכיה. עד עתה נתבאר העניין של שתיה לעומת הבכי. שתיה היא של מים מתוקים, הבכי - של מים מלוחים. השתיה היא של מים מתוקנים, והבכי - מים מקולקלים.

איסור רחיצה ותיקונו בבכי

מעתה יש לבאר את חלק הרחיצה שדרכו מתגלה עניין המים. "כל האומר דוד חטא איננו אלא טועה, ואף על פי כן חטא" (שבת נו.). שורש חטא דוד המלך הוא במעשה בת-שבע. מצאנו אם כן גם בזה הקבלה בין רחיצה לבכי. תחילת חטאו של דוד המלך היה כשראה את בת שבע רוחצת על גג ביתה (שמואל ב יא, ב). כשעשה דוד המלך תשובה על חטא שהתחיל ברחיצה, אמר על עצמו "בדמעתי בערשי אמסה" (תהלים ו, ז). בכי כנגד רחיצה.

* דוק ותשכח כי 'באר שבע' היא מדרגת בינה או מלכות. בינה - היא השורש לז' תחתונות, והמלכות היא המידה השביעית. בת שבע מדרגת מלכות, ולכן היא אשת דוד.

אלא ברגע יציאתו. כשהוא מוקף במים זה ה'מכשיר' וה'היכי תמצ' להיטהר, אך חלות הטהרה היא ביציאת ראשו מהים ליבשה. מקום טהרתו הוא 'בחרבה', אלא שאם הרחיצה היא רחיצה דתיקון, אז גם היציאה ליבשה היא חלק מהטהרה.

אולם כשהאדם רוחץ רחיצה דקלקול - אזי יציאתו ליבשה היא חורבן במקום גמר טהרה. שורש גאולת ישראל היה אצל משה רבינו, שנמשה מהיאור אחרי רחיצה דתיקון, ואצל דוד המלך התהפכה הרחיצה להיות רחיצה דקלקול, ושם מונחת נקודת החורבן שביסודות המים שהניח דוד לבניין בית המקדש.

והנה, כשם שהטהרה חלה בשעת היציאה מהמים, כך גם הקלקול הוא בגמר הרחיצה, כשיוצאים מהמים ליבשה. רחיצה דתיקון מתגלה באופן של טבילה ובקידוש ידיים ורגליים בכיור שבמקדש. בת"ב - מי שיש לו לכלוך רוחץ כדרכו, ואפילו ביום הכיפורים שאסור מדאו' ברחיצה - זו רחיצה מותרת. רחיצה של תענוג - אסורה. מעתה נחזי אנן - מי שרוחץ לנקיות, נשאר נקי גם אחרי שגמר את הרחיצה. מי שרוחץ לתענוג - כשנגמרה הרחיצה נגמר גם התענוג. פירוש הדבר בשורשו - רחיצה להסיר לכלוך נשארת מתוקנת גם אחרי סיום הרחיצה, אך רחיצת תענוג נחרבת בגמר הרחיצה, ולא נשאר ממנה מאומה. אשר על כן - רחיצה של תיקון מותרת גם בת"ב, שהרי היא ממש היפך החורבן. רחיצת תענוג היא עצמה רחיצה של חורבן, שהרי בגמר הרחיצה לא נשאר מהתענוג מאומה, וממילא זו רחיצה אסורה, שכן היא עצמה רחיצה דקלקול.

תמצית הדברים היא שיש גילוי של מים בשתיה, שנכנסים אל תוך האדם, ואיסור השתיה הוא כנגד אבן השתיה, שממנה הושתת העולם, ושם מסתתרים ה'מים הבוכים' שאין להם תיקון. צורת התיקון של 'מים מלוחים' היא בבכי, ושערי דמעות לא ננעלות.

בניין של אש. בנקודת המים של דוד היה פגם של ראיית בת שבע בשעה שרחצה במים.

פגם זה של רחיצה במים הוא שורש איסור הרחיצה שת"ב, משום שבשורש הנחת היסודות שהם על גבי מים, היה פגם אצל דוד, מכח אותה רחיצה.

רחיצה דתיקון ורחיצה דקלקול

נעמוד על כח המים בגאולת ישראל.

משה רבינו נקרא כן "כי מן המים משיתיהו" (שמות ב, י). את השם הזה - נתנה לו בתיה בת פרעה ש"תרד לרחוץ על יד היאור" (שם, ה), ורחיצה זו היתה "מגילולי בית אביה" (מגילה יג). ו'גילולי בית אביה הם הם הניגוד למים, שהרי התבאר לעיל שארץ מצרים עומדת כנגד ארץ ישראל, ובה לא יורדים גשמים. כל רחיצה דקדושה, דהיינו טבילה היא טהרה מטומאה. משה רבינו שהוא גואלן של ישראל, הונח על ידי אמו ביאור, ונמשה מן המים על ידי מי שהלכה לרחוץ במים. זוהי רחיצה דתיקון.

אצל דוד המלך מתגלה בחינה הפוכה, בדק מן הדק עד אין נבדק. אצל דוד המלך הרחיצה של בת שבע הפכה לשורש דשורש דק כפי דרגתו של דוד המלך - לרחיצה דקלקול.

מעתה נבוא להבין מה ההבדל בין מים לשתיה ומים לרחיצה. המים שהאדם שותה - נכנסים אל תוך גוף האדם. המים שרוחצים בהם - הם מים שמקיפים את האדם, אך אינם נכנסים לתוכו, ותוקף העניין ועומקו יתבארו להלן עמוד יח.

ויש להבין היטב. 'חורבן' הוא מלשון 'חרבה', לשון יובש. וכמו שהתבאר לעיל - שורש החורבן היה במה שנעץ גבריאל קנה בים, והים הפך ליבשה, וישם את הים לחרבה. ומכיוון שיסודות המקדש הוא על מים, מובן היטב שכשמתקיימת במים בחינת 'חֶרֶב' - אז גם מתקיים חורבן.

יותר בעמקות. זמן הטהרה של האדם הטובל במקוה איננו בשעה שהוא בתוך המים,

שטיפת העולם -

חורבנו ובניינו מחדש

כהשלמה לעומק ולרום שמיא, נעמיד בזה עוד נקודה אחרונה.

בית המקדש נבנה על גבי יסודות של מים, ומים אלו ביקשו לשטוף את העולם. אם היו המים שוטפים את העולם - היה העולם חרב. יחד עם זאת - היה העולם חוזר ליום הראשון ש"רוח אלוקים מרחפת על פני המים". אחרית כראשית. זהו העומק הגנוז במאמרם ז"ל (אגדת בראשית פס"ח) שביום שנחרב בית המקדש שהוא עולם קטן - נולד משיח שעתיד להחזיר את העולם ל"יום הראשון" שבו ה' אחד ושמו אחד). שורש חורבן העולם הוא במה שאמרו (בר"ר ג, ז) שהיה הקב"ה בורא עולמות ומחריבן, משום ש"דין הניין לי, יתהון לא הניין לי". ביצירת העולם היתה בריאה שאחריה חורבן (קודם לבריאת עולם דידן), ולאחר מכן בריאת "שית אלפי שנים הוי עלמא" (סנהדרין צז.), ולאחריו "חד אלפא חרוב", ואחרי כל זה "עתיד הקב"ה לחדש את עולמו" - יצירת העולם השלישי.

כנגד צורת יצירת העולמות - כך גם בניין בתי המקדשות. ב' פעמים נבנה בית המקדש ונחרב, ובמהרה בימינו עתיד הקב"ה לבנות את הבית השלישי, שהוא כנגד עולם התיקון. אם כן - שטיפת העולם על ידי התהום לובשת ב' פנים. מחד גיסא - זהו חורבן העולם. מאידך - זהו שורש הבניין לעולם השלישי, משום שמחזיר הוא את הבריאה ל"יום אחד". כשיחזור העולם כולו להיות מים, ויהיה כביכול חורבן גמור - יצמח שורש התחיה דלעתיד לבוא, ועל ידי זה נזכה במהרה בימינו לבניין ביהמ"ק השלישי, יחד עם כנסת ישראל כולה.

עוד איסור הוא רחיצה, ושורשו ברחיצה דבת שבע. גם לאיסור זה יש תיקון בבכי, וכדלעיל שדוד המלך קיים בעצמו 'ודמעתי ערסי אמסה'. בכי מוציא המים לחוץ, ובהם 'ערסי אמסה'. אם כן - הבכי מתקן הן את ה'מים בוכים' שאינם ראויים לשתייה (והם מים שבתוך האדם), והן את הרחיצה דקלקול (והם המים שמחוץ לאדם), והיינו ב' הבחינות דלעיל, שיש מים שנכנסים אל תוך האדם, ויש מים שמקיפים אותו.

ב' אופני בכי -

תיקון דשתייה ותיקון דרחיצה

מעתה אפשר להבין עד כמה הדברים מדויקים. אדם שבכה ונרגע - נפשו שקטה יותר. הבכי - הרגיע והביא מעין שלווה לנפשו. דומה הדבר ל'רחיצת טהרה', שהרי ב'ציאתו' מהבכי - נשאר בו רושם, ויש תועלת בבכי. דהיינו, יש בבכי תיקון לרחיצת התענוג, שהרי רחיצת תענוג עניינה שהיא נחרבת בסיומה, ואילו הבכי משאיר באדם חותם ותועלת לאחר סיומו.

יותר בדקות, אפשר למצוא חילוק בין תיקון השתייה לתיקון הרחיצה. בבכי עצמו יש ב' סוגים. יש בכי שהאדם מתענג בשעת הבכי עצמו, וזהו 'בכי דקדושה', וכגון מה שאמרו (או"ח רפח, ב) שבכי שיש בו 'תענוג' מותר בשבת. זהו תיקון לשתייה, שהרי בשתייה - אדם מתענג בשעת השתייה עצמה, כשם שב'בכי דקדושה' מתענג בשעת הבכי עצמו.

לעומת זאת, יש בכי על חורבן ועל אבלות. התענוג שמבכי זה מגיעה לאחר שהפסיק לבכות. ממילא דומה הבכי הנ"ל לתיקון הרחיצה, שברחיצה דקדושה יש תועלת אחרי שיוצאים מהמים ליבשה.

אוצר האותיות בבי ביסוד הבית

הר.

הר - גובה, בית - יסודות

נפקא מינה בין הר לבית לעניינה דידן.
טבעו של הר שאין לו יסודות. הוא משתרע לגובה, אולם גם על חלק התחתון שבהר חל שם הר. לעומת זאת בית, שסדר בנייתו על גבי יסודות. ובית ללא יסודות אין לו שם קיום. לפי זה נבין.

אומות העולם שפונים למקום המקדש מדין שם הר, פונים למקום של גובה. "בית המקדש גבוה מכל ארץ ישראל וארץ ישראל גבוה מכל הארצות" (קידושין סט א).

אבל בגובה הזה חל שם הר לא שם בית, כי אין לו יסודות.

לעומתם ישראל פונים למקום המקדש מדין היותו בית שנבנה על גבי יסודות. הרי שלאומות העולם אין יחס ליסודות של בית המקדש משא"כ כנסת ישראל.

דוד - יסודות, שלמה - הבניין

סדר בנייתו של בית ראשון היה, שדוד המלך לא בנאו, אלא חפר את היסודות, כדאיתא בגמרא (סוכה נג א) "בשעה שכרה דוד שיתין קפא תהומא ובעא למשטפא עלמא".
הבניין עצמו נבנית על ידי שלמה.

נמצא שהיחס של שלמה המלך לבניין הבית, לא מצד יסודותיו אלא מצד הבניין עצמו. מצד כך, ביום שהושלם בית המקדש נשא את בת פרעה (נדה ע:). כיון שיחס הבניין ללא צירוף ליסודותיו, מתייחס גם לאומות העולם כמו שנבאר.

לעומתו דוד המלך, אמנם שורשו בגרים אך

יעקב - בית, אומות העולם - הר

איתא בגמרא (פסחים פח.) "לא כאברהם שכתוב בו הר שנאמר אשר יאמר היום בהר ה' יראה ולא כיצחק שכתוב בו שדה שנאמר ויצא יצחק לשוח בשדה אלא כיעקב שקראו בית שנאמר ויקרא את שם המקום ההוא בית אל".
נמצא ששם 'בית אלוקים' ו'בית המקדש' שורשו ביעקב אבינו.

והנה, כתיב (ישעיהו ג) "והלכו עמים רבים ואמרו לכו ונעלה אל הר ה' אל בית אלקי יעקב". וכתיב (דה"ב ו לב) "וגם אל הנכרי אשר לא מעמך ישראל הוא ובא מארץ רחוקה למען שמך הגדול וידך החזקה וזרועך הנטויה ובאו והתפללו אל הבית הזה" וכתיב עוד (ישעיהו נו ז) "כי ייתי בית תפלה יקרא לכל העמים"

א"כ מקראות מפורשים שבית המקדש הוי גם מקום פנייה בשביל אומות העולם. אלא שאיתא בחז"ל שפנייתם של האומות למקום המקדש בא מבחינת היותו הר. לעומתם ישראל, שפונים בהיותו בחינת בית.

וזה, שהרי יעקב אבינו הוא זה שקראו בית, וממנו אין שורש לאומות העולם, דמטתו שלימה כידוע (שיר השירים רבה ג). אשר על כן השם בית שקורא יעקב (בראשית כח ז) "אין זה כי אם בית אלוקים" הוא שם שחל על זרע ישראל דייקא.

לעומתו אברהם אבינו, שאמר לו הקב"ה (בראשית יז ה) "כי אב המון גוים נתתיך", כולל בתוכו גם בחינת אומות העולם. והרי קראו למקום (בראשית כב יד) "אשר יאמר היום בהר ה' יראה".

א"כ אומות העולם פונים למקום מצד היותו

אלקים".

וכתיב שם (בראשית כח יא) "ויקח מאבני המקום וישם מראשתי". ובמדרש (אגדה שם) "מאבני המקום. י"ב אבנים לקח משם, ושם תחת מראשותיו כנגד י"ב שבטים"

וברש"י (שם) "התחילו מריבות זו עם זו, זאת אומרת עלי יניח צדיק את ראשו, וזאת אומרת עלי יניח, מיד עשאו הקדוש ברוך הוא אבן אחת".

נמצא ששורש חורבן הבית ב"ב אבנים שהיו מריבים.

דהנה, בית בנוי מצירוף אבנים. א"כ הפרדתם והבדלתם זה מזה הוי חורבנו של בית.

מריבת האחים עם יוסף - שורש חורבן הבית

י"ב אבנים שרכו 'עלי יניח צדיק ראשו', אלו הם י"ב שבטים כמבואר. וכידוע עד מאוד מידתו של יוסף יסוד.

נמצא שכאן הושרש מריבת האחים עם יוסף. המריבה של הי"ב שבטים זה מריבה והבדלת הי' מהב'. י"ב שבטים, הם האבנים בחינת הבית, ויוסף הוא היסוד. כל זמן שהיסוד קיים, יכולים האבנים להצטרף אהדדי. הבדלת האבנים מהיסוד הופך כל אבן ואבן לעצמו וחסר בשלימות קומת הבית כולה.

"וישנאו אתו ולא יכלו דברו לשלם" (בראשית לו ד). הגדרת השנאה והמחלוקת היא שורש לחורבן הבית.

והרי כשנפגשו יוסף ובנימין (בראשית מה יד) "ויפל על צוארי בנימן אחיו ויבך" ובנימן בכה על צואריו". וברש"י (שם) "על שני מקדשות שעתידין להיות בחלקו של בנימין וסופן ליחרב. ובנימין בכה על צואריו - על משכן

נבדל מהאומות ומצורף לישראל. הוא כרה שיתין בחינת שית, שש, שורש יסודות העולם". ליסודות אלו אין צירוף לאומות העולם, אלא אך ורק לכנסת ישראל.

צירוף היסודות לבית, משייכת את הבית לישראל. הפרדת היסודות מהבית כמו שכתוב (תהלים קלז ז) "ערו ערו עד היסוד בה", מביא לידי (יחזקאל ז כב) "ובאו בה פריצים וחללוה", ונותן כוח לאומות להחריבו. וזה מכוח שייכותם למקום בחינת הר כנ"ל.

נמצא שבשליטת האומות חוזר המקום לשם 'הר' ושם 'שדה' (כמו שקראו יצחק). וזהו בבחינת 'הר ציון ששם' ובחינת (ירמיהו כו יח) "ציון שדה תחרש".

יסוד הבית - יו"ד ובי"ת

הגדרה של בית המקדש הרי הוא י' - יסוד, וב' בית. י' אלו הם היסודות. הב' זהו הבית. א"כ צורת בניינו צירוף הב' ל'.

ובעומק יותר.

י' במילוי - י' ו' ד'. צירוף ו' ד' אותיות דו', שניים בארמית כמספר ב'. נמצא שמילוי הי' בחינת ב' - ד"ו.

והנה, אות ב' במילוי - ב' י' ת'. נמצא שלב' יש מילוי של י".

א"כ זהו צורתו של בית. שהב' - בית נבנה על גבי הי' - יסודות.

ויקח מאבני המקום - שורש הבנין והחורבן

ידוע שהראה הקב"ה ליעקב את בית המקדש בבנינו וחורבנו. כדאיתא במדרש (אגדה בראשית כח יז) "אמרו חכמינו ראה בית המקדש בנוי וחרב ובנוי. בנוי שנאמר מה נורא המקום הזה. וחרב, שנאמר אין זה. ובנוי, שנאמר כי אם בית

^א יבואר לקמן - 'שיש' הרי הוא יום השישי דבריאת העולם שהכל תלוי ועומד עד ו' סיון.

^ב כמבואר ברבותינו (תיקוני זוהר קכט: ועוד) "אשתאר ו"ד דו פרצופין".

^ג אות ת' סוגיא לעצמה ויבואר במקצת לקמן.

^ד הע"ה - וזה 'ויבך' שבכה על יב' כ' כדלקמן.

שילה שעתיד להיות בחלקו של יוסף וסופו ליחבר".

תחילת הגלות י' שבטים ואח"כ ב'

על פי המתבאר יובנו דברי חז"ל (איכה רבה פתיחתא ו) "אתה מוצא בשעה שגלו עשרת השבטים, לא גלו שבט יהודה ובנימין, והיו עשרת השבטים אומרים מפני מה הגלה אותנו והם לא הגלה, מפני שהם בני פלטין שלו וכו'" פירוש בני פלטין, כדאיתא בגמרא (מגילה כו.) "מה היה בחלקו של יהודה הר הבית הלשכות והעזרות ומה היה בחלקו של בנימין אולם והיכל ובית קדשי הקדשים וכו'"

מבואר שמקום בנין הבית הייתה בחלק ב' שבטים בלבד - יהודה ובנימין, וא"כ היה חסר צירוף כל הי"ב שבטים מתחילתו".

עוד מבואר, שמתחילה גלו י' שבטים ולאחר מכן גלו ב' שבטים - בנימין ויהודה.

נמצא ששורש החורבן ב' שנבדלו מן הב'.

צירוף י' והב' - שורש ה' דברים שחסרו בבית שני

כוח צירוף הי' והב' באופן השלם הוא גימט' עם הכולל י"ג, וזהו סוד האח"ד שורש האהב"ה כידוע.

אלא שיש עוד פנים לדבר.

וזה, כשהב' חל על הי' באופן שאיננו ראוי ומחלקו לשנים - ה' ה'. ולעניינא דידן. על מקדש ראשון איתא בגמרא (יומא כא.) "עשרה נסים נעשו בבית המקדש". ועוד איתא שם (כא:) "אלו חמשה דברים שהיו בין מקדש ראשון למקדש שני וכו'"

מה שחסר חמשה דברים בבית שני הוא מחמת שהב' חל על הי' והפך אותו לב' היי"ן. ועוד איתא (עירובין יח:) "ואמר רבי ירמיה בן אלעזר מיום שחרב בית המקדש דיו לעולם שישתמש בשתי אותיות שנאמר כל הנשמה

תהלל י-ה הללוי-ה"

עומק הדבר. שהי' מתגלה בהתגלות של ה'. כאשר הב' מצטרף לי' באופן שאיננו שלם, הבריאה לא מתגלה בשלימותה כיון שהב' חל על הי' ומחלקו לשניים.

בחינת האומות בשורש בנין בית שני

כבר התבאר לעיל, שבית בלי יסודות שייך גם לאומות העולם, ומכוח כך באו פריצים וחיללוהו. שרק עד כמה שיש צירוף של הי"ב שבטים עם יוסף, בחינת יסוד, יש קיום לבית. והנה, כידוע כורש מלך פרס הוא זה שנתן רשות לבנות את בית שני. ולא עוד אלא שבאמת רצונו יתברך היה שכורש יבנה את הבית כדאיתא בגמרא (מגילה יב:) "אלא אמר לו הקדוש ברוך הוא למשיח קובל אני לך על כורש, אני אמרתי הוא יבנה ביתי ויקבץ גליותי והוא אמר מי בכם מכל עמו וכו'"

נמצא שבבנין בית שני מתחילתו, מתגלה אחיזת האומות וחסר לו ביסודות, עד כדי כך שחסרו שם חמישה דברים כנ"ל. וזה, כי הוא נבנה ב' שנתחלק לשניים בחינת ה', ולא י' שלם.

ב' - בראשית י' - עשרת הדברות

שורשי הדברים.

תחילת התורה באות ב' "בראשית ברא אלקים". גילוי מתן תורה בעשרת הדברות שפותחת ב' אנכי ה' אלקיך - גילוי יחודו יתברך. כאשר מצרפים את תחילת בריאתו של עולם, לגילוי שלימות הבריאה שמתגלה במתן תורה, עשרת הדיברות, זה שלימות צירוף של הב' והי'.

והנה, הרבה טעמים נתנו לסיבת גלותם של ישראל. אחד מלשונות בדברי חז"ל (פסיקתא זוטרותא איכה הקדמה) ש"לא גלו ישראל עד שכפרו בייחודו של מקום ובעשרת הדברים וכו'".

^ה ואפילו למאן דאמר (מגילה שם) "שלא נתחלקה ירושלים לשבטים" והייתה בחלקו של כל הי"ב, היות וגלו י' שבטים תחילה, חל הפרדה בין הי' וב' כמבואר.

של בראשית, אלא כל העשרה מאמרות עם כל עשרת הדיברות. ומכוח זה יש קיום לעולם. והנה, בית המקדש שורש צורת כל העולם כולו. כאשר מגלים את השורש של עשרת הדיברות שהם השורש לעשרה מאמרות, מתגלה הכ' שמכוחו מתקיים העולם. דאות כ' כנגד כתר כידוע - כתרו של עולם.

איכה - איה כ'

התבאר שכאשר הי' לא מצטרף לב' באופן השלם, הכ' נעלמת.

בעומק זהו סוגית איכה - איה כ'.

דהנה, כאשר חטא אדם הראשון (חגיגה יב.) "הניח הקדוש ברוך הוא ידו עליו ומיעטו שנאמר ותשת עלי כפכה".

נמצא שאותו כף נתמעט'.

כאשר האדם חוטא, ולא מצרף את עשרה מאמרות לעשרת הדיברות, אלא הוא ממרה דיבורו יתברך, האמירה והדיבור לא מצורפים הדדי, וממילא הכ"ף הופכת להיות כפופה.

על זה אומר הקב"ה לאדם הראשון: (בראשית ג ט) "איכה?"

איכה זו מקבילה ל"איכה ישבה בדד" כמבואר להדיא בדברי חז"ל:

(מדרש הגדול בראשית ג ט) "אמר הקדוש ברוך הוא, אדם הראשון הכנסתי אותו לגן עדן וצויתיו ועבר על צוויי ודנתי אותו בשילוחין ודנתי אותו בגירושין וקוננתי עליו איכה וכו' אף בניו הכנסתי אותם לארץ ישראל וצויתים ועברו על צוויי ודנתי אותם בגירושין ודנתי אותם בשילוחין וקוננתי עליהם איכה וכו' איכה ישבה בדד (איכה א, א).".

וכשגירש הקב"ה את האדם איתא במדרש (בראשית רבה כא ח) "ויגרש הראה לו חורבן בית המקדש, היך מה דאת אמר (איכה ג) "ויגרס בחצץ שני".

א"כ דברי חז"ל מפורשים שבשעה שגורש

הגדרת הדבר על פי הנ"ל, שהבדילו את הי' דיברות מהב' של בראשית ונעשה ב' לעצמו וי' לעצמו. מכוח כך נחרב הבית וגלו ישראל מארצם.

קפא תהומא למשטפא עלמא

הוזכר לעיל שבשעה שכרה דוד שיתין 'קפא תהומא ובעא למשטפא עלמא'. ולבסוף, בעצת אחיתופל, כתב דוד שם הויה על גבי חתיכת חרס ונחית תהומא כמבואר בגמ' שם. נבין.

על אף ששקט התהום מכוח שם הויה, בחינת י' השלם שאיננו מתחלק לשתיים, עדיין תכונת התהום לשטוף את היסודות עומדת במקומה. ולכן היא מבדילה בין היסודות לבית. ולמרות ששלמה המלך בונה את הבית על גבי יסודותיו של דוד, כבר חסר בצירוף היסודות לעצם מציאות הבית. וביתר עומק.

העולם נברא בב' בראשית כנ"ל. והרי תהומא בעא למשטפא עלמא, דייקא כשבא דוד לבנות את יסודות הבית בחינת י' כנ"ל. א"כ בא התהום לנתק את החיבור בין היסודות שלא יצטרפו לבית. אכן השאירו את שורש רושם שטיפתם ובוזה נחרב הבית.

צירוף י' מאמרות ועשרת הדברות - ב' פעמים י'

פנים אחרות לדבר.

כידוע בעשרה מאמרות נברא העולם. ובגמרא (מגילה כא:) "בראשית נמי מאמר הוא", ובראשית תחילתו בב' כנ"ל.

מקבילים להם עשרת הדברות שבהם התגלה הקב"ה במתן תורה. ותכלית הבריאה, שיצטרפו עשרת הדברות לעשרה מאמרות.

א"כ בעומק, צירוף הב' וי' זה ב' פעמים י' שזה כ'. לא רק שמצטרף עשרת הדברות לב'

¹ הע"ה - דייקא נתמעט מידו של הקב"ה. יד"ו גימטריה כ'. וכן גימטריה מילוי אות י'.

להם אותו חכם שקודם יפנו את הכלים ואחר כך יפנו אותו מן הבית, כי בשעה שיפנו אותו מהבית, הבית יחרב. הוא היסוד שהבית עומד עליו.

שורש החטאים - פגם היסוד

הגדרת כל שורשי החטאים בלשון רבותינו נקראים פגם היסוד, פגם אות ברית קודש. ולעניינינו.

הבדלת היסוד מהבית - עומק חורבנו של עולם.

כידוע בתחילה היה הקב"ה בונה עולמות ומחריבן (בראשית רבה ג ז). הגדרת הדבר בדברי רבותינו, שהיסודות לא היו מצורפים לבית. התגלות זו ברורה באדם הראשון כמבואר במדרש (בראשית רבה כד) שמכוח "ק"ל שנה שפירש אדם מחוה" נולדו שדים. וחזה בחינת (שבת קיח:) לא קראתי לאשתי אשתי רק אשתי בתי".

היבדלותו של אות ברית קודש, בחינת יסוד, מהאישה, זה היבדלות היסוד מהבית.

מקום - יסוד - בית

בית מורכב ממקום, יסודות ומהבית עצמו. והנה, דוד המלך קנה את מקום בית המקדש מארונה היבוסי (שמואל ב כד כד) "ויקן דוד את הגרן". לאחר מכן חפר שיתין - יסודות. ולבסוף שלמה בונה את הבית. **כאשר** תפיסת המקום היא תפיסה שלימה, היסודות אינם נבדלים מהבית. **אלא** שמקום שבו נבנה בית המקדש, היה בחלקם של ב' שבטים לחוד - יהודה ובנימין". א"כ, כשבונים יסוד על מקום ששייך לב' שבטים הבית קדם ליסוד.

נחדד.

סדר בריאתו של עולם, היסוד קודם לבית.

מגן עדן, הראה לו הקב"ה לאדם הראשון את חורבן הבית. וזה, כי שורש החורבן נעוץ ב'איכה' דאדם הראשון. וכמו שנתבאר, לא גלו ישראל עד שהפרו עשרת הדיברות. הבדילו עשרת הדיברות מעשרה מאמרות, ועל זה בוכים בכל שנה 'איכה' - 'איה' כ'.

הפך מה שנאמר במתן תורה, 'אנכי' - 'אני' כ' כידוע'. על זה נאמר בקלקול, איכה, איה אותו הכ"ף של 'אנכי הווייה אלקיך', התגלות צירוף עשרת הדיברות ועשרה מאמרות.

וצדיק יסוד עולם

איתא בגמרא (ע"ז ג. ועוד) "ואר"ש בן לקיש מאי דכתיב ויהי ערב ויהי בקר יום הששי מלמד שהתנה הקדוש ברוך הוא עם מעשה בראשית ואמר אם ישראל מקבלין את תורתי מוטב ואם לאו אני אחזיר אתכם לתוהו ובוהו" הכל תלוי ועומד עד יום הששי, הוא שישי בסיון המוכן למתן תורה.

וידועים דברי הגמרא (חגיגה יב:) "הארץ על מה עומדת וכו' רבי אלעזר בן שמוע אומר על עמוד אחד וצדיק שמו שנאמר וצדיק יסוד עולם".

זה האדם שהוא צדיק יסוד עולם, נברא ביום השישי. מידתו היא יום השישי. דברי רבותינו מפורש כידוע.

ממילא, אם מתגלה ב'ו' סיון צירוף של היסוד לבית, יש קיום לעולם. ואם לאו - חרב. דכשם שהבית חרב בלי צירוף ליסודותיה כמבואר לעיל, כמו כן העולם. **נבין יותר.**

כאשר נברא אדם הראשון (בראשית ב טו) "וינחהו בגן עדן".

א"כ גן עדן הוי ביתו של אדם הראשון כביכול. זה גילוי מקומו. ויסוד של אותו בית זהו האדם עצמו. דברי רבותינו כידוע, שאמר

¹ (זוהר יתרו צא.) "אנכי רזא דתרין כרסון, אני יי' דכורסיי אחרא נ"א אני כורסיי חדא כ' כורסיי אחרא עלאה".

² הע"ה - יהודה ובנימין דייקא. ובנימין - מניין י"ב שאכן יצאו ממנו מה שהיה צריך לצאת מיוסף כדלקמן. וכן בנימין גימטריה ב' יסוד יסוד. ומתגלה ביהודה ג"כ בחינת יסוד (כ"כ בפרי צדיק עריה"כ פ"ב).

העולם כפי שהוא נברא, הוא עולם שכולו רופף. וזה, כי הוא ב' - בראשית שקדם ל'. אלא שאם מתן תורה מתגלה בצורתו השלימה, שהי' קדם לב', יש קיום לעולם. ובשעת מתן תורה, רעד כל העולם כיון שקיומו תלוי בהתגלות הי' שיקדם לב'.

אולם חטאו בעגל (תהלים פב) "אני אמרתי אלקים אתם ובני עליון כלכם: אכן כאדם תמותון וכו'".

הרי שגילוי מתן תורה לא עמד בשלימותו, וא"כ 'רופפת' של הבריאה עדיין בתוקפה. אותו רופפות גרם, שכאשר דוד המלך קורא את השיתין, עומד תהום לשטוף את העולם. וזה כמו שנתבאר, שהוא חופר יסודות במקום ב' שבטים, ומחזיר בזה את הרופפות השורשית.

אחת דיבר אלקים

כתיב (תהילים סב יב) "אחת דבר אלקים שתיים זו שמעתי". ודרשו חז"ל לכמה פנים. ובמדרש (במדבר רבה יא ז) "וידבר אלקים את כל הדברים האלה לאמר מלמד שכל עשרת הדברות אמר בדיבור אחד ואומר (תהלים סב) אחת דבר אלהים שתיים זו שמעתי וכו'".

לפי זה 'אנכי' כולל וגונז בתוכו את כל י' דיברות. אלא שביציאתו לחוץ, מתחלק לבחינת ב' - 'שתיים זו שמעתי'.

והנה, כתב המהר"ל ועוד, שאין מספר יותר מעשרה, ועשרה חוזר להיות אחד.

א"כ בניין הב' על הי' מחזיר את הכל לאחד דהב' נבנה על גבי בחינת אחד, וממילא הבנין קיים. אולם בנין הי' על גבי הב', מחלק את הדבר ומגלה הפרטות.

מכאן עצם שורש כל החורבן כולו כמו שנתבאר.

אלא כמו שהוזכר היסוד - י' והבית - ב'. נמצא, שבחפירת היסודות על מקום ששייך לב' שבטים, בחינת הבי"ת קדם ליסוד.

בית שקודם ליסודות בהכרח יחרב, כיון שנבנה על תפיסת דבר שעיקרו לאו בר קיום, כי בגדרי המקום כבר קדם הב'.

יוסף בחינת יסוד

ענין זה מתגלה ביוסף עצמו. דאיתא בגמרא (סוטה לו:) "תניא היה ראוי יוסף לצאת ממנו י"ב שבטים כדרך שיצאו מיעקב אביו שנאמר אלה תולדות יעקב יוסף אלא שיצא שכבת זרעו מבין ציפורני ידיו ואעפ"כ יצאו מבנימין אחיו וכולן נקראו על שמו וכו'".

לבסוף יצאו מיוסף, עצם היסוד, רק ב' בנים. העשרה, נפלו בעשרה טיפות שיצאו לבטלה.

הגדרת הדבר על פי הנ"ל. שהיסוד נבנה על בית ולא בית על יסוד. הב' קדם ל'. לאחר מכן מתגלה בבנימין עשרה בנים שנקראו על אובדן של יוסף.

כל הבריאה רופפת מיום היוסדה

בסדר התורה, בראשית - ב' קדם ל' דיברות. אולם בשורש, עשרת הדיברות - גילוי הא' של אנכי, קדם לבריאת העולם.

וכבר הובא לעיל, 'יום השישי', אם מקבלים ישראל את התורה, העולם מתקיים, ואם לאו - יחרב. נמצא, שעד מתן תורה כל העולם כולו עומד רופף.

וכשכרה דוד שיתין, קפא תהומא למשטפא עלמא. וברש"י (מכות יא.) "שמצא שם חרס שהגביה קולו ואמר לו אל תטלני מכאן שאני כבוש על התהום מיום מתן תורה שרעדה כל הארץ ולא שמע דוד לדבריו ונטלו".

נמצא שחרס זו תלוי ועומד מיום מתן תורה^ט.

^ט הע"ה - אולם ברש"י (סוכה גג:) בשם המדרש "ובאגדת דספר שמואל מפורש שמצאו דוד על פני נקב התהום, וכתוב בו שהיה שם מששת ימי בראשית". ובעומק על פי המתבאר, היינו הך.

^י גבורות ה' פרק ח "ומפני כי המספר עולה עד עשרה, שהרי אחר עשרה יחזור למנות אחד דהיינו אחד עשר אם כן אין מספר יותר מעשרה....כאשר הם עשרה יחזרו להיות כלל אחד"

שורש הבכי - איבוד הב' והכ'

שורש 'בכי' - כ"ב. צירוף הב' לי' בצורתו השלימה מגלה או י"ג, או ב' פעמים י' - כ' כמו שנתבאר.

כאשר הכ' נעלמת, בחינת אי"ה כ' כנ"ל, איבדנו גם את הב' כי היא איננה חלה על הי', ואין כאן ב' פעמים י'. ולפי זה הב' נשאר בעלמא דפירודא.

נמצא, שיש כאן ירידה בשורש קומת הצירוף, איך שנברא העולם בב' עם מה שמצטרף לעשרת הדיברות. וכאשר בצורת הבניין מתגלה שאין צירוף הב' והי', לא רק חורבנו מעורר בכי, אלא עצם הבניין עצמו.

מים תחתונים בוכים 'אנן בעינן למהוי קדם מלכא'

כל בכי בתשעה באב, שורשו בבכי הראשון שמתגלה בשורש הבריאה. וזה כשמים תחתונים בוכים (תק"ז דף פ) 'אנן בעינן למהוי קדם מלכא'.

והנה, כתב הגר"א שעומק ראשית כל דבר יסודה במים, ועומק אחרית כל דבר יסודה באש". המים ראשית השפע, האש אחרית ההתכלות.

דוגמה הברורה לכך - בית המקדש.

דכמו שהוזכר, כשכרה דוד שיתין לבנות את הבית, מתגלה מים בחינת 'קפא תהומא ובעא למשטפא עלמא'. אותם מים של מתן תורה (תהילים צג ד) "מקולות מים רבים"^א, חוזרים ומתגלים בשעת הבניין.

א"כ תחילת בניינו על המים.

וצורת אחריתו (ירושלמי ברכות ד ג) "באש היצתה"

לפי זה נבין את סוגייתנו דידן.

כל ענין בנין יסודות לבית זה בחפירה לעומק. כאשר חופרים יסוד לבנות בית, הרצון הוא לגעת במים שיהיו שורש הבנין של אותו בית. דראשית של הדבר הוא במים כנ"ל.

אולם בבית המקדש התגלה, שלא רק האש כילתה אותו באחרית, אלא שכבר בראשית בניית יסודותיה, במקום שיבואו המים ליסדה, הם הפכו למציאות שבקשה לכלותה.

נמצא, שמי התהום כבר בכו אז על החורבן. מים שרוצים לשטוף את העולם, אלו מים התחתונים, שכולם מי בכי.

מים אלו הרי הם בתכלית העומק האפשרי. וכגודל עומקם כך גודל בכייתם.

והנה, סדר אותיות 'בית' - ב' י' ת'. זה ב' שחל על הי' כנ"ל. ובצורתו הנכונה, הי' (יסודות) חל על הת"י - המקום העמוק ביותר שלשם היסודות צריכים לגעת.

חפירה לעומק מגלה יסוד עומק הראשית בחינה של מים. אח"כ מתגלה אחרית, בחינת אש. ואע"פ שאחרית הבית בט' באב הייתה באש, ובקלקול הרי שורש הבכי במים. כבר התבאר שהבכי לא התחיל בסוף ביסוד האש, אלא משורש בנייתו, כשכרה דוד שיתין במקום ב' שבטים.

בכי בתחילה בכי בסוף

אלא שמונח כאן יסוד גדול.

יש בכי שמגיע בסוף, וזה בכי הפשוט, בכי של אובדן - סוף כל האדם למיתה, כלשון הנביא (ירמיהו כב י) "בכו בכו להלך כי לא ישוב עוד".

אולם יש גם בכי בהתחלה. וזה בכי של התרגשות ועונג.

כדוגמת בכי בלידת תינוק ובכי של חתן

^א כ"כ בפירושו לספר יצירה (א ה) וז"ל "עומק ראשית...וכן בעולם, המים קדמו לכל דבר והן קודם לכל תולדות שא"א להיות דבר בלי מים אפי' דבר שגמרו בידי אדם לבשל התחלתו הוא ממים וכו' ועומק אחרית...היא אחרית כל דבר להגמר שתחלתו הוא מים וסופן להגמר באש". ע"ש

^ב (דברים רבה האזינו) "המים נודעו שנא' מקולות מים רבים, אימתי בזמן וידבר אלקים את כל הדברים האלה"

^ג וזה י"ת שנה שעמד בית ראשון.

וכלה. זהו בכי של שמחה. כל בכי בהתחלה על דרך כלל, הוא בכי שמגיע מההתחדשות של נקודת ההתחלה.

לעניינא דידן.

בפשטות מה שמעורר את הבכי בבית המקדש, זה החורבן של הבית לבסוף - בכי דקלקול. אבל כמו שנתבאר, הבכי בבית המקדש הוא מראשית בנייתו כשקפא התהום לשטוף את העולם.

ובעומק.

עצם כך שהבכי מגיע מתחילת הווית הדבר, דייקא גונז בתוך הראשית שהוא בחינת 'הזורעים בדמעה', את ה'ברינה יקצרו'.

בבית המקדש מתגלה, שהאחרית שצריכה להיות באש, שעליה נאמר 'באש היצתה', הופך לבסוף ל'באש אתה עתיד לבנותה'.

כל זאת משום שהבכי קיים מראשית הווייתו. לכן בכי זה לא רק בקלקול של הלוך ילך ובכה, אלא מתגלה בכי כנקודת שורש קיומו.

שורש בכי מתחילתו כוח לבנין מחדש מצד כך, בחיצוניות, בכי זו הוא חורבן. אולם בעומק פנימיותו, זהו בכי שגורם לידי

כך שהבית יבנה מחדש.

וזה, כיון שכבר משעת בנייתו, למרות שהושרש בו בכי החורבן, חל הבניין.

בכי דקלקול שבא לבסוף, מגיע ממה שאין לדבר יסוד. אבל בכי שמגיע על נקודת הי' - מתקן. על זה אומרים רבותינו, שזה בחינת (קהלת ד א) "והנה דמעת העשקים ראיתי" שזה אלו שפגמו ביסוד. והדמעות חוזרות ומתקנות את אותו דבר.

נמצא שהבכי מתקן את מה שהי' חל על הב', במקום שהב' יחול על הי'.

מצד כך מתגלה כאן נקודה נפלאה מאוד. **שבשעת** בניינו כבר גנוז בו החורבן ואפילו הכי הוא נבנה, נמצא שהבניין שולט על החורבן ולא החורבן על הבניין.

בכוח זה בוודאי יבנה בית המקדש השלישי, שנזכה במהרה בימינו היום לבניין שלם, אמן.

בין המצרים 006 בכי ביסוד הבית תשע"ב
מספר שיעור בקול הלשון 33514769

סוגיות במחשבה בכי

יש בכי של שמחה, ויש בכי של עצב.

בכי של שמחה, כמ"ש הרד"ק לגבי יעקב שנשק לרחל ובכה, וז"ל (בראשית, כט, יא) ויבך - זו היא בכי של שמחה ומרוב אהבה המית הלב, עכ"ל. ושורש הדברים, בזהר חדש (שה"ש, ד"ה הכא בשה"ש, פד, ע"א). וכתב החת"ס (תורת משה, לר"ה, ד"ה אמנם כבר כתבתי) וז"ל, שהתרועה אעפ"י שהיא ילולי יליל, מ"מ עיקר עצמיותה הוא בכיה של שמחה ודבקות בה', כדכתיב ותרועת מלך בו, עכ"ל.

וכתב הכתב והקבלה (בראשית, ג, ז) וז"ל, בכיית התינוקות בהרמת קול בלי דמעות, "בכיה של שמחה בדמעות בלי קול", ושאר הבכיות בין בזה בין בלי זה ובין בזה ובזה, עכ"ל.

וכתב הכתב הסופר (בראשית, מז, כט) וז"ל, יוסף בכה עתה בראותו פני אביו בכיה של שמחה וכו', יעקב בכה רק בכיה של שמחה, עכ"ל, עיי"ש. ועיין עוד בדבריו (שם, לג, יט) ביחס הבכיה של אחי יוסף.

ואמרו חז"ל (ילק"ש, שמות, לב, המשך רמז שצא) מ' יום שעלה משה למרום להביא תורה לישראל, היו ישראל נוהגין כל אותן הימים צום ותענית, ויום אחרון שבכולן גזרו תענית ולנו בתענית. למחר הסכימו ועלו לפני הר סיני והיו בוכים לקראת משה ומשה בוכה לקראתם, עד שעלתה בכיתם לפני הקב"ה. באותה שעה נתגלגלו רחמיו של הקב"ה וקבלו אותם בתשובה, ובשרה אותם רוח"ק בשורה טובה מלפניו, א"ל בני נשבעתי בכסא הכבוד

שלי שתהא לכם בכיה זו "בכית שמחה" ויהא לכם יום כפרה וסליחה, לכם ולבני בניכם עד סוף כל הדורות.

ובכיה זו של שמחה, ראשיתה בראש השנה, יום תרועה כנ"ל, ואחריתה ביום הכפורים, בכי של שמחה על מחילת עוונות. ועל בכיה זו כיוון האריז"ל שאמר שמי שלא בוכה בימים אלו אין נשמתו שלימה. וימים אלו כולם אור, ראש השנה נקרא אורי, כמ"ש (ויק"ר, כא) אורי - זה ר"ה. ויוה"כ ניתנה בו תורה הנקראת תורה אור. וכתב הראב"ד (ספ"י, פ"ה, מ"ב) וז"ל, ויש מים טובים ורעים, של שמחה דמעתה מאירה את העינים (דלא כהכתב והקבלה לעיל, שבכיה של שמחה אין בה דמעות), ושל בכיה (עצבות) דמעתה מכה את העינים, עכ"ל. וכל הימים הללו צריכים שעיקרם יהיו בבכי של שמחה. עיין זוה"ק (ח"ג, ח, ע"ב).

וצורת שמחה של מצוה, כתב הרקאנטי (ויחי, ד"ה ויכל יעקב) וז"ל, תתגבר עליו אותה השמחה, עד כי יתחדש עליו בכיה רבה ומופלאה, ותבקש נשמתו ונפשו להפרד מגופו, וזו היא מיתת נשיקה שמורה חיבור הנושק בדבר האהוב לו, כי אז יתחבר נפשו בשכינה, עכ"ל.

ויש בכי שמעורב שמחה והפכה, כגון עיין חומת אנך (תהלים, קלז, א). וחתם סופר (בראשית, מה, יד). וכתב סופר (בראשית, מה, טו; מז, כט). בחינת בכשורות, בכי ושירות, וכמ"ש חז"ל (תנחומא, כי תשא). ויש בכי שכולו עצבות, וזה בכי של עשו (ובכי של הגר על ישמעאל).

מדור רל"א שערים

צירוף

ב-כ / ב-י / ב-ה
כ-י / כ-ה / י-ה

ב-ב

שדבקה באותיות, וכסתה את הארתם. ואזי עולה ממדרגת עפר של כיסוי, למדרגת כוכבים (כי ישראל נמשלו לעפר, ונמשלו לכוכבים). כוכב, כב-כו (שם הוי"ה - כו). והכוכב מאיר לו את הארת כ"ב האותיות. ואזי עולה ממדרגת עפר שם מקום השכיבה, שכב, כב-ש. למקום הכוכבים, קשור ודבוק בעליונים בחינת ראשו (מח ולב כנ"ל) דבוק בשמים, וראשו מגיע השמימה. ועולה ממדרגת אחרית למדרגת ראשית, בכור, כב-ור.

ועיקר גילוי זה מתגלה בחג הביכורים, בכור דפירות כנ"ל, שהוא זמן מתן תורה. שאלמלי חטאו נתנו להם לוחות ראשונים, מכתב אלקים המה. כתב, כב-ת. ואזי נעלה לו מדרגת הכבוד, כבוד חכמים ינחלו, אין כבוד אלא תורה. כלומר נגלה לו עצם האותיות וזהו כבוד, כב-דו. ובעומק זהו ד"ו-כ"ב. והיינו שנגלה אותיות של תורה, ומאידך נגלה האותיות הגנוזות באדם (כמ"ש בספר יצירה פרקים ג, ד, ה), ומתאחדים האותיות יחדיו. והבן שתחלה נפל למדרגת כבד, דם כנ"ל כ"ב ב' פעמים עולה דם. דהיינו שנפלו אותיות עליונות לאותיות תחתונות. אולם כאשר מתעלה כנ"ל, מעלה אותיות תחתונות לאותיות עליונות. ושלמות הארה זו מתגלה בארון ששם גילוי תורה, לוחות, כתב, כנ"ל. ועל גבי הארון נמצאים הכרובים. כרוב, כב-רו. ושני כרובים היינו ד"ו - כ"ב, כנ"ל. ואזי מתהפך הכאב, כנ"ל, לכ - אב, מלשון אב הרחמן, אין אב אלא בחכמה, שמלמדו האותיות.

שרשי התיבות המרכיבות מאמר זה: כזב, כבוד, כבד, שכב, ברכה, בכור, בכי, בכה, כבל, כלב, כתב, כאב, ברך, כבס, כבש, כוכב, ביכורים, יוכבד, כברה, כלוב, כרוב, כך.

שורש כל הנבראים בתוה"ק שצורתה טעמים, נקודות, תגין ואותיות. והם כ"ב אותיות. אותיות מחכימות, אותיות מאירות. וכאשר ח"ו נחשך הארת האותיות זהו בחינת כבה, כב-ה, כלומר כבה הארת כ"ב אותיות. וכן בכה, בכ - ה, בביה. שעליה אמרו חז"ל שנוטל חלק מאור עיניו של האדם. כי כאשר ח"ו האדם חוטא, האותיות הגנוזים בשם החטא נכבים אצלו. וע"ז חל שורש הכאב, כאב, כב-א. כי עיקר הכאב ושורשו, הוא ע"י כיבוי האותיות, ע"י חטא כנ"ל. והיפך אותיות מאירות לעינים, נעשה בכי, בכ - י, והיינו שנעשה בחינה כבה - בכה.

ואופן הנפילה כאשר דבק בדבר אסור, מלשון אסור ברהטים, היפך אותיות מלשון אתא המשכה, והוא בחינת ברכה, המשכה. ברך, כב-ר. נעשה אסור וקשור. והוא בחינת כלוב, כב - לו, מקום של קשירה ואסירה. והוא בעומק בחינת כלב, שאוצר בתוכו מזונותיו ג' ימים, והוא בחינת כלוב. וזה אסור וקשור בכבלים. כבל, כב-ל. וכאשר האדם חוטא הוא בבחינת ברכים כושלות. ברך כב-ר. שהפיל את הכ"ב אותיות לרע, ר' בחינת רע-רשע, כמ"ש בשבת קד ע"א. וכאשר דבק לרע, היפך שתחלה היה במדרגת ברכה כנ"ל, הברכה המשכה, עתה דבק בבחינת כזב, מעין המכזב מימיו. כזב, כב-ז. ואזי נופל ממדרגת מח ולב למדרגת כבד, שכולו דם, כבד, כב-ד. כי המח והלב מקום המחשבה ששם חושבים באותיות, וכאשר חוטא מכח נפשו הבהמית שעיקר מקום גילויה בכבד, נדבק ברוח שטות, שהרי אמרו אין אדם חוטא אא"כ נכנסה בו רוח שטות. ואזי נופל מאותיות המחשבה לכבד, כנ"ל. וזהו כח כבדות שמורידו. כבד אף מלשון כבוד, שנפל הכבוד ע"י כבדות לתתא.

ואזי כאשר נתעוררה נפשו לזכך ולעלות נפשו, נצרך טהרה, בבחינת כיבוש הרע, כבש, כב-ש. ומביא כבשה לטהרתו, כי נצרך לכבוש את הזוהמא

ב-י

כדרך שיצאו מיעקב. וכשם שחל ריב בין י"ב שבטים הללו, כן חל פרוד וריב בין י"ב כוחות הגנוזים ביוסף. ואזי מדתו של יוסף אות ברית קדש, ברית יב-תר, נעשה בה הפרת ברית, מלשון פרוור. ולכך כתיב ויפוזו מבין זרועי ידי, שיצאו י' טיפין ממנו כמ"ש (סוטה שם) ועי"כ נחסר י' מן י"ב, ונתפרדה החבילה. ואילו היה עומד בנסיון בשלמות היה בבחינת אביר בשלמות, אביר, יב-אר. וכחו זה של יוסף נגלה בגביע שלו, גביע, יב-עג. ולכך הטמין גביע זה באמתחת אחיו, לרמוז להם על אחדות י"ב זו שנפגמה. ובפרטות הטמין באמתחת בנימין. יב-נימן, כנ"ל, שהוא המשלים לי"ב. שכשם שבפרוד בין יוסף והאחים נשאר חיבור של ב', יוסף ובנימין, שלא היה כלל במכירתו. כן אצל יוסף עצמו, מתוך י"ב נשאר ב', מנשה ואפרים.

ומכח כך חזרו ונתחברו יוסף ויהודה, ויגש אליו יהודה. ויהודה נמשל ללביא, וכמ"ש (בראשית מט, ט) וכלביא מי יקימנו. לביא, יב-לא. כי חיבור י"ב מושרש חיבור של שנים שמתפשט עד י"ב. ושוורש חיבור זה הוא יוסף ויהודה, תרי משיחין כנודע. וכן חיבור יוסף ובנימין, משכן ומקדש שבחלקם, ואז החל להאיר אור התיקון להאיר י"ב צרופים אלו כביצה הגודלת. ונודע, ביצה ר"ת י"ב צרופי הוי"ה. וגילוי זה נתגלה בליל פסח, בשתיית יין, שמקורו, יקב, יב-ק. וכיעקב בים סוף, שנקרע לי"ב גזרים. ואח"כ כתיב וישב הים לאיתנו. ישב, יב-ש.

שרשי התיבות המרכיבות מאמר זה: אבוי, אביב, אבידה, אביגיל, אבידן, אביהו, אביו, אביון, אביחיל, אבימלך, אבינדב, אבינעם, אביאסף, אבינור, אביעד, אביעזר, אביר, אבישג, אבישוע, אבישי, אביתר, אהליאב, אויב, איבה, אחיטוב, איוב, אלישבע, בהר, ביצה, בית, ביתן, בינה, בנין, בנימין, בריח, ברית, גביע, גביר, גבריאלי, דביר, ישב, נביא, סביב, רביעי, ריב, תשבי, חביון, יבוס, יכלת, יבש, יואב, יובב, יובל, יקב, שבי, כובי, צבי, לביא, נביות, סנחריב, עיבל, עכביש, עמינדב, רבית, שיבה, בי, בין, בירה, בכי, בלימה, בליעל.

הנה ברא השי"ת את עולמו בששת ימים, וכשם שהדבר קיים בזמן כן קיים בעולם, שצורתו ששה צדדים. ונודע ששה צדדים יש להם י"ב גבולי אלכסון (כמ"ש בספר יצירה) ואלו הם הקוים המחברים את ששת הצדדים. והוא הכח המקיים את צורת העולם. והם הם גבולות עולם, בחינת בלימה, יב - למה, בלום, וכח הבלימה הוא הוא גבולות עולם. והפורץ גבולות אלו נקרא בליעל, בי - לעל, היינו פורץ שורש צורת הבריאה. וזהו בחינת בית, כדכתיב בחכמה יבנה בית. ובית גדול נקרא בירה, בי - רה. ויש את צורת הבית ששה צדדים. ויש את כח החיבור. בפעולה, ובתוצאה. בפעולה, יבנה, בנין. יב-ן. מכח י"ב קוים מחבר את ששת צדדיו. ומכח כך עומד הבית על עומדו. בית, יב-ת. (ועיין ס"י פ"ה בהרחבה להקבלת מדרגת י"ב). ושוורש בנין הבית, כבינה, כמ"ש ויבן את הצלע, ואמרו חז"ל שהוא לשון בנין ולשון בינה. בי - נה. ובין י"ב הללו יש חילוקים, וזהו בין, בי - ן, והיינו, חילוק מה בין כל אחד מי"ב הללו. אולם בחורבן הבית, בית המקדש, יש בכי, בי - כ.

וכן הדבר אמור במערכת יום וליילה, שכל אחד י"ב שעות, קוים המחברים את היום, וקוים המחברים את הלילה. וכן במערכת השנה י"ב חודש. ותחלת חדש האביב. אב - יב.

וכשם שהדבר אמור במערכת זמן ומקום, כן הדבר אמור במערכת נפש של כללות האומה, י"ב שבטים, ושוורש לבסוף, בנימין, יב-נימן. כי הוא המשלים לי"ב. וכן הוא בחושי הנפש (עיין ס"י שם). וכאשר י"ב שבטים אלו נחסר בהם שלמות הארת י"ב קוי חיבור אלו בשלמות, נעשה מי"ב אלו ריב, יב-ר. והכח לקלקול זה כמ"ש וישנאו אותו, ובפרטות נעשו לו לאויבים. אויב, יב-א. ואזי נעשה יוסף אביון, יב-און. ואזי נמכר יוסף וניתן בשבי, שבי, יב-ש. ואזי הארתו של יוסף, אור זרוע לצדיק נעלם בחביון עוזו. חבוי, יב-חו. ונעשה אבידה, יב-אדה. ובזה יבש מעינו, אות ברית קדש. יבש. יב -ש.

ואזי כשם שנגלה בכללות בניו של יעקב שהוא בבחינת הבריה התיכון בריח - יב - חר, י"ב שבטים, כן נגלה ביוסף אות ברית קודש כמ"ש (סוטה לו ע"ב) שהיה ראוי לצאת ממנו י"ב שבטים אילולי חטא,

ב-ה

אבדה, משל לאדם שאבדה לו אבידה, כמ"ש בקדושין (ב ע"ב). ואכלו חוה ואדה"ר מעץ הדעת, ומאכל זה ירד לקבה, ק-בה. וירד מדרגת תנובה, תנו-בה, לדין של קבה דקלקול. ולכך בשעה שמת מכיוון שאכילתו אינה מתקנת נעשה כנבלה המסרחת, נבלה, נל-בה.

ונודע ששורש פגם חוה, בפגם הלבנה שאמרה א"א לשני מלכים לשמש בכתר אחד. לבנה, לן-בה. ואחר י' דורות נעשה תוקף של דין, מבול. וההצלה מן הדין לנח וב"ב נעשה ע"י התבה, ת-בה. ומעין כך אצל משה (נח שורש למשה כנודע, מן המים משיתוהו, מן מימי המבול) והשורש לכך תחלה תהו, חורבן, מימי המבול, ואח"כ בהו, בה-ו, תיקון, ולצורך ההצלה עלתה התיבה של נח לגובה, גו-בה.

ושורש הקלקול חטא הלשון, מוציא דיבה, די-בה. ומעין כך במרגלים שהוציאו דבת א"י. ועל כך אמרו חז"ל, אתם בכיתם בכי של חנם וכ"ו. בכה, כ-בה.

וחוזר עמלק ומעורר כח של דין זה, ולכך עלה משה ראש הגבעה, גע-בה. וזהו בכדי למתק את החובה, חו-בה. וכן המן מזרעו של עמלק, נתקן ע"י חרבונו, חרו-בה.

וכאשר מתמתק הדין מתהפך לאהב אבה, א-בה, גילוי אהבה, גילוי אלופו של עולם בדין. וגילוי זה היה במשכן שנתנן בנדבה, דן-בה, ונתקן הדין, ע"י אהליאב, אליא-בה. ושם מבין הכרובים נתגלה נבואה, און-בה. ובעיקר למשה הנקרא טוביה, טוי-בה. ובדין דתיקון נעשה בהק, בה - ק, הארה. ויתר על כן, בהר, בה - ר, בהרת, לשון בהירות.

שרשי התיבות המרכיבות מאמר זה: אבה, אהב, בהלה, אביהו, אהליהב, אהלימה, איבה, ארכה, ארבעה, בינה, בהרת, בהמה, ברכה, בה, בהיר, הבל, בהו, בהן, בהק, בנה, בוש, זהב, בלהה, בלהות, להב, לבנה, מרכבה, נדבה, בניו, ערבה, תבה, בתולה, בתיה, גבה, גבורה, גבעה, דבה, דבורה, דבלה, אבדה, הב, הבא, היטב, נבלה, הסב, שביה, בכה, הבטה, טוביה, נקבה, מצבה, נבואה, מריבה, רהב, חובה, חרבונוה, יבשה, כתובה, טובה, סיבה, קיבה, תנובה, בירה, בלה, בלימה.

נודע שבימים ב-ה, יש בהם תוקף של דין. ולכך ב"ד יושבים בימים אלו. וכח הדין מגביל, דין, די - נ. וזהו בלימה, בה - לים, כח עצירה, בלום. והוא מושרש במדת הגבורה, גבורה ב-ה-גור. (ובדקות רמזו בה ר"ת של ג' חלקי דין, בינה ב, גבורה ג, הוד - ה). וביסודות שורש הדין מיסוד האש. שכאשר האש בתוקפה מתגלה להב, ל-הב, וצורת הארתה באופן של בהל, בה - ל, ותולדתה שמבלה, בה - ל. ומדת הדין בקו שמאל, מקום הנקבה, נקבה, נק-בה. ונודע זכר, בחינת נתינה, נקבה בחינת קבלה, קל - בה. והמבקש לקבל אומר הב-תן. בחינת זהב, זה-הב. ובחינת נקבה זו נגלת בפרט בבלהה, בה - לה.

ואמרו חז"ל בנדה, בינה יתירה ניתנה באשה. בינה, ין-בה. וכאשר בראה הקב"ה א"ל, היי צנועה, ושורש הצניעות מדת הבושה, בה-שו. ומתחלה נקראת בתולה, בת-תול. והכח המצרפם של הזכר והנקבה נקרא כתובה (כתב-וה. וכן) בה-כתו. ולכך אמרו לית כתובה דלית בה תיגרא, כי שורש הדין יוצר תיגרא, מריבה, מרי-בה. אולם אסור לקדש אשה קודם שיראנה שמא ימצא בה דבר מגונה ותתגנה עליו. ולכך נצרך תחלה הבטה, הט-בה. וחשש זה יוצא לפועל בדקות בכל נישואין, ולכך יש תיגרא בפועל כנ"ל. וכאשר ח"ו מריבה זו יוצאת לפועל ממש נעשה איבה, אי-בה, בחינת איבה אשית בינך ובין זרעה.

וכח דין זה כאשר יוצא לפועל תולדתו צער ובכיה, בה - כי. וכן יוצר בהלה. בה-לה. אולם אצל נוק' דתיקון, רחל, שהיא עיקרו של בית, ובית גדול נקרא בירה, בה - יר, ונתהפך בהלה לבללה שפחתה. אולם אצל חוה נתגלה איבה כנ"ל, ולכך יצא הבל הבל-ל, ונהרג ע"י קין, דין דקלקול. וכאשר כח דין יוצא לפועל בקלקול גמור שנהפך מענג (אהבה כדלהלן) לנגע, נעשה בהרת, בה - רת, שהוא ממראה נגעים. היפך בהיר, בה - יר, וכן בהק, בה -ק, הארה.

והוא מדרגת הרשעים שאין בהם תורה ומצות, בבחינת ערבה, רע-בה. וזו ירידת אדם למדרגת בהמה, בה-מ"ה, מ"ה גימ' אדם, שנפל מדרגת אדם למדרגת בהמה, נמשל ככהמות נדמו. שנאבד מדרגת אדם. אבדה אד-בה. וראשית הקלקול התחיל באשה שנפתתה לעצת נחש, מפני שנקראת

כ-י

כאשר, אף כאן כי תשבוע וכו', ואם יאמר חביבי, עוד יש שמוש ללשון כי, שהרי רובן משמשי בלשון אשר, כגון כי טוב העץ, כי טוב הוא וכו', כל אלה בכלל לשון שמוש של אם הם, שיש אם משמש בלשון אשר, עיי"ש בהרחבה. ועיין חשק שלמה (השורשים, אות א - אך).

וטעם הדבר שצירוף זה של י-כ משמש בריבוי לשונות, כי באמת אין יש אלא עשרה אותיות, מאל"ף עד יו"ד, ומכאן ואילך מאות כ' זהו הכפלה, ב-כ, ג-ל, ד-מ, וכן על זה הדרך. כי כל אות של עשירות היא דומה ליחידות המקבילים לה.

ולכך תחילת ריבוי זה באות כ', מלשון כ' הדמיון כנודע. כי מכאן ואילך כל האותיות אינם עצמיות אלא דומות למקבילים.

וכן מתחלף ל י - ך, לשון הכאה, ותולדתו בכי, יך - ב.

שרשי התיבות המרכיבות מאמר זה: זכריה, זכי, חניך, יהויכין, יהוכל, יוכבד, יכל, יכניה, יכין, יכניה, יסכה, ירך, כביר, כושי, כזבי, חשיכה, כימה, כיס, כיור, כלי, כפיר, כלי, כליה, כליון, כליל, כתית, כנעני, כנעניה, כסוי, כסיל, כרית, כשדים, כשפים, כתים, מלכיאל, היכל, יששכר, כידור, לכיש, תיכון, כרי, מיכה, מכיר, מרדכי, נכרי, שכוי, שכניה, מדריך, מיכאל, מיכה, מיכל, אכיש, מכי, מלאכי, מלכיה, מלכיש, בכי, רכיל, שכיר, איכה, אכזרי, אנכי, כזיב, משכיות, כידון, כיור, בכיס, כישור, חכילה, כרכמיש, כשיל, ברכיה, דכאי, בכרי, דוכיפת, בכרמיל, הכי, שכירה, אכזיב, כידון כתליש, יסמכיהו, כימה, תכיים, כנניה, כרמיל, לכילי, אחימלך, מלכיאל, פיכל, שכניה, ירך, תכריך, אבימלך, אחיסמך, איך, אלימלך, חיך, מיסך.

כי - אמרו חז"ל (ר"ה, ג, ע"א) דאמר ר"ל, כי משמש בד' לשונות, אי-דילמא-אלא-דהא. ועיין שפתי חכמים (שמות, כג, לג) ד"כ"י" זה, משמש בלשון אי, דהיינו "אם", דמצינו בכמה מקומות דאם משמש בלשון אשר, כמו ואם תקריב וגו', עכ"ל. ועיין עוד בדבריו (בראשית, כד, לג).

ועיין חזקוני (בראשית, יח, טו) וז"ל, "כי" יראה - יש מפרשים, כל כי שבתורה מתורגם "ארי", שהרי כמו שתיבת כי בלשון עברי משמש בארבע לשונות, וכו', הרי חמש לשונות בתיבת כי, עיי"ש.

ועיין רש"י (תענית, ט, ע"א) וז"ל, כי משמש ארבע לשונות אי דלמא אלא דהא - כל מקום שצריך לדרוש "כי", בין לענין דרשה בין למשמעות המקרא, תוכל לשנותו באחד מהני ארבע לשונות, דלשון כי משמע בכולם, וכן וכד וברם וארי, בכלל הני ארבע הן, עיי"ש. ועיין עוד בדברי רש"י (תשובות, סימן רנא) וז"ל, לפי דברי שאילתו הבנתי שכך קבל, "כי" מתרגם בתורה בתרגום אונקלוס בד' לשונות, ופרשו לו ד' שאחזו המתרגמין בהם, וכו'. כבר עברו עשרים שנה שאיני מפרשם בתרגומו של אונקלוס, שהוקשתי בה למה לא מנה: ארי, כד, ברם, וכו', ואני אומר, כולן מתורגמין לשון ארי, וכאשר יהפוך כי בלשון עברית, כן יהפוך ארי בלשון ארמית ארבעתן, ור' שמעון בן לקיש בא ללמד על שימוש משמען לפשטן ולומר לך, יש כי הבא ליתן טעם, ויש כי לסתור דבר וליישב דבר, ויש כי משמש לשון תלוי וכו', ויש כי שהוא תמיה, וסוף שמוש משמע להיות פן, כגון כי תאמר בלבבך, וכו'. דבר יוצרינו כפטיש יפוצץ סלע יוצא לכמה טעמים, וכו'. ועוד למדנו, שכי משמש תלוי, ככל אם שבתורה. ועל זו סמך רב אמי לומר כל שבועה שהדיינין משבעין אותה אין בה משום שבועת ביטוי שנאמר כי תשבוע, מעצמה כלומר אם תשבוע, וכו', ורוב כי שבתורה המשמשי מקום

ב-ה

ותמה אי-כה, אשא לבבי טרחכם, שהשכינה לבדה נושאת משאת בני"ל לכפר עונותם. ועיי"ש עוד ביאור באיכה ישבה בדד, שהשכינה נקראת כה ישבה בדד מבעלה.

ובחינת כה זה דקלוקל הוא שורש הכלמה, מל-כה. היפך חכמת אדם תאיר פניו, חכמה, חמ-כה, נעשה בפניו כלמה. וזהו היפך חכמה, כסלה, סל-כה. וכן קלקול בבחינת פצוע דכה. ד-כה. שנפסק ממנו מקור השפע, מקור הברכה. בר-כה, כנ"ל.

ובתיקון זהו שורש כהונה, כהן, כה-ן. וכתוב בהם (במדבר, ו, כג) כה תברכו את בני ישראל אמור להם יברכך ה' וגו'. שהוא שורש גילוי שכינה, שני-כה. ב' פעמים כה עולה נ', וזהו כהן, כה-ן, ודו"ק. ואמרו (סוטה, לג, ע"ב) כל מקום שנאמר כה וכו' אינו אלא לשה"ק. שהוא שורש לשון של ברכה.

ותיקון קלקול כה נעשה ביוה"כ שהוא זמן כפרה, פר-כה. ושלמותו בחג הסוכות, סוכה, סו-כה. ויום הכיפורים כפורים. ובפורים נגלה ונהפוך הוא. הפך, פ-כה. שהופך כה דקלוקל לכה דתיקון. ומתקן שורש הקלקול של כפה עליהם הר כגיגית שאיכא מודעא רבה לאורייתא. כפה, פ-כה. והפך את הכפה. כפה - הפך.

שרשי התיבות המרכיבות מאמר זה: איכה, כהן, ברכה, באכה, כה, היכל, הכנה, חכמה, דבורה, כינה, כלמה, מכוה, מלכה, מכפלה, סוכה, דכה, אכילה, הכל, הכרה, הכן, הלך, הפך, כנה, זכריהו, זכה, חכה, הכה, כויה, כפרה, כפה, כסלה, הכיש, לשכה, רכה, שכולה, שכינה, הנך, הך, יסכה, בכה.

כתיב (בראשית, יא, כט) ויקח אברהם ונחור להם נשים, שם אשת אברהם שרי, ושם אשת נחור מלכה בת הרן אבי מלכה אבי יסכה. מלכה, מל-כה. יסכה, יס-כה. וכאן הושרש כה דקלוקל, אשת נחור, אותיות חרון, כנודע. וזה כה דקלוקל, בחינת הך-כה, לשון הכאה. ולהיפך כה דתיקון בחינת יסכה, בחינת ברכה, בר-כה. והשורש יום בריאת העולם כ"ה, אלול או אדר.

והנה שורש כה דקלוקל במה שכתוב (שם, ג, ט) ויקרא ה' אלקים אל האדם ויאמר לו איכה. אי-כה. והוא השורש לאיכה ישבה בדד, שבספר איכה, כמ"ש (זוהר, בראשית, כט, ע"א) וה"ד איכה ישבה בדד, א"י כ"ה. ושם (תרומה, קמג, ע"ב) אמרו השיב אחור ימינו מפני אויב (איכה, ב, ג) כדין כוס של ברכה אתיהיב בשמאלא, כיוון דאתיהיב בשמאלא שריאו עלאי ותתאי למפתח עליה קינה, ומאי קאמרי איכה, א"י-כ"ה (ונתקלקל ברכה, בר-כה, כנ"ל) וכו', וכד ימינא לא אשתכח רתחא דשמאלא נפיש (בחינת נחור - חרון) ולא שכיך ולא אוטיב ולא חדי, כדין איכה, אי-כה, כוס של ברכה מה תהא עליה. וזמן אמירת איכה, הוא בזמן של בכיה, בה - כי.

ואמרו (לקח טוב, איכה, א, א) איכה, אמר ירמיהו הנביא, אי-כה, איה הבטחה שאמר השם לאברהם אבינו (בראשית, טו, ה) הבט נא השמימה וספור הכוכבים אם תוכל לספר אתם, ויאמר לו כה יהיה זרעך. אי-כה שנאמר ליעקב אבינו (שמות, יט, ג) כה תאמר לבית יעקב.

ובתולדות יעקב יוסף (דברים) כתב, ואמר איכה אשא לבבדי טרחכם וגו', וי"ל השכינה הנקרא כה,

י-ה

ביה ואיבה אשית בינך ובין זרעה. איבה, אב-יה. ואזי אמר הקב"ה לאדה"ר "איכה", אך-יה. לשון הכאה. ולהיפך מצד האדם - הנבראים, נשאלת כלפי הקב"ה שאלת איה מקום כבודו להעריצו. איה, א-יה.

ושורש תיקון זה של פגם האשה שגרמה מיתה לעולם, מיתה, מת-יה. נתקן כידוע במלך השמיני שלך מלך אדום הדר, שלא כתוב בו מיתה, וכתוב את שם אשתו, מהיטבאל, מטבאל-יה. ועיקר התיקון בשרה, הנקראת יסכה, סך-יה. שהכל שחין ביופיה, שיחה, שח-יה.

ונמשך תיקון זה ונגלה אצל משה הנקרא טוביה, טוב-יה. וכל הצלתו ע"י בתיה בת פרעה. בתיה, בת-יה, שהצילתו מן המים, מימי היאר. וכנגד כך אמר משה וכל ישראל שירה בקריאת ים סוף, נס הצלתו במים. שירה, שר-יה. ומה ראה הים וינס, ראה ארונו של יוסף. שפעמים נקרא יהוסף, "עדות ביהוסף". יה-סוף. וכן יתוקן לעת"ל ע"י מבשר הגאולה, אליהו, אלו-יה.

שרשי התיבות המרכיבות מאמר זה: אלהים, יהי, היה, היתה, לילה, יבשה, והיה, שניהם, הגיד, איבה, אביהוא, אדניהו, אהליאב, אהליבמה, אוריה, אזניה, אחיה, איה, איכה, איפה, אימה, אישה, אליה, אליהו, אליהוא, אמציה, אניה, אריה, בינה, דינה, היכל, בהיר, הרים, יהודי, יהודה, יהונתן, יהוסף, יראה, נהי, צהרים, ציה, קריה, בריה, בתיה, הוי, חידה, חיה, היא, הידד, יונה, הין, הלל, הכי, הנני, בנייה, זרחיה, זבדיה, חוילה, חזקיה, חלילה, חירה, חמיה, חניניה, חנניה, חסידה, טוביה, יסכה, לישא, מהיטבאל, מידה, מיכה, מתתיהו, מתניה, נריה, עדיה, עוזיהו, פלילה, צידה, קינה, שירה, ראה, שירה, שיחה, תושיה, יה-וה, מיתה, בירה, בינה, בלימה.

י-ה. שורשו בשם הוי"ה, יה - וה, ומתפשט לשם אלהים, אלם-יה. ושם נעלם, ונעשה י - ה כאלם. וזהו בלימה, יה - בלם, והיינו בלם את י - ה. ושם השורש לעולמות לשון העלם. וע"י שם זה הושרשו העולמות, כמ"ש חז"ל כי ביה-הוי"ה צור עולמים, עוה"ז נברא באות ה', ועוה"ב באות י'. ותכלית הבריאה, להיות לו דירה בתחתונים, בחינת היכל ה'. היכל, הי-כל. ועוה"ז נקרא בירה, בר - יה. ודבר זה הושרש ע"י התורה הנקראת תושיה, תוש-יה. ונגלה בעיקר בישראל הנקראים יהודי. יה-ודי.

והנה עולם הוא בחינת גבול, היפך הא"ס שאין לו גבול. וגדר הגבול, מידה, יה-מד. מדידה של י-ה. והבריאה נבראה ע"י עשרה מאמרות שאמר יהיה אור, יהי רקיע וכו'. יהי, אותיות י-ה-י. והדבר הראשון שנברא במפורש בקרא ע"י יהי, הוא אור, יהי אור, ועליו נאמר וירא אלהים את האור כי טוב. ראה, רא-יה. ואמרו רבותינו שאינו אור חדש, אלא אור שהיה, אור א"ס, נמשך לתוך הבריאה. היה, ה-י-ה. ואזי נאמר ויבדל בין האור ובין החושך ויקרא אלהים לאור יום ולחשך קרא לילה. לילה, לל-יה. והיום עיקרו י', והלילה עיקרו ה'.

ואיש עיקרו י', איש, אש-י. ואשה עיקרה ה', אש-ה, כמ"ש חז"ל. ואמרו חז"ל, בינה יתירה ניתנה לאשה, בן יה. וחטאו ואכלו מעץ הדעת. אכילה, אכל-יה, כנודע. ואשה ראשונה תחלה נקראת חיה, ח-יה, והיה לה בינה יתירה. בינה, בן-יה. ואח"כ חוה, כי בחטאה איבדה את שורש אות יו"ד שבקרבנה, כי קודם החטא היה להם יראה, יה-רא, והיה להם אימה, אם-יה, וזהו בפרטות לנקבה שהיא בחינת אם. ואזי נתקללו אדה"ר, חוה, ונחש. וכתוב

מדור קבלה

בלבביפדיה קבלה
בכיה
מילון ערכים בקבלה
בכי

בלבביפדיה קבלה

נביה

אור א"ס

אמרו במדרש (הובא הרבה ברבותינו, כגון עבודת הקודש ח"ב, פרק טז, ועוד) וכן אמר דוד ה' צלך על יד ימינך, מהו ה' צלך, כצלך, מה צלך אם אתה משחק לו הוא משחק לך, ואם אתה בוכה לו הוא בוכה כנגדך וכו', אף הקב"ה ה' צלך וכו', מהו אהיה אשר אהיה, כשם שאתה הווה עמי כך אני הוה עמך. ולהיפך כתב בעמק המלך (שער טז, פרק לד) וז"ל, ובודאי כל מי ששומע בכיית השכינה הוא בוכה, עכ"ל.

צמצום

מצרים, מיצר-ים. צמצום. וכתוב (בראשית, מה, ב) ויתן את קולו וישמעו מצרים וישמע בת פרעה. חלל. וכתוב (ירמיה, ח, כג) ואבכה יומם ולילה את חללי בת עמי. הסתרה. וכתוב (ירמיה, יג, יז) במסתרים תבכה נפשי. ועיין מגן דוד (אות ב).

קו

אמרו (חגיגה, ד, ע"ב) ר' אמי כי מטי להאי קרא בכי, יתן בעפר פיהו אולי יש תקוה. וזהו בכי של תקוה - קו.

עיגולים

עגל. ואמרו (ברכות, יח, ע"ב) מ"ט קא בכית, א"ל דלעגל קא אתית. וברש"י שם, במהרה תקבר. ובעומק מעשה העגל השיב מיתה לישראל, אכן כאדם תמותון, והוא שורש הבכי. ובתיקון, גלות, שאחריה גאולה, גל-א, תיקון הגלות. וכמ"ש בזוה"ק (תיקונים, כו, ע"ב) איהו בבכי יבוא, בזכות בכיה דיליה יתכנשון מן גלותא. וכן אמרו שם, מיד דייתי בכיה וכו', שאז יקוים עני ורוכב על החמור. ועיין גר"א שם (תיקון י"א מתיקונים אחרונים).

יושר

כתוב (הושע, יב, ה) "וישר" אל מלאך ויכל בכה ויתחנן לו וגו'. ועיין חולין (צב, ע"א).

ג' קוים. ואמרו (מו"ק, כז, ע"ב) שלשה ימים לבכי. ועל משה אמרו חז"ל ששמים וארץ בכו עליו במותו, וארץ אמרה וישר באדם אין. ובפרקי דר"א (פרק לז) אמרו, כשאמר סמא"ל לשרה שנשחט יצחק התחילה בוכה ומיללת, בכתה ג' בכיות כנגד ג' תקיעות, ג' יללות כנגד ג' יבבות.

שערות

עשו איש שעיר. וכתוב (בראשית, כז, לח) וישא עשו את קולו ויבך. וכן לאה שהיה חלקה לעשו היתה בוכה, כמ"ש ביש נוחלין. ועיין עץ חיים (שער לח, פ"ב, מ"ת).

אזן

בכי פעמים נוסף לו השמעת קול, כמ"ש גבי יעקב (בראשית, כט, יא) וישא את קולו ויבך. וכן גבי עשו (שם, כז, לח). ועיין ליקוטי מוהר"ן (תורה ל) וז"ל, ויבך - שהיה הקול נבכה, קול נמוך של בכיה, עכ"ל.

וכתוב (במדבר, יא, יח) כי בכיתם באזני ה' לאמר מי יאכילנו בשר. וכתוב (ישעיה, סה, יט) ולא ישמע בה עוד קול בכי. וכתוב (ירמיה, לא, טו) מנעי קולך מבכי. וכתב בשער רוה"ק וז"ל, הבכיה היא קול המיית הבוכה וצועק, שכן ל"ז (גימט' בכיה) הוא הבל כמפורסם, עכ"ל. והוא בחינת הבל היוצא מאח"פ, ודו"ק.

חוטם

כתוב (תהלים, ל, ו) כי רגע באפו חיים ברצונו בערב ילין בכי ולבקר רנה. ועיין פע"ח (שער הזמירות, פ"ב). וכתוב (במדבר, יא, י) וישמע משה את העם בוכה למשפחותיו איש לפתח אהלו ויחר אף ה' מאוד ובעיני משה רע.

וכאשר נתקן, "חיים ברצונו" (תהלים, ל, ו), "ולבקר רנה" (שם), אזי נהפך בכי של עצבות וכעס לשמחה. וכן כל אדם העומד בניסיון וגמנע להכעיס את הבורא מעורר בכי של שמחה. עיין ספר הפליאה (ד"ה וראה אתה בני דבר גדול).

ותקרא את אם הילד, שהיתה בוכה, הה"ד קול ברמה נשמע נהי בכי תמרורים רחל מבכה על בניה וגו', הוא בוכה, ואם הילד היא בוכה.

ז"א

י"ב גבולי אלכסון שורש ל"ב שבטים. וכתוב (בראשית, ג, יז) כה תאמרו ליוסף אנא שא נא פשע אחיך וחתאתם וגו' ויבך יוסף בדברים אליו. ז"א בבחינת נער. וכתוב (שמות, ב, ו) והנה נער בוכה. ועיין סוטה (יב, ע"ב).

חיבור ז"ן. ואמרו (שבת, קל, ע"א) וכל מצוה שקבלו עליה בקטטה, כגון עריות, דכתיב וישמע משה את העם בכה למשפחתיו, על עסקי משפחותיו, עדיין עושין אותה בקטטה, דליכא כתובה דלא רמו בה תיגרא. וביומא (ע"ה, ע"א) הוסיפו, שנאסרו להם לשכב אצלם. וכבר אמרו חז"ל, מוציא אסירים בכושרות, לא זכו בבכי, זכו בשירות.

עיין ליקוטי מוהר"ן (ח"ב, תורה ל) וז"ל, בכיה ר"ת בני ישראל כחול הים, עכ"ל, עיי"ש.

נוק'

רחל. וכתוב (ירמיה, לא, יד) קול ברמה נשמע נהי בכי תמרורים.

אלמנה. וכתוב (תהלים, עח, סד) ואלמנתי לא תבכנה. וכתוב (רות, א, ט) ותשאנה קולן ותבכנה. בתולה. וכתוב (שופטים, יא, לו) ואבכה על בתולי. ואמרו (נדרים, סו, ע"א) בכה ר' ישמעאל ואמר, בנות ישראל נאות הן, אלא שהעניות מנוולתן.

בית. ובכי על הבית שנחרב. וכמ"ש (סנהדרין, קד, ע"ב) בכה תבכה בלילה, שתי בכיות הללו למה, אמר רב א"ר יוחנן, אחד על מקדש ראשון ואחד על מקדש שני.

כתר

י"ג מדות רחמים. ואמרו (שבת, קה, ע"ב) שכל הבוכה על אדם כשר מוחלין לו על כל עונותיו. ועיין מו"ק (כה, ע"א).

חכמה

כבוד. ואמרו (מו"ק, כה, ע"א) שכל הבוכה ומתאבל על אדם כשר מוחלין לו על כל עונותיו, בשביל כבוד שעשה לו. בכים, ר"ת ברוך כבוד ה' ממקומו. כ"כ בלימודי אצילות.

עיין באור תורה (ליקוטים) בהרחבה סוד בכיה בסדו דמעות דנחתין לימא רבה דחכמתא (כמ"ש בזהר), ואז העינים מתהפכין לחוירין, עיי"ש. ועיין

דיקנא חפאי על או"א, כנגד אח"פ כנודע. ועיין עמק המלך (הקדמה שלישית, פ"ד, ועוד) שהאריז"ל היה בוכה להשיג ד"ת כמנין שערות זקנו.

פה

כתיב (בראשית, כט, יא) וישק יעקב לרחל וישא את קולו ויבך. וכן כתיב (שם, ג, א) ויפל יוסף על "פני" אביו ויבך עליו וישק לו.

אכילה. וכתוב (תהלים, קב, י) כי אפר כלחם אכלתי ושקוי בבכי מסכתי. ועיין ליקוטי מוהר"ן (תורה רס"ב).

תפלה. וכתב בכתבי רמ"מ משקלוב (ליקוטים, עמ' ת) וז"ל, הדמעה הוא טוב לתפלה, בסוד הגדול מבכי נהרות חבש (איוב, כח), ומחמת זה הוקבע בכי למתק את הבכי הרע שהיו מבכות בתמוז, עכ"ל.

עינים - שבירה

שבר - בשר. וכתוב (במדבר, יא, יח) כי בכיתם באזני ה' לאמר מי יאכילנו בשר.

וכן בכי על מת - שבירה - מיתה. ואמרו בזוהר חדש (מדרש הנעלם, כב, ע"ב) כשיצא נח מן התיבה פתח עיניו וראה את כל העולם כולו חרב, התחיל בוכה על העולם וכו'. ונגלה חורבן בת"ב, ועליו אמרו (תענית, כט) אתם בכיתם בכיה של חנם, אני אקבע לכם בכיה לדורות.

עתיק

העתקה יוצרת או בכי של שמחה או בכי של עצב.

אריך

אריך לשון "רוך", רכות. וכתב הרמח"ל באדיר במרום, וז"ל, בכיה של שמחה ושל דבקות המשך מרוך הלב שנעשה לב בשר, עכ"ל.

אבא

אב הבוכה על בנו, כיעקב על יוסף. וכן בן הבוכה על אביו כיוסף. וכמ"ש בזוה"ק (ח"ב, יב, ע"ב) כבא דבכי קמי אבוא.

כתיב (דברים, כא, יג) ובכתה את אביה ואת אמה ירח ימים.

אמא

שם ס"ג כנודע, והוא מדרגת חנה גימט' ס"ג, כנודע. ועליה כתיב (שמואל, א, א) ותבכה ולא תאכל. וכתב בשער הכוונות (דרושי תיקון חצות, דרוש א) וז"ל, מילוי הוי"ה דס"ג שהוא בגימט' ל"ז, כמנין בכיה, עכ"ל, עיי"ש. ועיין זוה"ק (ח"ב, יב, ע"ב)

וכתב הרמ"ז (דברים) וז"ל, דע שמדרגת משה היתה בתחילה של מט"ט, דאתמר ביה והנה נער בוכה, וכן משה נוטריקון מט"ט שר הפנים, עכ"ל. ועיין מגלה עמוקות (ואתחנן, אופן קע"ו). ושורש הדברים בשער הפסוקים (בהעלותך).

חסד

חסד דקלקול, פסולת דאברהם, ישמעאל. וכתוב (בראשית, כא, טז) גבי הגר ביחס לישמעאל, אל אראה במות הילד ותשב ותשא את קלה ותבך. מדת גדול. וכתוב (שופטים, כא, ב) ויבכו בכי גדול. וכתוב (שמואל, ב, יג, לו) בכו בכי גדול מאוד. וכן גביה חזקיהו (מלכים, ב, כ, ג).

גבורה

כתב בפע"ח (שער תיקון חצות, פ"ד) וז"ל, ותכוין עד אנה בכיה, כי ציון נגד רחל, וירושלים נגד לאה, ותכוין למתק שניהם מגבורתן, עכ"ל. ועיין טעמי המצות (ויחי) שע"י הדמעות נמתקים ק"כ אלקים באחורי ז"א.

דין. וכתב שם (שער השופר, פ"ה) וז"ל, מי שבוכה אז מעצמו (ביום ר"ה) ומתעורר אז בבכיה גדולה מאליו, כי אותה שעה דנין אותו בב"ד של מעלה ונפשו מרגשת, ולזה בא לו בכיה, עכ"ל. וכן ריב"ז היה בוכה לפני מיתתו מפני פחד הדין, כמ"ש בברכות. ועיין אורחות חיים לרא"ש. ועיין ספר הליקוטים (בשלח).

וכן נער בוכה, נער גימט' ש"כ, בחינת ש"כ דינים, וכמ"ש בעץ חיים. ועיין מגלה עמוקות (ויקרא). וישרש יעקב (ערך משה). ושורש הדברים, עיין עץ חיים (שער כג, פ"ה, מ"ק). ושער ההקדמות (דף מח, ע"א). ועיין סוד לישרים (ח"א, שאלה ג').

תפארת

יעקב. וכתוב (בראשית, כט, יא) וישק יעקב לרחל וישא את קולו ויבך. ושם (מו, כט) ויבך על צואריו. וכתוב (שם, ג, ד) ויעברו ימי בכיתו [של יעקב]. אולם יעוין במדרשים טעם הדבר שיעקב בכה. תורה. ועיין חגיגה (ה, ע"ב) שעל ג' דברים הקב"ה בוכה, על מי שאפשר לו לעסוק בתורה ואינו עוסק, ועל מי שאי אפשר לו לעסוק ועוסק, והוא שורש בכי של שמחה.

נצח

נו"ה, רגלים להלך. וכתוב (ירמיה, מא, ו) הלך הלך ובכה. וכן כתיב (תהלים, קכו, ו) הלוך ילך ובכה. ועיין

ראב"ד (ספ"י, פ"ה, מ"ב) וז"ל, של שמחה מאירה את העינים, ושל בכיה דמעתה מכהה את העינים, עכ"ל.

תינוק כשיוצא לאויר העולם בוכה, מפני שמשכח חכמתו שלמד במעי אמו. כ"כ במדרש ילמדנו. ועיין עבודת הקודש (ח"ב, פרק כג).

בינה

תשובה. וכתוב (יואל, ב, יב) שבו עדי בכל לבבכם ובצום ובכי ובמספד. וכתב בשער תיקוני עוונות (פ"ה) וז"ל, תשובה ר"ת, תענית שק ואפר בכי הספד, עכ"ל. ותמורת שחוק בכיה, כמ"ש בספ"י שחוק - בכיה, ר"ת שב. ועיין זוה"ק (ח"ב, יב, ע"ב) בסוד והנה נער בוכה.

יין, נכנס יין יצא סוד. ואמרו (חגיגה, ג, ע"ב) בכה ר"א ואמר, סוד ה' ליראיו ובריתו להודיעם. ועיין לקוטי תורה לאריז"ל (איכה) וז"ל, אח"כ בכה תבכה, גם על בחינת בינה, עכ"ל.

שמחה. ואמרו בזוה"ק (ח"ג, עה, ע"א) בכיה תקיעא בלבאי מסטרא דא וחדוה תקיעא בלבאי מסטרא דא. ועיין תניא (פרק לד). ועיין ליקוטי מוהר"ן (תורה קעה) במעלת בכיה של שמחה, וכתב שם וז"ל, בכיה ר"ת בשמך יגילון כל היום, עכ"ל, עיי"ש. וכתב באורחות צדיקים (שער כו) בחלקי התשובה שחלקו בכי, וז"ל, וקול בכי (יחשב לפניו ית') כקול שירים משוררים, עכ"ל.

שמחה. וכמ"ש הרמח"ל באדיר במרום וז"ל, בכיה של שמחה ושל דבקות, הנמשך מרוך הלב שנעשה לב בשר. וכתוב (עזרא, ג, יב) ורבים מהכהנים והלויים וראשי האבות הזקנים אשר ראו את הבית הראשון ביסודו זה הבית בעיניהם בכים בקול גדול ורבים בתרועה בשמחה להרים קול (ועיין ברכות, יח, ע"ב; תענית כה, ע"א, ועוד). ויתר על כן יש בכי של שמחה, כר"ע שהיה בוכה בשבת בכי של תענוג. וכגון מ"ש (חגיגה, טו, ע"ב) בכה ואמר רבי, ומה למתגנין בה כך, למשתבחין בה על אחת כמה וכמה. וכן (כתובות, סו, ע"ב) בכה ריב"ז ואמר, אשריכם ישראל. ועוד.

דעת

משה. וכתוב ביה (שמות, ב, ו) והנה נער בוכה. ובמיתתו כתיב (דברים, לד, ח) ויתמו ימי בכי אבל משה. ומיתת משה וקבורתו כנגד בית פעור, ששם כתיב (במדבר, כה, ו) והנה איש מבני ישראל בא ויקרב אל אחיו את המדינית לעיני משה ולעיני כל דעת בני ישראל והמה בכים פתח אהל מועד.

חז"ל (ריש איכה) כדרך הבוכים שבוכים בלילה. אולם בשלוש השבועות יש לבכות אף בחצות יום. ובזוה"ק (זהר חדש, תיקון קדמאה) אמרו, נער בוכה, בו-כה, דאתמר ויפן כה וכה. ונודע שמידת כה בחינת מלכות.

נפש

כתיב (תהלים, סט, יא) ואבכה בצום נפשי. וכתיב (איוב, ל, כב) אם לא בכיתי לקשה יום עגמה נפשי לאביון.

רוח

שברון רוח תולדתו בכי. אמרו בזוה"ק (ח"ג, שג, ע"א) מלה"ד לתינוק כשהוא בוכה וכועס, מה עושין כדי לפייסו, א"ל ר' יהודה מניפין אותו ומנענעים אותו כדי לשתקו, עיי"ש שכך עשה תנופה ללוים.

נשמה

בכי של שמחה שורשו בנשמה. וכמ"ש ברקאנטי (ויחי) וז"ל, ואולי תתגבר עליו אותה השמחה, עד כי יתחדש עליו בכיה רבה ומופלאה, ותבקש נשמתו ונפשו להפרד מגופו, וזו היא מיתת נשיקה, שמורה חיבור הנושק בדבר האהוב לו, כי אז תתחבר נפשו בשכינה, וע"כ תמצא בזוהר לפעמים בגלוי הנסתרות, קם רבי פלוני ובכה, ואולי יתרבה עליו הבכיה עד אסיפת נשמתו, עכ"ל, עיי"ש. ועיין חמדת הימים (שב"ק, פרק יג).

חיה

צדיקים במיתתם קרויים חיים, ובפרט יעקב. וכתב ברקאנטי (ויחי) וז"ל, ואולי יתרבה עליו הבכיה עד אסיפת נשמתו, כמה דאת אמר ויאסוף רגליו אל המטה, עכ"ל. ודו"ק שהוא גילוי חיה, כי הנשמה נאספת לחיה, ולכך נקראים חיים במיתתם כי בהסתלקותם מאיר להם אור החיה, ודו"ק.

יחידה

בנפש יחידה. ובזמן שעה אחת. ואמרו (ע"ז, י, ע"ב) בכה רבי ואמר, יש קונה עולמו בשעה אחת, ויש קונה עולמו בכמה שנים. כשנפל יעקב על צוארי יוסף ובכה, אמרו חז"ל שקרא ק"ש, והיינו יחודא עילאה, ה' אחד. וכן בפסוק (במדבר, כה, ו) והמה בוכים פתח אהל מועד, תרגם יונתן, בכין וקורין את שמע. ועיין ליקוטי מוהר"ן (תורה לו).

ב"ב (קטז, ע"א) ואמר ר' יהודה אמר רב, להולך בלא בן זכר.

כתב בפירוש יראת ה' על שער רוה"ק, וז"ל, נו"ה דאימא ה"ס חב"ד דז"א, ולפיכך ע"י הבכיה מתעורר דעת העליון דז"א הנמשך ע"י פה דאימא, עכ"ל, עיי"ש.

הוד

הוד והדר. ואמרו על ר' עקיבא (ע"ז, כ, ע"א) ואף ר"ע ראה אשת טורנוסרפוס הרשע וכו', בכה, דהאי שופרא בלי עפרא.

ובחגיגה (ה, ע"ב) הקשו, מי איכא בכיה קמיה דקב"ה, והא כתיב הוד והדר לפניו וגו' (דה"י, א, טז, כז), ומשני הא בבתי גואי והא בבתי בראי, עיי"ש. והרי שהבכי סתירה להוד והדר.

יסוד

יוסף. וכתיב (בראשית, לו, לה) ויבך אתו אביו. וכתיב (שם, מב, כד) ויסב מעליהם ויבך. ושם (מג, ל) ויבא החדרה ויבך שמה. זהו גבי אחיו. וכן גבי יוסף ליעקב כתיב (בראשית, נ, א) ויפל יוסף על "פני" אביו ויבך עליו וישק לו. ועיין ספר הליקוטים (ישעיה, לח) בסוד ויבך חזקיהו בכי גדול.

ציון. וכתיב (תהלים, קלז, א) בכינו בזכרנו את ציון. ועיין שער הכוונות (דרושי תיקון חצות, דרוש א). מדת שלום. וכתיב (ישעיה, לג, ז) מלאכי שלום מר יבכיון. וכן מדת שלם. ועיין ספר הפליאה (ד"ה יסוד, ולמה יסוד נקרא צדיק) וז"ל, ולכן נקרא שלם, ומלת שלם מתחלף בא"ת ב"ש בכי, הוא המוליד בכיה ואנחה על רחל מחסרון השפעה, זהו רחל מבכה על בניה, עכ"ל.

מלכות

בנימין, סוד יסוד דנוק' כנודע. וכתיב (בראשית, מה, יד) ויפל על "צוארי" בנימין אחיו ויבך ובנימין בכה על צואריו. ועיין מגילה (טז, ע"ב). מקום. וכתיב (שופטים, ב, ה) ויקראו שם המקום ההוא בכים.

דוד. וכתיב (שמואל, טו, ל) ודוד עולה במעלה הזיתים, עולה ובוכה. ושם (יט, א). ועוד מקראות בתהלים על בכי של דוד.

לילה. ואיתא בספר הליקוטים (וזאת הברכה, ח) וז"ל, אחר שכבר ידעת כי לאה נקראת ליל, ורחל נקראת לילה, אמר בכה, פירוש ב-כה, ב' מדות כ"ה, ראוי שיבכה בלילה, עכ"ל, עיי"ש. וכתב בזוה"ק (ויקהל) שעיקר הבכיה רק בלילה. וכמ"ש

מילון ערכים בקבלה בכי

מקום יש לו לקב"ה שבוכה בו, ומסתרים שמו, והקשו מי איכא בכיה קמיה קב"ה והא כתיב הוד והדר לפניו עוז וחדוה במקומו, ומשני הא בבתי גואי והא בבתי בראי, בבתי גואי מהת"ת ולמעלה דליכא בכיה, הוד והדר לפניו עוז וחדוה במקומו, בבתי בראי, נצח והוד, עכ"ל. ועיין פרדס רימונים (שער ח, פרק יב) בהרחבה.

ואמרו שם בגמ', והכא כתיב (ישעיה, כב, יב) ויקרא ה' צבאות ביום ההוא לבכי ולמספד ולקרחה ולחגור שק, שאני חורבן ביהמ"ק שאפילו מלאכי שלום בכו, שנאמר הן אראלים צעקו חוצה מלאכי שלום מר יבכון. וביאורו כנ"ל בדברי ספר הפליאה, שלם בא"ת ב"ש, בכי. ושלום - שלם, ביסוד. וזהו בכי בנצח - הוד - יסוד, ומלכות. ועיין מגן דוד (אות ב, ד"ה וידע כי כמו) שכתב שבתי בראי שיש בהם בכי הם בחינת מלכות, עיי"ש. ועיין שער המצות (בשלח, דרוש שלישי). ובכללות בנהי"ם יש בכי, ומשם ולמעלה אין בכי. אולם עיין אדם ישר (דרושי פרטי העולמות כולם) שאו"א נקראים בתי גואי. ועיין קהלת יעקב (ערך בתי בראי) פנים נוספות לסוגיא, שעד שלישי ראשון של ת"ת נקרא גואי, עיי"ש.

אולם פנים אחרים לסוגיא כתב בעבודת הקודש (ח"ג, פרק נז) וז"ל, בתי גואי (שאין שם בכי) הם הכתרים הפנימיים, סוד העליה, ואין שטן ואין פגע רע שם, כי אם ששון ושמחה וכו', ומהזרועות ולמטה, נקרא בתי בראי ששם נאחזים כוחות נכריות אשר הם סבת הגלויות והחורבנות, ומשם הבכי והמספד והצרות וכל מיני יגון ואנחה, כי הם מסתירים פני הרחמים ואז מדת הדין גוברת וגומרת הדין, עכ"ל, עיי"ש.

כל דבר הוא בסוד דבר והיפוכו, ובכי הפך שחוק, עת לבכות ועת לשחוק. והוא בסוד התמורות המבוארות בספר יצירה.

ושורש הבכי נגלה במלאך המות, כמ"ש (זהר חדש, פ, ע"ב) דמלאך המות, דאיהו עמק הבכא, דאיהו גרים בכיה לכולי עלמא. אולם בסוד דבר והיפוכו, נגלה מכח הבכי שחוק, כמ"ש (תיקונים, כו, ע"ב) בבכי יבואו, בזכות בכיה דיליה יתכנשון מן גלותא. שעל זמן זה נאמר (תהלים, קכו, ב) אז ימלא שחוק פיננו. שמחה - הרחבה. עצב - צמצום, חסרון.

וכח הבכי נעשה קבוע בכל שנה בתשעה באב, ושורשו במעשה המרגלים, וכמ"ש (זהר"ק, ח"ג, קסא, ע"א) גזר על אבהתנא דלא ייעול לארעא, ומיתו אינון דאמרו, ואתגזר בכיה לדרי דריין, וכו', ותשא כל העדה ויתנו קולם, קביעו בכיה לדורות בההוא לילא. וזהו בכיה של חורבן הבית. ועיין זוהר חדש (מדרש הנעלם, איכה, ד"ה איכה - אבי פנחס פתח). וזוה"ק (ח"א, קסב, ע"א).

וכתב הגר"א (ספ"י, פ"ד, משנה טו) וז"ל, מדבר פארן, נצח, בו ותקע כף ירך יעקב, ושם קבעו להם בכיה לדורות, חרבן הבית באלף רביעי, נצח, עכ"ל. ועיין מחברת הקודש (שער השבת, ד"ה מהר"ן).

ויש בכיה ברחל, כמ"ש בספר הפליאה (ד"ה יסוד ולמה יסוד נקרא צדיק) וז"ל, שלם מתחלף בא"ת ב"ש, בכי, הוא המוליד בכיה ואנחה על רחל מחסרון ההשפעה, זהו רחל מבכה על בניה, עכ"ל. אולם לאה נקראת בתי גואי. עיין פתחי שערים (נתיב פרצוף יעקב ולאח, פתח ח'). ותורה אור (אות מד). ולשם (הקדו"ש, ש"ו, פ"ו). וכתב במאירת עינים (לר"י דמן עכו, הקדמה) וז"ל, ומ"ש חז"ל במסכת חגיגה (ה, ע"ב)

מדור ארמית

מילון ערכים בארמית
בכי - בעל בכי - אלית -
נדבך - כליבי - נבוכדנצר - בזכי

מילון ערכים ארמית

בבי-בעל בבי-אלית-נדבך-כליבי-נבוכדנצר-בזכי

ופירשו (מהו אלית) כלי הוא שמזמרת בו האשה עושה בבי עם חברותיה, עכ"ל.

ונקרא אלית מלשון יללה, כדרך הבוכים שמיללים (ודרך הבוכים לבכות בלילה כמ"ש חז"ל, ולכן נקרא יללה לשון לילה). או שנקרא אלית, מלשון של קינות שאומרים בו אללי לי, וכד'. ושורש הבכי בא לאדם כאשר יש לו כאב, כב-א. ונודע אות א' מתחלפת באות ה', בסוד אותיות אחע"ה. ונמצא אותיות בכה. ובפרט כאשר כלוא בכלוב, כב-לו. וכתב בערוך (ערך אכלבאי) וז"ל, בלשון יוני, כליבי, אוצר, עכ"ל. והוא מעין כלוב, והבן.

ושורש מילת בבי - בכה - בכיה, כב. או כאשר סבך, סבך, ס-בך. ונעשה ריבוי של דמעות, בחינת ברכה דקלקול. בך, ר-בכ. ועיקר הבכי כאשר יש מיתה הנקראת שכיבה, שכב, ש-כב. וזה בנפש.

ועיקר החורבן בעולם, זהו חורבן ביהמ"ק, שנפרדו האדנים זה מזה, השורה הנקראת נדבך נתפרדה, נדבך, נד-בך. והחורבן ע"י נבוכדנצר, אותיות ב"כ בקרבו.

וכאשר בוכה, הוא עצבות, ואזי נולד לאדם כבדות, כבד, בכ-ד. ודרך הבוכים לבכות בלילה, כנ"ל שלכן נקרא יללה. לילה, חשך, בחינת כבו המאורות. וזהו לשון בבי, כבה, הפך אור בחינת כוכבים, כוכב, כו-כב. והבן שהבוכה בלילה נעלם ממנו הארת הכוכבים. ועיין ערוך (ערך בייכה), וספר המעריך (ערך בייכה).

ויש שדה בוכים, כמ"ש (מו"ק, ה, ע"ב) מאי שדה בוכים, ר' יהושע משמיה דעולא אמר, שמפטין בה מתים וכו'. ועיין ערוך (ערך בך) וז"ל, שדה שמפקרין בו מתים, שכן דרך כשמתוועדים אלו עם אלו כולם בוכים, עכ"ל, עיי"ש.

בבכיה יש כמה חלקים. א. השמעת קול. ב. דמעה. ג. בכי לשון נבוך, נבוכים הם בארץ סגר עליהם המדבר (שמות, יד, ג). ובארמית, מילת בנכי (מו"ק, ד, ע"ב), בורות, לשון נכי, חסרון, וחסרון מוליד בכי.

ומצינו בחז"ל שקראו לשון בכי אף לדמעות בלבד, שאמרו (מעשרות, פ"ה, מ"ח) שום בעל בכי. ופירש הרמב"ם (שם) וז"ל, שום בעל בכי - הם השומין חריפין מאד, ואינן ראויים לאכילה, והאוכלן עיניו יורדים דמעות, ולפיכך נקרא בעל בכי, עכ"ל. ועיין ירושלמי (שם, ה"ג). ותוספתא (מכשירין, פ"ג, ה"ב). וברע"ב (שם) כתב וז"ל, שום חריף שהאוכלו בוכה ועיניו זולגות דמעות, עכ"ל. עוד פירש ברע"ב (שם) פירוש שני, שהוא שם מקום. עיין תוי"ט (שם, אות ח). ומקורו בערוך (ערך שום). וכן קרוב שם זה לעמק הבכא. אולם במלאכת שלמה (שם) כתב וז"ל, ולפי הפירוש השני שהביא ר"ע ז"ל, נראה דגרסינן בעל בכי, הבי"ת של בעל השב"א והכ"ף של בכי דגושה, עכ"ל.

וטעם נוסף שנקרא בעל בכי, אמרו (תסופתא, מכשירין, פ"ג, ה"ב) ר' חילפתא בן קינא אומר, שום בעל בכי טמא, מפני שמרביצין עליו במים ואח"כ קולעין אותו. ולפ"ז נקרא בעל בכי, כי מרביצים עליו במים, ואז נראה כבוכה, ולא מפני האוכלו שמוריד דמעות. ובדרך רמז, בכי יותן מים, לגבי הכשר טומאה, והבן.

עוד אמרו בירושלמי (שם, ה"ג) אי זהו שום בעל בכי, כל שאין לו אלא דור אחר המקיף את העמוד. ונראה שכיון שאין לו אלא דור אחד בלבד נראה כבוכה על כך שאין לו אלא דור אחד, והוא קרוב לסריס. ולכך נשתמשו חז"ל דייקא בלשון אין לו אלא דור אחד. ויש בכי על שם השמעת קול, וכתב בערוך (ערך אלית) וז"ל, ובפרק כל כלי עץ שנחלק (פ"ז, מ"ז) מרכוף של זמר, ורביעית של אלית.

